

ТРОЇЛ ТА КРЕССИДА.

Dramatis personae.

ПРИЯМ, Троянський Царь.
 ГЕКТОР
 ТРОІЛ
 ПАРИС
 ДЕІФОБ
 ГЕЛЕН } ёго сині.
 ЕНЕЙ } Троянські
 АНТЕНОР } Князі.
 КАЛХАС, Троянський
 Жрець, прихильний
 до Кгрєків.
 ПАНДАР, дядё Крессі-
 дин.
 МАКГГАРЕЛОН, Бай-
 струк Приямів.
 АКГАМЕМНОН, Кгрєць-
 кий Гетьман.
 МЕНЕЛАЙ, ёго Брат.
 АХИЛЛЕС, Кгрєцкій Князь.

АЯКС
 УЛИС
 НЕСТОР
 ДИОМЕД
 ПАТРОКЛ } Кгрєцькі
 Князі.
 ОЕРЗИТ, брідкий та за-
 ідлиий Кгрек.
 АЛЕКСАНДЕР, Слуга
 Крессідин.
 Слуга Троілів. Слуга Па-
 рісів. Слуга Диомедів.
 ЕЛЕНА, Жона Менелайва
 АНДРОМАХА, Жона
 Гекторова.
 КАССАНДРА, Дочка
 Приямова, Віщунка.
 КРЕССИДА, Дочка Кал-
 хасова.

Троянські та Кгрєцькі Воїни та Прибічники.

СЦЕНА — Троя та Кгрєцький Табір перед нею.

ПРОЛОГ.

Тепер ми у Трбі. Царі кгрєцьких вісоп,
У гóрдому сёрці гнівóм закіпівши,
В аейнськую пристань пливуть караблями.
На суднах тих повно військóвого люду,
Припасу та зóрбі до бйтов жоретóких.
З аейнського порту шісьдесят и дéвять
Пливé вінценóсців у Фрйкгию славну,
Де в мурах потужних царіця Елéна,
В царі Менелáя украдена жінка,
Спить-опочивáє из лáсим Парісом:
За сю ж то наругу й шчалóсь пересёрде.

Прямують завзіті аж до Тенедóса.
Тут судна ригáють на зéмлю бойцáми,
И Кгрéки, ще свіжі, в бо́йх не примáті,
Намéти в Дардáнських полях напи́нають.
Тро́йне запёрлись в При́ймовім місті,
И зáсови в кúни мі́дні повкладáли
По всіх шести брóнах: у брóні Дардáнській,
Броні Иліóнській, Хетáнській, Тро́йній,
У брóні Тимбрійській и Антенорідзкій.
Роздрáжнений рóзум Тро́йнців и Кгрéків
Підмáное-на́дить лесті́ва надія,
И все, за що б́юцця, во́юють-б́дують,
На во́лю случáю одва́жує сліпо.

Я, Прблогг, ввїходжу, вворужений добре —
Не тим, що наш а́втор чи а́ктори зрбблять
Для вас дивовїжу живїм малюва́ннем,
Нї, бдіжжю тїлько, яка пьєсі лічить,
Щоб вам зъясува́ти, панове ласкаві,
Що ми переско́чим через початко́ві
Бої та триво́ги велико́ї чва́ри,
А візьмемо дра́му в сере́дині вра́ви,
Неха́й вре свобб́дно гіркїм и солб́дким.
Чи бу́дете гу́дить, чи, мо́же, й хвали́ти,
На те ваша во́ля и люба вподо́ба.
На всякий ваш вірок в нас у́хо гото́ве:
Чи шва́ба, чи вда́ча, се ща́сте військб́ве.

АКТ ПЕРВИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Перед Прямовими Палатами.

Виходять Троїл, ввуружений, та Пандар.

Троїл.

Поклич мого слугу. Знов скінчу зброю.
Чого за мурами я буду битись,
Коли війна кипить в міні самому?
Нехай у поле йде, хто має серце,
А ти втерів над серцем власть, Троїле.

Пандар.

Ти все такі свої знай співаєш?

Троїл.

Міцні сі Кгрéки, а до того вдáні,
Завзяті до вдання, в завзяті смілі.
А я, я м'якший, ніж слéзa жіноча;
Я тихший сну, дурнійший од дурного;
Я полохливий, ніж в ночі дівчáтко,

Невданий, ніж незвучена дитина.

Пандар. Ну, про се я вже доволі тобі товмачив. Що до мене, не буду більш між вас мішатись. Хто забажав пшенишного книшя, нехай підождє, докіль змелють борошна.

Троїл. А хибá ж я не ждав?

Пандар. Ждав мєлива; підожди ж, докіль просіють.

Троїл. Хибá ж я не ждав?

Пандар. Ждав присівок; підожди ж, докіль учинять.

Троїл. Та' ж я й сєго дождився.

Пандар. Эгє, вчиніння; а ще ж трєба замісити тісто, стулити книшя, витопити піч, спекти; ще ж мусиш чекати, докіль прохолоне: атó колиб и губ не попик.

Троїл.

Та и самá терпливости богіня,
Страдаючи, не вимовчить над мене.
Сиджу я за царським столом Прийма,
И як спадє міні на мисль Крессіда...
О зраднику! спадє? вона живє там.

Пандар. А справді, вчора в вєчері була вона дуже гарна. Ніколи я ще не бачив її такою, та й ніякої жєнщини.

Троїл.

Я тільки що хотів про се казати.
Як підопрє зітхання вгору сєрце,
Мов надвое вонó роздєртись хоче, —
Я, щоб отєць не зуздрів або Гєктор,
Що-раз ховав зітхання те в уємісці,
Мов сонєчко освічувало бұрю.

Та смѹток наш, весѹлостю прикрїтий,
Мов рáдощі, що дóля любить бїти.

Пáндар. Коли́б волóсєє в не́ї бу́ло трóшки
темнїйше од Елѹниного (ну, та щó се?), то нїчим
би й не рїзнїлись обїдвї. Ну, та щó до мѹне, вонá
мїні рóдичка. Я ó не хотїв, як то кáжуть, вихва-
ляти її; та нехáй би хто вчóра чув укúпї зо мнóю,
як вонá говорїла. Не впослїджуватиму рóзуму се-
стри твоє́ї Кассáндри, одна́кож...

ТРОІЛ.

О Пáндаре! коли́ тобї кажú я,
Що всї мої надїї утонúли,
Не говорї мїні, на скї́лько сáжнів
Затóплєно їх у страшнú безóдню.
Я признаю́сь тобї, що збожево́лів
С кохáння до Крессїди; ти ж провáдиш,
Якá вонá вродлїва, посипáєш
Ще незакрїту, свїжу в сѹрці рáну
Її очїма та її волóсєєм,
Її щокáми та її ходóю,
То гóлосом її; то знов провáдиш,
Якá бїлѹсенька рукá у не́ї.
Все бїле перед не́ю мов чернїло,
Котрѹ самó собї докóри пїше.
Так нїжно й пух не лáщить лебедїний,
А найнїжнїйше чúвство осязáння —
Тут мов жореткá долóня в хлїборóба.
Вїдказуєш такѹ, абї́ промóвив,
Що я люблю́ її, и прáвду кáжеш;
Та не бальзáмом рáни поливáєш,
А в кóжну гóстрого ножá втикáєш,
Котрїм любóв тї рáни завдáвала.

ПАНДАР. Я кажу тільки саму правду.

ТРОІЛ. Да й то ще не всю.

ПАНДАР. Ділебі, не хочу в це мішатись. Нехай вона буде така, як ё. Коли вона вродлива, то їй же лучче; а ні, то в неї в руках спосіб.

ТРОІЛ. Добрый Пандаре! Чого ж се ти, Пандаре?

ПАНДАР. Буде з мене за мої труда. Погорда від неї, погорда віт тебе; ходжу від одного до 'дного, та мало дякі за мою працю.

ТРОІЛ. Як! ти сёрдишься, Пандаре? За що ж на мене?

ПАНДАР. Що вона міні рідичка, то й не така вродлива, як Елена. Не будь вона міні рідичка, була б вона и в Пятницю така гарна, як Елена в Неділю. Та що міні до того? Байдуже міні, хоть би вона була й Орапка. Се міні все одно.

ТРОІЛ. Хіба ж я кажу, що вона не гарна?

ПАНДАР. Байдуже міні, чи ти кажеш, чи ні. Дурна вона, що зісталась позад оцця. Скажу їй се, скоро побачу. Що до мене, не хочу вже мішатись у се діло.

ТРОІЛ. Пандаре...

ПАНДАР. Ні вже, ні.

ТРОІЛ. Любий Пандаре...

ПАНДАР. И не проси, и не кажи. Зіставляю все, як изнайшов, та й кінєць.

[Виходить Пандар. Трублять до Бою]

ТРОІЛ.

Мовчи, противний гук! цить, галає трубний!

Дурні з обох сторін. Елена певно

Вродлива: бо її що-дні ви кров'ю
Малюєте. Та се малá причіна,
Щоб воюватися міні за неї:
Се для мого мечá нікчёмний прѣдмѣт.
Та Пáндар... о богі! якá се мýка,
Що до Крессіди стѣжка через нѣго!
А він такий упѣртий до еднання,
Якá вона дерзкá до залицяння.
Скажі, Апóлле, рáди сѣрця Дáфни,
Що єсть Крессіда, Пáндар, що ми вкúпи?
Її постіль, се Индия. Мов пѣрло,
Лежить вона на ній. А міждо нею
И нашим Иліоном бýрне мóре.
Я сам — купець, а Пáндар сей непѣвний —
Моє судно, мій лóцман и надія. [Трублять до Бою.

Вихóдитъ Еней.

Еней.

Ну, щò, Троїле князю? чом не в полі?

Троїл.

Тим що не в полі: óдповідь жінóча:

Бо се жінóцтво, щоб не бýти в полі.

Щò там, Енею, рóбицця сѣгóдні?

Еней.

Пáріс вернúвсь из рáною додóму.

Троїл.

Од кóго ж се здобúвсь?

Еней.

Од Менелáя.

Троїл.

Нехáй кривáвицця: се тілько жáрти:

Паріса ранив Менелай рогами. [Трублять до Бою.

Еней.

Чи чуєш, як гуляють наші в полі?

Троїл.

Ще б лучче дома, та шкода, не можна.

Ходімо ж на гульню. Туді ж наваживсь?

Еней.

Хапаюсь яко мога.

Троїл.

То ходімо ж.

[Виходять.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Гулиця.

Виходить Крессиди та Александер.

Крессиди.

Хто се пройшов?

Александер.

Цариця се, Гекуба,

З Еленою.

Крессиди.

Куді ж вони прямують?

Александер.

На східню башту: бо из високости,

Котра панує шіроко над полем,

Всю битву відко. Гектор, терпеливий

Як добродитель, ранком розбуївся,

На Андромаху грімав, попобівши

Малого чұру, потім уворұживсь
И в поле вийшов, мов на господарство,
Ще до схід сонця. Кóжен там цвітóчок,
Мов той прорóк, оплакуе годину
Їго завзяття, чұючи, щó бóде.

КРЕССИДА.

Чогó ж завзявся він та розбóується?

АЛЕКСАНДЕР

Е чұтка в нас, щó там, між кгрéцьким військом,
Е воїн ис Троян, ёму ще й крéвний,
А на имя Аякс.

КРЕССИДА.

Ну, щó ж ис тóго?

АЛЕКСАНДЕР.

Се, ка́жуть , чоловік *per se*, мовляв той,
И він стоїть сам по собі...

КРЕССИДА. Да так сто́ять усі, коли не п'яні,
або не безно́гі.

АЛЕКСАНДЕР. Сей чоловік, па́ні доброді́йко,
поодніма́в у багатёх звірів їх особли́ві прикме́ти.
Хорóбер, як лев; мяловáтий, як ведьмі́дь; спокво́-
листий, як слоня́ка; и сті́льки приро́да нагрома́дила
в ёму́ чудно́го, щó хорóбрість переверта́ецця в ёго
в дұро́щі, а дұро́щі приправля́' він обáчно́стю. Нема́
в чолові́ка тако́ї ціноті́, щóб не світі́лась у ёму́,
а ні тако́ї хі́би, щóб не плямува́ла трóхи ёго́.
Сумний́ бува́є він в нечéвля, и весéлий не-
на́ть чогó. До всёго хисткий́, и ні в чо́му нема́
в ёго хі́сту, мов у то́го парáлічного Бри́ярéя ба-
га́цько рук, та ні до чо́го, або́ в сліпо́го Аргуса
все́ б́чі, та нема́ здріння́.

КРЕССИДА. Як же сей чолові́к, щó міні́ сміх

из не́го, та довів Ге́ктора до гніва́?

АЛЕКСАНДЕР. Кажуть, учора шчепивсь из Ге́ктором у бітві, та й повалив ёго. З досади й со-ромá, Ге́ктор не їсть и не спить.

Виходить Пандар.

КРЕССИДА. Се хто идé сюди́?

АЛЕКСАНДЕР. Се, пані добродійко, твій дядё Пандар.

КРЕССИДА. Ге́ктор хоробрий чоловік.

АЛЕКСАНДЕР. Який тільки е на світі, пані добродійко.

ПАНДАР. Що такé? що такé?

КРЕССИДА. Дóброго ранку, дядю́ Пандаре!

ПАНДАР. Дóброго ранку, не́бого Крессідо! Про що се ви розмовляете? — Дóброго ранку, Але-ксáндре! — Як поживáеш, не́бого? Коли́ бу́ла в Иліо́ні?

КРЕССИДА. Сё́годні в ра́нці, дядю.

ПАНДАР. Про що ви розмовляли, як я при-йшо́в? Чи Ге́ктор уже́ ввору́живсь и вийшов, за-кі́ль прийшла́ еси́ в Иліо́н? А Еле́на ще не вста-ва́ла? Пра́вда?

КРЕССИДА. Ге́ктор уже́ ввору́живсь; Еле́на ще не встава́ла.

ПАНДАР. Так, Ге́ктор уста́в за́рані.

КРЕССИДА. Про се ми й розмовляли та про ёго се́рце.

ПАНДАР. А він був серди́тий?

КРЕССИДА. Так ка́же сей.

ПАНДАР. Пра́вда, він був серди́тий; я знаю́ й чо́го. Ну, накладе́ ж сё́годні круг се́бе. Се я го-

тów ім сказати. Да й Троїл позáду не зістáнецця. Нехáй остерега́юцця Троїла. Се я готów ім сказати.

КРЕССИДА. Як! хибá й він сердитий?

ПАНДАР. Хто, Троїл? Троїл лúччий з них двох.

КРЕССИДА. О Юпітере! тут нічого рівняти.

ПАНДАР. Як! Троїла з Гéктором? Чи ти впізна́єш чоловіка побáчивши?

КРЕССИДА. А вже ж, як бáчила ёго пёрше та зна́ла.

ПАНДАР. Ну, так я тобі скажú, що Троїл — Троїл.

КРЕССИДА. То се ти ка́жеш так, як и я кажú: бо він не Гéктор.

ПАНДАР. То й Гéктор же не Троїл, як щò до чо́го.

КРЕССИДА. Се прав́да до ко́жного з них. Він він сам.

ПАНДАР. Сам? Ой лéле, бідний Троїле! Хотів би я, щòб він був самим собо́ю.

КРЕССИДА. Він и есть.

ПАНДАР. Сходів би пішки в Индию.

КРЕССИДА. Він не Гéктор.

ПАНДАР. Сам? Ні, він не сам. Хотів би я, щòб він був самим собо́ю. Ну, та над на́ми богі. Вре́мя приспо́рить, а́бо розо́рить. Так, Троїле, так... Коли́б-то мо́є се́рце та бу́ло в не́ї в тілі... Ні, Гéктор ні́чим не лúччий за Троїла.

КРЕССИДА. Виба́чай...

ПАНДАР. Він ста́рший.

КРЕССИДА. Виба́чай, виба́чай міні.

ПАНДАР. А той ще не дійшо́в. Заговóриш

у мене не те, як дійде. В Гектора й тепер нема його розуму.

КРЕССИДА. И не бідкатимецця ним, мавши свій власний.

ПАНДАР. Ані його прикмет.

КРЕССИДА. Дарма.

ПАНДАР. Ані його вроби.

КРЕССИДА. Вона б йому не лічила: свої у нього краща.

ПАНДАР. Ти сего не тимиш, небого. Сама Елена божилась якось, що Троїл, яко смуглявий... бо він смуглявий, мушу признатись, та й не смуглявий.

КРЕССИДА. Ні, такі смуглявий.

ПАНДАР. Далебі, коли казати по правді, и смуглявий и не смуглявий.

КРЕССИДА. Коли казати по правді, и правда и неправда.

ПАНДАР. Вона прекладала цвіт його лиця над Паріса.

КРЕССИДА. А в Паріса доволі колёру.

ПАНДАР. Се так.

КРЕССИДА. То в Троїла аж нatto. Коли вона прекладала цвіт його лиця, то в него й більш. Коли ж один має колёру доволі а другий більш, то се вже нatto гаряча похвала хорóшому цвіту лиця. Хотіла б я, щоб золотий язичок Еленин почав хвалити Троїла за мідяного носа.

ПАНДАР. Клянусь тобі, я думаю, що Елена любить його більш ніж Паріса.

КРЕССИДА. Тоді вона справді весела Кгрекіня.

ПАНДАР. Так, так, я в тому певен, що вона

єго любить більш. Оце якось приступила до нього; він стояв у вікняному прбстрелі, — а ти знаєш, на бороді в него не більш трєх абб чотирєх волосінок.

КРЕССИДА. Справді, доволі було б и підношчи-
кових ліків, щоб їх перелічити.

ПАНДАР. Егє, він ще вєльми мблод, а протє, хибб фўнтів на трі не потягне стїлько, як и брат єго, Гєктор.

КРЕССИДА. Як! такий молодий, и вже такий старий тягйло?

ПАНДАР. А щоб довести тобі, що Елєна любить єго... приступила вона, та й приложила свою білу рўчку до єго двйчастого підборїддя...

КРЕССИДА. Змйлуйсь, Юбно! як же се вонб двйчаєте?

ПАНДАР. А ти забўла, що вонб з ймочкою? Я дўмаю, нікому так не до лиця усмішка в цілій Фрїкгїї.

КРЕССИДА. О, він усміхаєцця смїло!

ПАНДАР. Ну, ну!... Щоб довести тобі, що Елєна любить Троїла...

КРЕССИДА. Троїл не россєрдицця за дбказ, коли докажеш.

ПАНДАР. Троїл? та він про се дбєє не більш, як я про виїдене ййцє.

КРЕССИДА. Коли ти любиш так порбжні ййця, як порбжні гблови, то ззїєй й цїплйтко в шкаралющї.

ПАНДАР. Не вдєржусь нйєк од смїху, згадав-ши, як вона лоскотала єго підборїдде... Справді, в неї рўчка бїлєнька на вдивовїжу; мўшу признатись.

КРЕССИДА. Навїть бес тортурів.

ПАНДАР. И трєба ж йй зўадрїти білу воло-

сінку в не́го на підборідді!

КРЕССИДА. Лелечко, бідне підборідде! Інша й борóдовка багáчча.

ПАНДАР. Що́ тут сміху́ було! Царі́ця Геку́-ба так смі́ялась, що на о́чі наверну́лись...

КРЕССИДА. Жóрна?

ПАНДАР. И Кассáндра смі́ялась.

КРЕССИДА. Ну, під горшкóм її очéй було́ менше жа́ру. На її о́чі такóж наверну́лись жóрна?

ПАНДАР. И Гéктор смі́явся.

КРЕССИДА. Та чо́го ж тут було́ смі́ятись?

ПАНДАР. Та з біло́ї ж волосі́нки, що Е́лена зу́здріла на підборідді в Троі́ла.

КРЕССИДА. Хоть би вона́ була́ й зелéна, я сті́лько ж смі́ялась би.

ПАНДАР. Россмі́шила не́ сті́лько волосі́на, як ё́го гáрна відпові́дь.

КРЕССИДА. Що́ ж там була́ за відпові́дь?

ПАНДАР. Вона́ ка́же: „Тут пяддесáт и дві́ волосі́ні в те́бе на підборідді, и одна́ з них бі́ла“.

КРЕССИДА. Се її́ пита́ння?

ПАНДАР. Да тут ні́ про що́ й пита́ти. „Пя́д-десáть и дві́ волосі́ні“, ка́же він „и одна́ бі́ла. Ся бі́ла волосі́на — мій панотéць, а то все́ ё́го сині́“. — „Ю́пітере“! рече́ вона́, „котра́ ж між симі́й волосі́нами бу́де Парі́с, мій муж“? — „А о́ця ви́ласта“, ка́же. Ві́рви її́ та й одда́й ё́му“. Оттут же то́ підня́вся та́кий ре́гіт, и Е́лена так шчервоні́ла, а Парі́с так розлю́тува́вся, що нема́ й мі́ри.

КРЕССИДА. Поки́ньмо ж се: бо́ вже давнó нема́ й ё́му́ мі́ри.

ПАНДАР. Дóбре, не́бо́го. Я вчóра щось то́бі

сказав. Подумай про се.

КРЕССИДА. Я думаю.

ПАНДАР. Хоть запрягти, се правда. Він плакатиме по тобі, наче той, що родивсь у Березолі.

КРЕССИДА. И я зйду від ёго сліз наче крапівка в Маї.

[Трублять на Уступ.]

ПАНДАР. Чуєш? вертаюця з поля. Чи не постояти нам тут да подивитись, як вони йтимуть до Іліона? Ну бо, мой добра небого, мой дорога Крессидо!

КРЕССИДА. Та як же хочеш.

ПАНДАР. Оттут, оттут. Тутенькі предобре місце; звичціль бацитимем усе як найлучче. Я зватиму тобі всіх їх на имя, як ийтимуть мимо, та вважай більш усього на Троїла.

КРЕССИДА. Не говори бо так голосно.

Еней переходить через Сцену.

ПАНДАР. Се Еней. Хибя ж не бравий чоловіка? Один из між трояньского цвіту, можу тобі сказати. Та вважай на Троїла: ти зараз ёго побачиш.

КРЕССИДА. А се хто?

Антенор переходить.

ПАНДАР. Се Антенор. Гострий має розум, можу тобі сказати, и воїн добрий. Се один из россудливійших людей у всій Трої, и пристойний персоною чоловічина. — Коли ж се йтима Троїл? — Я покажу тобі Троїла зараз. Як побачить мене, побачиш сама, як він кивне міні головою.

КРЕССИДА. Наградить тебе кивом?

ПАНДАР. Побачиш сама.

КРЕССИДА. Як наградить, то багатий побаччає.

Гектор *переходить*.

ПАНДАР. Се Гектор; отой, отой, дивись, отой. От молодець! — Иди своєю дорогою, Гекторе. — Се бравий чоловік, небого. — О хоробрий Гекторе! — Дивись, як він дивиця. От вона постава! Чи не величний же се чоловік?

КРЕССИДА. О, величний чоловік!

ПАНДАР. Правда? Аж на душі любо... Подивись, які зарубини на шолому в него! Дивись, он де; бачиш? Дивись, он. Се вже не жарти. От так рубайся. Покоштуй сего, кому охота. Оце, так зарубини!

КРЕССИДА. Се так мечами?

Парис *переходить*.

ПАНДАР. Мечами? Чим би ні було, ему байдуже. Хоть би й чортіка щепився з ним, ему все одно. Клянусь босяською вією, аж серце вгору росте... А он иде Парис. Дивись отуді, небого. Чи не кгалянтний же се чоловік, га? — От любо!... Хто ж се казав, що він сегодні вернувся до дому з раною? Їго не поранено. Тепер одлигне на серці в Елені. Га! ще подивитись би на Троїла. — Зараз побачиш Троїла.

КРЕССИДА. Се хто такий?

Гелен *переходить*.

ПАНДАР. Се Гелен. — Дивно міні, де се Троїл. — Се Гелен. — Мабуть, він не виходив

сєгòдні. — Се Гелєн.

КРЕССИДА. Хиба Гелєн уміє воюватись, дядю?

ПАНДАР. Гелєн? Ні... Уміє, так собі, не вельми-то. — Дивно міні, де се Троїл. — Чуєш? чи чуєш, як нарòд кричить: „Троїл“? — Гелєн жрець.

КРЕССИДА. А бнде щò за опудало лізе?

Троїл переходить.

ПАНДАР. Де? бнде? То Деїфòб... А ось и Троїл! Оттò чоловік, небòго! — Гем! — Бравий Троїл, князь лицарства!

КРЕССИДА. Цить! цить бо задля соромá!

ПАНДАР. Уваж на нєго, помічай єгò. — О хорòбрий Троїле! — Придивись до нєго дòбре, небòго. Глянь, який у нєго меч крівавий; а шолòм порубаний ще бiльш, ніж у Гєктора. И як він дивиця! як виступає! — О дивний юноше! — Він ще не бачив дваццяти трєх. — Идї своєю дорогою, Троїле, идї своєю дорогою. — Будь у мене дочка кграція, абò дочка богiня, нехай би сам вибрав. О дивний чоловік! Парїс?... Парїс — грязь перед ним, и я ручаюсь, що Елєна, мініючись, оддала б и окò в придачу.

Воїни переходять черес Сцену.

КРЕССИДА. Ось ищє йдуть.

ПАНДАР. Осли, дурні, шолопаї, солòма та полòва, солòма та полòва; юшка після трапєзи. Я мiг би жити и вмерти перед очима в Троїла. Нічого дивитись, нічого дивитись. Орли пролетіли. Ворòни та галкi, ворòни та галкi. Я раднiйший

бути таким чоловіком як Троїл, ніж Агамемноном и всею Кгрéщиною.

КРЕССИДА. Між Кгрéками єсть Ахиллєс, лүчий чоловік, ніж Троїл.

ПАНДАР. Ахиллєс? Вововік, носільщик, справдєшній верблүд.

КРЕССИДА. Ну, ну!

ПАНДАР. Ну, ну? Хиба в тебе зовсім нема́ россүдку? зовсім нема́ очей? Хиба ти не знаєш, що такє мушчіна? Хиба рождєннє, красота́, добра будова, прорєчистость, мўжество, наука, ввїчливость, цїнота́, молодїсть, щєдрїсть, и такє йнше, хиба се не спєцїи и не сїль, що приправляють мушчіну?

КРЕССИДА. Эгє, ссїченого мушчіну, щоб инспекті в широві без приправи: бо приправа до тако́го мушчіни окрөме.

ПАНДАР. Що ти за жєнщина така? Ніколи не вгадаєш тебе́, на якій ча́ті ти залягаєш.

КРЕССИДА. На моїй спїні, щоб моє тіло булò вільне; на моїм рóзумі, щоб обороняти мої капрїзи; на моїй мовчанці, щоб убеспєчити мою добру славу; на моїй ма́сці, щоб оберегати мою красу́, а на остáнок оберегати и все те. На всїх цїх ча́тах я залягаю и маю в себє тїсячу чатівників.

ПАНДАР. Назовї міні одного́ с твоїх чатівників.

КРЕССИДА. Оттò в мене головний чатівник, що насторбживсь протїв тебе́. Бо колиб я не зумїла встерегті, до чо́го не хотїла б щоб хто добрався, то вже хоть зумїю встерегтїсь, щоб ти не взнав, як міні вшкòджено, хиба́б ужє віросло так,

що нічого було б и стереттись. Тогді вже й так не треба було б чати.

Пандар. Під пару ж ти міні!

Виходить Троїлв Чура.

Чура. Добродію, мій пан бажає за́раз говорити с тобою.

Пандар. Де?

Чура. У тебе в господі. Він там розоружуєця.

Пандар. Любий хлбню, скажи ёму́, я йду. [Виходить Чура.] — Колиб ёго та не поранено! Бувай здорова, люба небо́го.

Крессида. Бувай здоров, дядю.

Пандар. Я за́раз верну́сь до тебе, небо́го.

Крессида. И принесеш міні...

Пандар. Эге́, знак от Троїла. [Виходить Пандар.

Крессида.

И доведеш знако́м сим, що ти звідник.

Слова́, клятьби́, дарі та слёзи перенесиш,

Любовни́и жертви́ за дру́гого приносиш;

А я в Троїлі більш прикме́т хоро́ших знаю́,

Ніж в зе́ркалі похва́л Панда́рових вбачаю́.

Та й не здаю́сь. Бо ми небо́снии исто́ти

Аж до́ти, до́ки їм завдаемо́ турбо́ти.

Усі їх радо́щі и ща́стє в жениха́нні;

Оде́ржали — кіне́ць, пропа́ло и бажа́ння.

Не зна' нічо́го та, котра́ се́го не зна́є,

Що в них недо́ступне́ ціну́ найви́шшу ма́є.

Ще ні одна́ любов то́го не доказа́ла,

Щоб хіть з ласото́ю солоди́сть рівну ма́ла.

Тим пра́вило в любові́ таке́ я компо́ную́:

Гордуєм — служать нам; піддаємось — панують.
Нехай же я й люблю, нехай люблю як душу;
Очіма виявлять перед людьми не мушу. [Виходить.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Крецький Табір. Перед Агамемновим Наметом.

Ясі Виходять Агамемнон, Нестор, Уліс, Менелай
и *Інші.*

АГАМЕМНОН.

Царі й князі,
Як печаль вам щоби пожовтіла?
Та ж кожний задум наш, у цій юдолі,
Своїх надій зуповних не доходить.
В найвишшому передвзятті людзькому
Перепини та біди виростають,
Мов ті гидкі на пишних соснах кгулі,
Черес конфлюкцію соків зустрічних,
Пеують красу и кривлять зріст розкішний.
Се не нове нам, міле браттє, діло,
Що повземо назад свої думки,
Що стоїмо сім літ кошєм потужним,
Та й досі ще не зруйнували Трої.
Усяка інша справа військовая,
Що знаємо переказом про неї,
Повала також направо и наліво,
Минаючи свою мету блискучу
И бестілесную фіктуру думки,

Що образ їй прина́дний надава́ла.
Чого ж, царі й князі, ви посуміли?
Та́ж се не що́, як перепі́нні про́би,
Котрі́ нам Зевс вели́кий поси́лає,
Шука́ючи статі́чності між лю́дьми.
Поки́ форту́нить нам ласка́ва до́ля,
Не мо́жна взі́яти, хто чо́го кошту́є.
Тогді́ здаю́ця смі́лий и легко́дух,
Розу́мний и дурни́й, арти́ст и блух,
И до́брий и лихі́й — мов би одна́кі.
Як же насу́пиця та забурха́є
Вітра́ми в не́погідь та в хуртовіну,
Тогді́ широ́ка та міцна́ лопáта
Сорти́вщикá, черпа́ючи все по́спіль,
Роски́дує на б́дшиб легкова́жне;
А вагові́те ску́пиця окро́ме,
Своі́м дерзкі́м досто́їнством бага́те.

Нестор.

Шану́ючи престо́л твій божестве́нний,
Вели́кий А́кгаме́мnone, неха́й я
Твої́ слова́ оста́нні змо́влю ши́рше.
В тяжкі́х приго́дах нам найлу́чча про́ба.
Гладе́ньке мо́ре — скі́лько ба́рок смі́ло
Шми́глає по ё́го терпля́чих гру́дях
Промі́ж вели́ких благо́рдних су́ден!
А як Борей бурла́ка рострі́вобить
Покла́дливу Оети́ду, — крі́пкорéбре
Судно́ прорі́зує водя́ні го́ри
И, мов Персе́їв кінь, басу́є-ска́че
Міждо́ двома́ стихі́ями вохкі́ми.
Де ж та мизе́рна ба́рка тонкобо́ка,
Що й до́сі состязáлась из вели́чнім?

Абб втекла у пристань захисну́ю,
Абб ковто́м Непту́ну послужила.
Так са́мо на́ша виставна́я до́блесть
Нікче́мніє в хурто́вині форту́ни
Перед справде́нним благо́родством ду́ха.
Бо в ся́еві її и кде́зь для ста́да
Страшні́шим тигра́ и́ноді зда́ецця.
Як же лісолама́тель віхор ста́не
У кремязні́х дубі́в ко́ліна гну́ти, —
Вся оводня́ хова́ецця, а сме́ле,
Мов роздрочи́вшись од хурто́вини,
Само́ реве́, и на лиху́ на́ругу
На́ругою відка́зує форту́ні.

У л и с.

О Акгаме́мноне, вели́кий ду́ко,
Ти, не́рве й ко́сте Кгре́цької кра́їни,
Ти, се́рце на́ших військ, душе́ и ду́ху,
В котрі́м усі́м нам тре́ба б єдині́тись!
Послу́хай, що́ тобі Уліс промо́вить.
Хвалю́ й превозношу́ я ва́ші мо́ви,
Твою́, найви́шший по престо́лу й вла́сті,

[До Агамемнона.]

Як и твою́, найста́рший між старі́ми. [До Нестора.]
Вони́ такі, що Акгаме́мнон му́сить,
Руко́ю Кгре́ції, їх міддю вела́вить;
Изнóв такі, що Несто́р сріблolíтий
Пові́нен прикува́ти ўхо́ Кгре́ків
До язика́ свого́ красомовно́го
Возду́шним ланцюго́м, міцні́м, як бо́я,
Круго́м котро́ї небеса́ верта́цця.
А все таки́ зво́літе ви обо́е,
И ти, вели́кий, як и ти, премудри́й,

Послухати, що вам Уліс промовить.

АКГАМЕМНОН.

Віщай, Итацький князю. Нам труднійше
Подумати, що ти уста одвернеш
На пустословні, необачні речі,
Ніж чаяти, що музикальні тони
И словеса премудрости почуєм
Ис песької Өерзітової пельки.

У л и с.

Давно б уже була руїна с Трої,
И Гектора великого досіхи
Давно б уже зісталися бес пана,
Колиб ладу не занедбали Кгреки.
Споглянте, скільки в нас стоїть порожніх
Наметів! Стільки ж и порожніх факцій.
Коли гетьман не есть подобец ульню,
Котрий повинен кожен доповняти,
То як же меду сподіватись будем?
Масковані достоїнства у Кгреків,
И недостойний в масці — мов що путне.
Ба й небеса с планетами й сим центром
Чергують степені, первенство, місце,
Стояннє, курс, пропорції, години,
И форму, и предназначеннє й звичай,
И весь порядок кругообращення.
Тим світозарная планета, сонце,
Господствує в величчі благороднім
Над іншими, и животворним оком
Злагоджує їх вредоносні впливи,
А ходом їх по царські управляє,
На добре й але прискішує без дляннє.
Коли ж планети ходи помішають, —

Які нещастя, зна́мення, замішки!
Як мо́ре ка́зиця, землі́ трясе́ця!
Вітри́ зліта́юця, ру́їна, леме́нт!
Хита́ецця все, ні́кне, погиба́е,
И в ко́рені сою́з наро́дів рве́ця.
О! як здвигну́ця степені́, драбі́на
До всіх вели́ких за́думів наро́дніх,
То захворі́є й передвзя́тте за́раз.
Бо чим же то, коли́ не степеня́ми
Стоя́ть грома́ди, по́діли в нау́ках,
И міські́ бра́цтва, и торго́и впокі́йні
Землі́ з землею́ по оббо́нїл мо́ря?
Чим перворо́датво и наслідне́ пра́во,
Чим ста́рість пе́вна у свої́й пова́зі?
Чим забезпе́чені коро́ни й ла́ври?
Посла́бмо степені́, концер́тні стру́ни,
И що́ за дизгармо́нію почу́єм!
Усе́ одно́ на одно́го́ уста́не;
Підня́вшись вго́ру понад берега́ми,
С своїх́ преді́лів вийду́ть бу́рні во́ди,
И зро́блять місиво́ з землі́ твердо́ї.
Темно́тою ору́дувати за́чне сі́ла,
И гру́бий син прибо́же оцця́ до сме́рти.
Наси́льство зроби́ця між лю́дьми пра́вом, —
Ні, пра́вда й кривда́, що́ то правосу́дде
Живе́ між них в щодо́ннім їх змага́нні,
Втеря́ють на́зву вкупі́ с правосу́ддем...
Тогді́ усе́ оберне́ця у сі́лу,
А сі́ла — в ді́ку во́лю, ді́ка во́ля —
В алка́нне ві́чне; а таке́ алка́нне,
Всесві́тній вовк, поту́жний, своєві́льний,
Нехи́бно му́сить, же́рти всю́ вселенну́,

А далій пожере́ й себе́ само́го.
Вели́кий Акгаме́мnone, сей ха́ос
Поста́в у нас, як степені́ зате́рто,
И ось чо́го подаемо́сь пята́ми,
Коли́ нам треба́ б наступа́ть нога́ми.
У нас гетьма́на той не поважа́є,
Хто вла́ствует під ним; а хто ще ні́шше,
Горда́є ним; ще ні́шше — та ж знева́га;
И так уся́ка сте́пень, по пока́зу
Свого́ старшо́го, реме́ствує на ста́ршу,
Хворі́ючи гаря́чкою блідо́ю
Проти́вництва та за́висти сліпо́ї.
Оця́ ж то хві́р, а не тро́янська́ си́ла,
Боро́нить Тробо́ю. Тим вона́ поту́жна,
Що ми, в свої́м незгі́дді, слабоси́льні.

Нестор.

Прему́дро вия́вив Улі́с хворобо́у,
Котра́ всю на́шу си́лу прида́вила.

Акгамемнон.

Знайшо́в причи́ну бо́лести, Улі́се:
Які́ ж на не́ї лі́ки?

Уліс.

Вели́кий наш Ахі́л, що ста́ли зва́ти
Прави́цею дана́йської́ поту́ги,
Сповни́вши слух́ свій во́здухом хвале́бним,
Бунді́ючи́ця свої́м взятте́м вели́ким.
Він де́нь де́ньський ле́жить в свої́м наме́ті,
Глузу́ючи́ из нас и на́ших ду́мок.
Из ним Па́трокл, кача́ючись на ло́жі,
Од ліно́щів вига́дує дурни́ці,
Та передра́жнює ходу́ й гові́рку на́шу.
Він и тебе́, вели́кий наш гетьма́не,

Не мїлує с твоїм високим ділом.
Мов актор той, що тільки вміє тупать
И дерев'яну річ вести с помістом,
Вироблює мизерні вихильси,
Щоб осміять царське твоє величчє,
А голосом розколотого дзвона
Слова за тебе неподобні править,
Що и в устах ревучого Тифона
Були б гіперболою нависною.
Плечистий Ахиллес на сі дурниці,
Качаючись по втоптаній постелі,
Од сміху рве кишки та знай гукає:
„Чудесно! се справдешний Агамемнон!
А ну ще Нестора! Вважай же „гем, гем“,
Та бороду поглядь, як він се робить,
Задумавши ораторію сказати“.

Нестор.

И, подражаючи сій значній парі
(Що, як Уліс говорить, слава трубить
Про їх діла), заражуюцця інші.
Уже й Аякс зробився своєвільним.
И носить згорда голову тим робом,
Як Ахиллес, широкоплечий дуга.
Сидить и він також в своїм наметі,
Для факцій п'є з гостями, а з нас глузує,
И судить справу сміло, мов оракул.
Та ще зосмілює й раба Өерзіта,
Котрий брехню чеканить, наче гроші,
Щоб вергав жартами на нас, як гряззю,
И позбавляв кредиту наше діло,
Дарма, що нам грозить біда страшенна.

У л и с.

У них політика, се легкоду́хість;
У них для бою ро́зуму не трéба:
У них прозірливість — дурна́ дурни́ця.
По їх уму́, нам тільки й трéба ру́ки,
А рахува́ннє, скільки рук потрі́бно
На боєву́ роботу свого́часну,
И чим воро́жу си́лу перева́жить,
Се в них ціни́ не ма́є й на мізи́нець,
Се в них ліжко́ва пра́ця, мапува́ннє.
Тим и тарáн, що мур твердий ру́йнує,
За ваготу́ та си́лу гуркотáння,
Вони́ нат ти́хий ро́зум преклада́ють,
Котрий стра́шну ма́шину сю споруди́в
И вміє двігати важки́м знарядде́м.

Нестор.

Як так, то й кінь Ахі́ллів бу́де сто́ять
Оетидиних синів дово́лі.

[Труби.

Акгамемнон.

Що́ се

За тру́би? Візирни лиш, Менела́ю.

Вихо́дить Еней.

Мене́лай.

Се с Тро́ї.

Акгамемнон..

Що́ вам трéба тут?

Еней.

Скажі́те,

Се Акгаме́мнона вели́кого катрі́га?

Акгамемнон.

Е́го.

Ене й.

Чи можна князеві й герольду
Хоробшу річ царським ушам промовить?

Акгамемнон.

Певнійше, ніж правиця Ахиллеса
Вбеспечила б тебе всім кгрєцким військом,
Котре мене обрало за гетьмана.

Ене й.

Се дозвіл убеспечений и гярний.
Та як чужому зґраз розпізнати
В вас кожного серед царського сонму?

Акгамемнон.

Як се?

Ене й.

Питаю, щоб з ушанованнем
Веліти щокам червоніти скромно,
Як червоніє ранок перед Фєбом:
Хто з вас той санувитий бог, що править
Людьми? хто з вас великий Акгамемнон?

Акгамемнон.

Троянець сей из нас кепкує, мабуть,
Або ж вони лестиві царедворці.

Ене й.

Ми царедворці ввічливі, ласкаві
И тихі, мов ті ангели, без зброї.
Се наша слава під годину мирну.
Як же захочем воїнами бґти,
В нас рґки мґжні, в нас мечі нехйбні
И сєрце смілого завзяття півне, —
Свидітель Зевс, завзятше, ніж у кого.
Та цить, Енею, цить! на гґбу палець!
Достойнство хвали цінґ терє,

Коли хвалитель сам себе воньосить.
Нехай, упавши, вóрог нас восхва́лить:
Отто́ хвалá, то чіста честь и сла́ва!

АКГАМЕМНОН.

Добро́дію Тро́янче, звéся ти Ене́ем?

ЕНЕЙ.

Так, Кгрéче, се моé им'я.

АКГАМЕМНОН.

Скажі́ ж на́м,

Яка́ у те́бе спра́ва?

ЕНЕЙ.

Виба́чайте,

Бо я до Акгаме́мнона само́го.

АКГАМЕМНОН.

На самоті́ не слуха́ він нічо́го,
Що́ прійде́ с Тро́ї.

ЕНЕЙ.

Я ж бо не для то́го

Прибу́в, щоб по́шептом ёму́ шепта́ти.

Приві́в, труба́йла слух ёму́ збу́дити

И перш тво́є воньма́нне нахі́лити,

Та вже то́гді промові́ти.

АКГАМЕМНОН.

Свобо́дно

Віща́й, як во́льний вітер дме. Не се го́діна

Акгаме́много́ сну. И віда́й,

Тро́янче, він не спить, и се с тобо́ю

Сам розмовля́є.

ЕНЕЙ.

О, труби́, труба́йло!

Пошли́ твій го́лос мідяний да́леко

По́ всіх ленивопра́здних сих наме́тах.

Нехай усякий Кгрек хоробрий знає,
Що Троя чéсно й голосно віщає. — [Трубайло трубить.
У нас, великий Агамемноне, у Трої
Есть князь, Приймів син, імénнем Гéктор.
За довге та нудне примі́рре наше,
Заржа́вів він, и повелів міні, з нечéвля,
Узявши трубача́, так вам сказа́ти:
„Царі, князі й ясновельмо́жне па́нство!
Коли між кра́шшими из ва́ших Кгре́ків
Изна́йдеця такий, що лю́бить сла́ву
Більш ніж опа́сности бо́йця й сме́рти;
Що зна́є сме́лость и не зна́є стра́ху;
Що, лю́блячи сво́ю серде́шну па́ні,
Не ма́рними слова́ми та клятьба́ми,
Готóв її кра́су й її досто́йність
Мечéм, а не чим іншим, ясува́ти, —
Тому́ сей ви́зов“.

Між Тро́ян и Кгре́ків,
Дока́же Гéктор, чи таке́ все вчи́нить,
Чим зміг би довести́ и доказа́ти,
Що ма́є па́ні розумні́йшу, кра́шшу,
Вірні́йшу, ніж коли́ хто з Кгре́ків
Держа́в обня́вши. От же за́втра вийде
С труба́йлом на сере́дину майдáну,
Між ва́шим ко́шем и тро́янським му́ром,
Підня́ти Кгре́ка, що по пра́вді лю́бить.
Як вийде хто, тому́ він зроби́ть ша́ну;
А як не вийде, ве́рнеця у Тро́ю
И ска́же: „Посму́гля́вили Кгре́кіні,
Не ва́рті и одла́мка спі́са“.

От вам.

АКГАМЕМНОН.

Се, князю, ми об'явимо коханкам.
Коли між них нема душі такої,
То, мабуть, всі позоставались дома.
Та ми ж бо воїни, а то не воїн,
Хто не любив колись, або не любить.
Коли озвѣцця хоть один між нами,
Що любить, що любив, чи ще гадає
Любить, — явись, атó я сам явлюся.

НЕСТОР.

Скажи від Нестора, що був дороблим,
Як дід ёго ще ссав: Старій уже він,
Та, як не знайдеця між ктрѣцьким військом
Такóго благородного, щоб мав хоть йскру
Огню, щоб за свою любовь стояти,
Скажи ёму від мене, що сховаво
Свою срібляну бóроду в забрало,
Засу́ну в панцер сі кістляві рúки
И, вийшовши, скажý ёму, що пані
Моя була вродливша ёго ба́би
И чиста так, як тільки можна в світі.
Прили́ву юности ёго сю правду
Я доведу́ крові мо́ей нащадком.

ЕНЕ́Й.

Нехай хранять вас небеса́ благіі
Від оскуду тако́го молодóщів.

УЛІС.

Амінь.

АКГАМЕМНОН.

Енею, гарний князю, дай же рúку,
Я проведу́ тебе в на́мет гостинний.
Потрапезу́й из на́ми на прощанне,

И дру́жне в во́рога дозна́й віта́нне.

[Виходять усі, окріч Уліса та Гектора.

У л и с.

Ось слухай, Несторе.

Н е с т о р.

А що́, Улісе?

У л и с.

В моім умі є молоді́цька га́дка.

Зробі́сь для ме́не вре́мям, щоби́ надати́

Якийсе́ обра́з і́й.

Н е с т о р.

А що́ ж там?

У л и с.

Ось що.

Тупий клино́к тве́рдого су́ка ко́ле.

Сі го́рдощі, що в се́рці в Ахи́ллеса

Так розрослі́сь, нам ви́косити тре́ба.

Бо, ви́співши, засію́ця, и бу́де

С того́ погі́бель всім нам немину́ча.

Н е с т о р.

Ну, до́бре, тільки́ як же́ б то?

У л и с.

Сей ви́зов,

Що поси́лає нам кга́лінтний Ге́ктор,

Хоть він мов би до всіх стреля́є Кгре́ків,

Стеме́нно б'є на одно́го Ахи́лла.

Н е с т о р.

Се так; ясна́ се рі́ч, як ці́ле,

Котре́ ш часті́н мали́х вели́ким ста́ло.

Як тільки́ ви́зов сей з'ясу́ють на́ші,

То, будь неплі́дна голо́ва в Ахи́лла,

Як Лівія́ (а що́ вона́ порожня́,

Се знає Аполлон), він в ту ж хвилину,
З великим поспіхом свого розсудку,
Збагне, що се на нього вдарив Гектор.

У л и с.

И думаєш, підіймеця на визов?

Н е с т о р.

Ще й саме в пору. И когось ж другого
Поставим протів Гектора ми ш честю,
Коли не Ахиллеса? Хоть би й жартом
Вони стялись, та много думок буде
Про грець між ними, нам корисних вельми:

Бо нашого найлуччого скоштують
Тонким смаком своїм, и вір, Улісе,
Що зв'яжуть нас по герцю сім химерно.

Бо и маленська перевага дасть ім
Хорошого й худого певну міру.
Вона, мов index у поважних томах,
Заставить думати про великі речі,
Котрі за ним идуть громадно й бучно.

Помислять зараз, що ми всі з'єднались
И вибрали на Гектора войку;

А вибір, яко акт всіх наших думок,
Надасть вибранцеві ціну, так мовби
Се виварок всіх доблестей громадських.
Не вдасця — як же буде побідитель
Измечтаної слави допевнитись!

А слава править членами героя,
Так як рука мечем и луком движе.

У л и с.

Нехай твоє попереду йде слово.
Затім-то й не годіцца Ахиллєсу
Йти на Гектора. Ні, по купецькі,

Пока́жемо сперва́ товар найгірший:
Чи не спусти́ли б ми є́го за до́брий.
А як не вда́ся, то є́го пока́зом
Красу́ товару лу́чшого підіймем.
Не зго́джуєся, щоб ста́вся грець між німи:
Бо й сла́ва на́ша и наш со́ром ста́не
Двом на́шим ворога́м страши́м в приго́ді.

Нестор.

Не ба́чять їх мо́ї стари́ї о́чі.
Хто ж се?

У л и с.

Коли́б Ахі́л так не пи́шався,
Ми всі ді́лили б з ним вели́ку сла́ву,
Котро́ї він у Ге́ктора здо́бувся.
Та вже и так він ви́соко несéця:
То лу́чче нам на африка́нськім со́нці
Пекти́сь, ніж на о́чах є́го солони́х
Після є́го над Ге́ктором побі́ди.
Коли́ ж є́му тала́н не потала́нить,
Тогді втер́яємо вели́ку сла́ву
В несла́ві лу́чшого бойця́ між на́ми.
Ні, киньмо жéреб, и зробі́мо штучно́,
Щоб ви́пало опу́далу Ая́кеу
На гérці гра́ти з Ге́ктором вели́ким.
Оголо́сím є́го найлу́ччим му́жем:
Бо се ліка́рством бу́де Мирмидо́ну,
Що стумані́в од голосно́ї сла́ви.
Нехай не пне свого́ угору́ грéбня,
Пи́шаючись над голу́бу Іри́су.
Коли́ Ая́кс безглу́здий, кріпколо́бий
Поду́жає врага́, ми вихва́ляти
Без міри ста́немо є́го лицáрство.

А ні, то ми зістанемось при думці,
Що в нас є луччі воїни між військом.
Чи так, чи сяк, а ми свого докажем:
Аяке опціпле в Ахиллеса пірре.

НЕСТОР.

Тепер, Улісе, починаю ясно
Твою спасенну думку розуміти.
Нехай два пси один одного впінять,
А кістю буде міждо них гордіня.

[Виходять.]

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Друга Часть Кгрцького Табору.

Всїхόдять Аякс та Θерзит.

Аякс. Θерзите!

Θерзит. Акгамёмнон... а шо колиб у ёго булі чирякі? колиб увесь був у чиряках?

Аякс. Θерзите!

Θерзит. И колиб ті чирякі повитекали? Ну, а нехай би... Чи не вітік би и весь гетьман? чи не була б се одна гнояна болячка?

Аякс. Собако!

Θерзит. Тоді б хоч шо нёбудь из ёго вийшло, а тепёр я не бачу нічого.

Аякс. Ти, вóвче ко́дло! не чуєш, дак почу́й шку́рою. [Бъе ёго.

Θерзит. Шоб тебе побіла кгрцька язва, ти, собачий ублю́дку, вололо́бий па́не!

А як с. Ось б́уркни ще, ти, оскрі́бку гнило́го тіста. Ось б́уркни, дак я домі́шу тебе́ до в́рбди.

Өерзит. Скорі́щ я досмі́ю тебе́ до ро́зуму та до благоче́стия; ті́ькі, я д́умаю, твій кінь скорі́щ вивчить ора́цію, ніж ти прослебизу́еш мо́літву без кни́жки. Чи ті́ькі и вмі́еш, що брика́тись? Шо́б на тебе́ сибі́рна я́зва с тво́єю кі́ньською вда́чею!

А як с. Скажи́ міні́, мухомо́ро, що́ там бу́ла за опові́стка?

Өерзит. Чи д́умаєш, ті́ло мо́є нічо́го не чу́є, б́юючи́ та́кенки?

А як с. Опові́стка...

Өерзит. Про те, шо́ дурний е́сї; так я д́умаю.

А як с. Не д́май, і́жаче, не д́май. У ме́не сверба́ють па́льці.

Өерзит. Шо́б ти сверба́в ув́есь од голо́ви до п'ят, а я шо́б тебе́ чу́хав! Зробі́в би я тебе́ са́мим гідкі́м стру́пом на всю Кр́єщину. Як вийде́ш воюва́тись, там ти ле́нївий до б́їйки, як и всі́ ї́нші.

А як с. Кажу́ тобі́, опові́стка...

Өерзит. Ти шо́-го́дини ре́мствує́ш на Ахиле́са; заві́дує́ш є́го вели́чності, мов той Ц́єрбер Прозерпі́ніній урба́ді; тим и га́вкає́ш на є́го.

А як с. О Өерзі́тико!

Өерзит. От би ко́го тобі́ б́їти.

А як с. О ма́лаю!

Өерзит. Ростро́щив би він тебе́ кулако́м, як моря́к суха́ря.

А як с. Ти, ску́рвого си́на пси́но! [Б́є є́го.

Өерзит. Бий, бий!

А як с. Ти, ві́де́мський ослоне́!

Өерзит. Так, так, ду́рногolóвий па́не! У тебе́

стілкі мовку, як у мене в ліктях. И осляр годився б тобі в наставники, ти скурво-хоробрий бсле! Тобі тілкі молотити Тройн, а між людьми хоч тріхи розумними тебе б и куплено й продано. Попобий ще мене, то я зачну с твоїх пят и по вершкам роскажу, що ти такє, ти, безутрбна поторочо!

Аякс. Собако!

Өерзит. Скурви пане!

Аякс. Пейно!

[Бєє єго.

Өерзит. Марсів ти дурнику! бий, стуго! бий, верблюде! бий, бий!

Ввixодять Ахиллес та Патрокл.

Ахиллес.

Що се, Аяксе? за що духопелиш?

Що се, Өерзите? що між вами сталося?

Өерзит. Чи ти єго бачиш? бачиш?

Ахиллес. Ну, бачу. Що ж такє?

Өерзит. Ні, придивись до єго.

Ахиллес. Та дивлюся ж.

Өерзит. От же ще не придививсь: бо за кого б ти єго ні прийняв, а він Аякс.

Ахиллес. Се я знаю, дурню.

Өерзит. Та сей дурень себе не знає.

Аякс. Тим-то я й бью тебе.

Өерзит. Ось, ось, ось, ось які крішечки розуму він виявлює! У єго балаків оттакєлезні вуші. Я потовк єго мізок білш, ніж він мої кісті. Я куплю девять горобців за шага, а єго *ria mata* не стоїть и девятої частіни горобця. Сей пан, Ахиллесе, Аякс, носить свій розум у пүзі, а тельбухи в голові. Я скажу тобі, що про єго думаю.

Ахиллес. А щò?

Өерзит. Я кажу, шо в сёго Аяксе...

[Аякс хоче ёго бити.]

Ахиллес. Ні, любий Аяксе.

Өерзит. Немá стількі рóзуму...

Ахиллес. Ну бо; я му́шу тебе придёржати.

Өерзит. Шо не заткнёш и вушка в го́льц
тієї самóї Елени, за котру́ він прийшо́в воюва́тись.

Ахиллес. Мовчи́, ду́рню!

Өерзит. Мовча́в би я мовчки, та ду́рень не
хоче; оцёй, диві́сь сюди́.

Аякс. Ах, ти прокля́та пси́но! Я тебе́...

Ахиллес. И то́бі оцё сві́й рóзум та ста́вити
проти́в ду́рневого!

Өерзит. Руча́юсь, шо не поста́вить: бо ду́рнів
осоро́мить ёго́.

Патрокл. Говори́ бо дола́дно, Өерзи́те.

Ахиллес. За́ що ви посерди́лись?

Аякс. Я поспита́в у сёго ледачо́го сича́, щò ó
там за опóвістка бу́ла, а він з ме́не глузу́є.

Өерзит. Я не служу́ тобі.

Аякс. Ну, а ще щò?

Өерзит. Я служу́ тут охóтою.

Ахиллес. Оста́ння тво́й служба́ бу́ла підне-
ві́лля, а не охóча. Ніхто́ охóтою не да́є себе́ би́ти.
Тут Аякс бу́в охóчим, а ти — мов під нево́лею.

Өерзит. Ось як!... Бі́лша полови́на твого́
ро́зуму в тебе́ в жи́лах, а́бò ж про тебе́ бре́шуть.
До́бра бу́де пожи́ва Ге́кторові, як роско́ле котро́го
з ва́ших дво́х чере́пів. Все одно́, шо роскусі́в би
тру́хлого горі́ха без зерна́.

Ахиллес. То се ти и зо мно́ю, Өерзи́те?

Θερзит. От Уліс та старій Нестор (ёго розум запліснів ужé тоді, як ще у ваших дідів не було й паузів), вони́ запрягають вас у ярмо, як воли́, та й пахають ва́ми войну́.

Ахиллес. Що? що?

Θερзит. Далебі, шо так. Гей, Ахілле! гей-гей, Аяксе! гей...

Аякс. Я вірву в тебе язик.

Θερзит. Дарма: я й тоді говоритиму стільки ж, як ти.

Патрокл. Ні слова більше, Θερзите, цить!

Θερзит. Міні мовчати, по наказу Ахиллесової сучки? міні?

Ахиллес. Ось и тобі, Патрокле.

Θερзит. Перш я побачу вас вахлаів на шибениці, ніж прийду́ ще в ва́ші намети. Провува́тиму там, де розум двіжеця; покину сей дурний цех. [Виходить.]

Патрокл. Щасливої дороги.

Ахиллес.

Оповідка ж, добродію, по війську,
Що Гектор, в пять годин по сході сонця,
С трубайлом, проміж нас и Трої,
Виходить за́втра гérця розиграти
Ис сміливим, котрий стоять озвєця —
За щò, не знаю, — за якусь дурни́цю.
Прощай.

Аякс.

Прощайте. Хто ж на ёго вийде?

Ахиллес.

Не знаю. Певно, кинуть жéреб.
Та вже озвєця за́втра хтось таківський.

Аякс.

Хто ж, як не ти? Пійду́ та роспитаю. [Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Троя. Світиця в Приямових Палатах.

Виходять Приям, Гектор, Троїл, Парис та Гелен.

Приям.

Після стількох годин, річей и жізней,
Знов Нестор шле від Кгрéків предложéннє:
„Верніть Елэну и покрійте шкóду
На чéсті, часі, праці, втра́тах, ранах,
Друзьі́х и на всéму́ нам доро́гому,
То все забудем“.

Гéкторе, щò ска́жеш?

Гектор.

За сéбе я всіх менш бо́юся Кгрéків,
Та в нас не зна́йдеця й ні́жної па́ні,
Щоб так у сéбе страх во́йни́ впе́сала,
Щоб так трі́вожилась: „Ох, щò-то бу́де“!
Як Гéктор, о поту́жний наш При́йме!
Беспéчність да темно́та — й́зва ми́ру,
А скро́мне сумні́ваннє — сонд премудрих,
Що запуска́ють у безо́дню лі́ха.
Вонó, мов той ма́йк здалéка сві́тить.
Верні́мо ім Елэну. Бо, як тільки
Ми вийняли мечá за сю причі́ну,
Бага́цько в нас почéзло душ, и ко́жна

Була́ нам доро́га, як ся Еле́на.
Коли́ ж ми несе́мо вели́кі втра́ти,
Бороб́нячи нікче́много чужо́го,
То що́ за си́ла й ро́зум в нехоті́нні
Ї верну́ти Кгре́кам?

ТРОІЛ.

Фи, мій бра́те!

Як мо́жна ва́жити досто́їнство и ша́ну
Тако́го сла́вного й поту́жного вла́дки,
Як на́ш оте́ць, на терева́х зви́чайних?
Ти хо́чеш лі́ком ви́лічити бе́зліч,
Страше́нне мно́жество є́го поту́ги,
И бе́змір вгороди́ть в такі пре́дїли,
Як стра́хи та резо́ни! Фи, соро́мся!

ГЕЛЕН.

Не ди́вно, що ти б́єш так по россу́дку:
Є́го в тебе́ нема́. То й пано́ццєві
Не тре́ба ро́зуму в вели́ких спра́вах,
Зати́м що́ у твої́х слова́х є́го нема́є?

ТРОІЛ.

Тобі́ дрі́мкі та сні́ все, бра́те же́рче.
Ти зна́єш, що твій враг чига́' на те́бе;
Ти зна́єш, що мече́м люде́й руба́ють:
То ро́зум твій велить то́бі втека́ти.
Не ди́вно, що Гелен бо́їцца Кгре́ка
З є́го мече́м, и ви́же свій россу́док
Собі́ до п'ят, да за́раз и на́вте́ки,
Мов зля́каний Мерку́рий од Зеве́са,
Або́ зві́зда, що з о́рбити прогна́ли.
Коли́ пійшло́ на ро́зум, то за́прімо
Воро́та в Тро́ї, та й ляга́ймо спа́ти.
И му́жество и че́сть зайца́ми ста́нуть,

Як годувати їх самим розсудком.
Од нього и печінка побіліє,
И молодя одвага обомліє.

Гектор.

Ні, брата, шкода нам утрат великих:
Не стоїть їх вона.

Троїл.

Як цінувати.

Гектор.

Ціну вставляють люде не с капризу.
І достоїнство росте в товари
И в розумі цінувщика самого.
Жертви творити богу, більші бога,
Безумне идолопоклонство буде:
Безумно превозносити й людину,
В котрій нема хвалебної заслуги.

Троїл.

Сьогодні взяв я жінку, и мій вибір
Ийшов за провідництвом власної волі,
А волю підцькували очі й уші,
Два лоцмани, що путь морський вертають
Проміж двома страшними берегами.
Коли міні мій вибір очортіє,
Покінуть жінку та й зостатись чесним, —
До вільзволу нема такого шляху.
Ми не вертаємо шовків купцєві,
Поплямувавши їх чи приносівши;
Не вивертаємо в помилі страви,
Насмакувавшись нею за обідом.
Се ж радою ми вважали, щоб Кгрєкам
Парис якось за їх віддячив швабу.
Диханням одностайности своєї

Ми надули ёго одважний па́рус.
Моря́ й вітри́, старинні супоста́ти,
Зробили мир на по́слугу Тро́йнам.
Ввійшо́в Па́рис у приста́нь вожделі́нну,
И за старе́ньку тітку, кгре́цьку бра́нку,
Здобу́в цари́цю в Кгре́ків, що́ й Апо́лло
Стари́м зда́ецця, а зоря́ блідо́ю
Перед її́ молодосто́ю й румя́нцем.
Ми держимо́ її́, бо в Кгре́ків тітка.
Чи сто́ить же її́ держа́ти в Тро́ї?
А вже́ ж: бо се доро́гоці́нне пе́рло,
Що́ бі́льше тис́ячи кошт́ує су́ден,
И вінчаних царі́в купця́ми ро́бити.
Ви му́сите призна́ти, що́ розу́мно
Зробив Па́рис, по́їхавши у Кгре́ки:
Бо ви гука́ли всі́: „Ідь, ідь Па́рисе“!
И що́ приві́з до́дому здобич га́рну:
Бо ви гурто́м крича́ли: „Диво́ дивне“!
И кричучи́ плеска́ли у доло́ні.
Чого́ ж ви га́ните тепе́р надба́нне
Свої́х премудри́х за́думів грома́дських,
И ро́бите нестатечні́йш форту́ни?
Пуска́єте в старці́, що́ уважа́ли
Бага́ччим над бага́цтво мо́ря й су́ши.
О, що́ ж се ми за підлі́ злоді́йки!
Не сто́имо́ й самі́ того́, що́ вкра́ли.
Чужи́м ганьби́ зумі́ли наро́бити,
Себе́ ж мече́м не вмі́ем боро́нити.

КАССАНДРА з за Сцени.

О, пла́чте, ви, Тро́йне, пла́чте!

Прия́м.

Хто се?

Що се за крик?

ТРОІЛ.

Се наша божевільна.

Я знаю го́лос сей.

КАССАНДРА.

О, пла́чте, пла́чте!

ГЕКТОР.

Так, се сестра́ Кассандра.

Виходить КАССАНДРА, в иступленні.

КАССАНДРА.

О пла́чте ви, Троїне! о, позичте
Тепер міні очей хоть де́сять тис́яч, —
Сповню́ я всі проро́чими слё́зами.

ГЕКТОР.

О, го́ді, го́ді, го́ді!

Ви, діви, ю́ноші, се́редні й ста́рці,

КАССАНДРА.

И ви, що тілько вмі́єте крича́ти,
Допоможіть міні́ у голо́сінні.

Ой ви́плачмо тепе́р хоть поло́вину

Того́ плачу́ вели́кого, що при́йде!

Троїне, пла́чте, приуча́йте о́чі

До слі́з. Не бу́ти Тро́ї, не сто́яти

И Илі́ону сла́вному во ві́ки.

Наш бра́т Парі́с — па́лій, бра́т-голо́вешка,

Ве́сь нас попа́лить. Пла́чте, пла́чте, пла́чте!

Еле́на й го́ре. Чи її́ верні́те,

Чи пожа́ром ис Тро́єю го́ріте!

[Виходить.

ГЕКТОР.

Ну, молодий Трої́ле, чи й виско́кий

Проро́чий да́р сестри́ тебе́ не вда́рить

Роска́яннем? Не вже ж бо кров у тебе
Така́ гаряча, що ні доб́рий ро́зум,
Ні страх ли́хих на́слідків злого діла
Ні не прохолóдить?

Троїл.

Лю́бий бра́те,
Шкода́ нам мі́ряти до́бро и ху́до
Наслі́дками вели́ких справ грома́дських,
И трати́ти весе́лі мислі, що Кассандра
Безу́мствує. Ні, божеві́льні речі
Не зміня́ть на́шого смаку́ до пра́вди,
Котру́ ми всі кля́лись оборо́нити.
Що́ до мене́, міні́ не бі́льше ру́нить,
Як и дру́гим При́йменкам, се діло.
Храни́ Зеве́с, щоб ми́ждо нас не ви́йшло
Таке́, що й найсла́бішого ввору́жить.

Парис.

Ато́ весь сві́т нам бу́де дорека́ти,
Що́ необа́чну ми во́йну́ щчині́ли.
Клянусь бо́гами, ва́ша односта́йність
Дала́ міні́ до се́го діла кри́ла,
И пода́вила опа́ски та стра́хи,
Що́ ви́жуцця до сме́лого похóду.
Бо що́ б мо́ї одні́ зробі́ли ру́ки?
Що́ б я оді́н робі́в проти́в грома́ди,
Котра́ сю чва́ру му́сила підня́ти?
И все́ такі́, я протесту́ю сме́ло,
Хоть би́ міні́ й само́му дове́лося
Підня́ти на себе́ ва́жённу спра́ву.
Будь я так и поту́жен, як охо́чий,
Паріс не зрі́кся б, що́ поча́в робі́ти,
И не вто́мився б попіра́ти спра́ву.

П р и я м.

Парісе, ти це все затім говориш,
Що стуманів від ласощів прина́дних.
Тобі достався мед, а їм гіркота.
За се стоя́ти не вели́ка сла́ва.

П а р и с.

Панóчченьку, ні, не одна́ ласóта
С тако́ї красоти́ на думці в мене:
Я хóчу зми́ти похи́щення плі́му
За красоту́ стоя́ннем благо́рдним.
Яка́ ó се зра́да вкра́дений царі́ці,
Яка́ тво́йму́ вели́честву знева́га,
Який се був би со́ром и для мене,
Коли́б тепе́р її верну́ти Кгрéкам
По підлому якóмусь договóру!
Як мо́же й думка́ ся у че́сним се́рці
Знайті́ у вас хоть небага́цько місця́?
И між легкóдухами в нас тако́го
Не зна́йдеця, що не добу́в би збро́ї,
Коли́б прийшло́сь оборо́нять Еле́ну.
А між рица́рством на́шим знамені́тим
Ніхто́ не ска́же, що бу́ло ó бессла́вно
Одда́ть Еле́ні жизнь а́бо прийня́ти
За не́ї смерть. Тим я провозглаша́ю:
Ми му́сим воюва́ть за ту, що на всім сві́ті —
Се зна́ем до́бре — їй нема́є рівні́.

Г е к т о р.

Парісе и Троі́ле, ви мовля́ли
Гара́зд, и доторкну́лися до спра́ви,
Та вельми зле́гка, як се ро́бить ю́ность,
Що Аристóтель не вважа́ за зді́бну,
Мора́льной філосо́фії учі́тись.

Резони ваші більш бунтують серце,
Аніж ука́зують статéчну ме́жу
Між правдою и кривдою людзькою.
Ласота бо та помста ма́ють у́ші
Ще гірші, ніж у гáспеда глухого
До гóлосу правдівого декрétу.
Прирòда нам велить чужé віддати,
А щò чужійше над чужо́ї жінки?
Хто се прирòдне прáво переступить,
Нехай як хóче рóзумом бу́є,
Догóджуючи псòваному серцю, —
На супротівника такòго прáва
У кóжного порýдного нарòду
Е прáво нагинáння до порýдку.
Оце́ ж, ко́ли Елéна, як ми й зна́ем,
Жовá спартáнського царя́, то прáво
Морáльної прирòди и нарòду
Нам гóлосно велить її верну́ти.
Впіра́ючись у тім, щòб зло чиніти,
Не ви́кореним зла, а употу́жним.
Так Гéктор дýмає про чісту прáвду,
Моé завзя́те брáтствé, а протé він
Помóже вам удéржати Елéну.
Бо в діло се замішана достóйність
И кóжного из нас, и всіх Троя́нців.

Троїл.

Оттò ж то й е: ти по́ голові вдáрив.
Не будь тут сла́ви, що нам всім дорóшша
Над вся́ку хіть зогна́ть на Кгрéках серце,
Троя́нської крові й одної́ кáплі
Я не пролі́в би на її за́щиту.
Та, любий Гéкторе, вона́ ж бо те́ма

И чéсти й сла́ви на́шого наро́ду.
Се остро́гий до діл великоду́шних,
Котрі и во́рога даду́ть нам одо́літи,
И сла́вою окрію́ть нас на ві́ки.
Я ду́маю, наш Ге́кторе хоро́брий,
Що и за всі бага́цтва в піднебе́сній
Не оддасі́ ти сла́ви, що сме́єця
До нас Тро́ян ш чола́ сіє́ї спра́ви.

Гектор.

Хоро́бра ві́тко сла́вного При́йма,
Я твій. Я вже посла́в мій ви́зов Кгре́кам.
Іх отама́нне се́рдиця між се́бе,
И він стрі́вожить іх ле́нівий ро́зум.
Бо чув я, що гетьма́н іх спить-дріма́є,
А в кіш ё́го усо́биця забра́лась.
Надію́сь, ви́зов мій ё́го розбудить.

[Виходять.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Кгрецький Табір. Перед Ахиллесовим Наметом.

Виходить Оєрзит.

Оєрзит. Ну, Оєрзі́те, що́ ж? загуби́вся еси́
в лабиринті твоє́ї доса́ди? То сло́няці Ая́ксові от-
та́к и бри́шкати? Він ме́не б'є, а я з ё́го сме́юсь:
сла́вна сатисфа́кція! Лу́чче ó навпа́кі: щоб я ё́го
бив, а він сме́явся из ме́не. Біс ё́го ба́тькові, нав-
чу́сь виклика́ти чортів, щоб бу́ла хоч яка небу́дь
кори́сть из мо́єї злю́щої клятьби́. Ато́ ще й Ахил-

лесе... рідкий інженір. Коли Троби не опанують, аж докіль сі дві підкопають її, стояти її мурам, покіль самі россіплюцца. О великий громовірецю олимпийський! забудь, що ти Зевес, цар богів, а ти Меркүрие, втерій усю гадючу силу твого кадуцѣя, коли ви не видіймете в їх малюго, маленюкого, малюсінюкого умючка, котрій ще єсть у їх. Се й сама присліпувата дурнота знає, що він такий багатий своєю скүдостью, що не зуміє й мұхи визволити від павукі, не виймаючи здоровенного залізччя, щоб перетяти павутину. Після сего пометітесь на всьому коші! або лүчче нехай на єго нападе неапольска костоїда: бо се, здаєцца міні, як раз таке лихо, що побиває, хто воює за плахту. Промовив я мою молитву, а дѣмон завиести нехай скаже амінь. Гей, гов! пане добродію Ахіллесе!

Виходить Патрокл.

ПАТРОКЛ. Хто тут? Өерзіт? Ході до нас, любий Өерзіте, та й лайся собі на здоровье.

ӨЕРЗИТ. Колиб згадав я про фалшивого золотюго, то не забув би й тебе в мойй молитві. Ну, та дарма: щоб на тебе ти сам! Обще лихо роду людського, дурнота да темнота, нехай тобі гарно родить! Храни тебе небо від наставника, и щоб наука не мала до тебе приступу! Нехай кров править тобою до самої смерти! Тоді та, що обмиватиме тебе, скаже, що ти хорюший труп, и я заприсягну, та й знов заприсягну, що вона погребала тілкі самих пранцюватих. Амінь. Де ж Ахиллес?

ПАТРОКЛ. Як! ти взявся за благочестие? ти молився?

ӨЕРЗИТ. Моливсь, и да почують мене небеса!

Виходить Ахиллес.

АХИЛЛЕС. Хто тут?

ПАТРОКЛ. Өерзит, пане добродію.

АХИЛЛЕС. Де він? де він? — Прийшов таки до нас? Чого ж се, мій ти сїру, мой ти животківко, так довго був мій обїд бес тебе? Ходї сюди. Що Акгамемнон?

ӨЕРЗИТ. Твій повелїтель, Ахїлле. Скажї ж міні ти, Патрoклe, що Ахиллeс?

ПАТРОКЛ. Твій пан, Өерзїте. Скажї ж міні будляско, що ти сам?

ӨЕРЗИТ. Я той, що тебе знає, Патрoклe. Скажї ж міні, Патрoклe, що ти такe?

ПАТРОКЛ. Се вже ти скажї, що мене знаєш.

АХИЛЛЕС. А скажї, скажї!

ӨЕРЗИТ. Я переберу все по порядку. Акгамемнон повелївaє Ахиллeсом; Ахиллeс мій пан; я той, що знаю Патрoклa, а Патрoкл — дурень.

ПАТРОКЛ. Ах, ти погань!

ӨЕРЗИТ. Цить, дурню! Я ще не казав.

АХИЛЛЕС. Він чоловік управилеїваний. — Ну, дальш, Өерзїте.

ӨЕРЗИТ. Акгамемнон дурень; и Ахиллeс дурень; и Өерзит дурень; и Патрoкл як уже сказано, дурень.

АХИЛЛЕС. А доведї ж сeго.

ӨЕРЗИТ. Акгамемнон дурень, що повелївa Ахиллeсом; Ахиллeс дурень, що їм повелївa Акгамемнон; Өерзит дурень, що служить такому панові; а Патрoкл — просто дурень.

ПАТРОКЛ. Чого ж я дурень?

ӨЕРЗИТ. Спитай про се, хто тебе создав. Буде з мене, що ти дурень. Чи бачите, хто йде сюди?

Виходять АГГА МЕМНОН, УЛЕС, НЕСТОР, ДІОМЕД и АЯКС.

АХИЛЛЕС. Патрокле, я ні с ким не хочу говорити. — Ходімо зо мною, Өерзайте. [*Виходить.*]

ӨЕРЗИТ. Що за гидота! що за омана! що за плутовство! и все ради того рогача та курви. Гарна зачіпка, щоб заводити усебиці та виціджувати с себе кров до смерти. Щоб на її пропасниці, на ту приводниці, а війна та роспуста нехай вигублять їх до ногі! [*Виходить.*]

АГГА МЕМНОН..

Де Ахиллес?

ПАТРОКЛ.

В наметі. Щось нездужає, мій пане.

АГГА МЕМНОН.

Скажи йому, що ми самі у входу.
Ми посілали посланців, а се вже,
Забувши сан свій, лично визитуєм.
Се ти йому скажи, щоб не подумав,
Що ми не сміємо себе назвати,
Або не знаємо, хто ми.

ПАТРОКЛ.

Та добре ж.

[*Виходить.*]

УЛЕС.

Ми бачили самі його здоровим.

АЯКС. Ні, він нездужає по левіному, недугує гордим серцем. Назовіте се мелянхолією, коли йому потураєте; а я ручаюсь головою, що се гордощі. И ш чого, ш чого ім узятись? Нехай би показав нам

причину. — На однó сло́во, па́не добро́дію

[Беручи Агамемнона на бік.

Нестор. Чогó Ая́кс так га́вкає на не́го?

Уліс. Ахілле́с перемани́в од не́го ду́рня.

Нестор. Когó? Оерзі́та?

Уліс. Ёго́.

Нестор. То Ая́ксові ні про що говори́ти, вте́р-
я́вши свій пре́дміт.

Уліс. Ні, той сам став ёго пре́дметом, у ко-
го тепе́р ёго́ пре́дміт, — Ахілле́с.

Нестор. Се лу́чче ве́сёго. Для нас іх ро́збра́т
лу́чче ве́сёго. Для нас іх ро́збра́т лу́чче бра́тання.

Ну, та й сою́з був ми́цний, ко́ли ду́рень міг розі́рва́ти

Уліс. Ко́ли дру́жби не зв'я́зує ро́зум, то й дур-
но́та бе́с тру́да рве її. Ось и́де Па́трокл.

Нестор. Та не́ма́ з ним Ахілле́са.

Вертаецця Патрокл.

Уліс. И в сло́няки є су́ста́ви, ті́лько не для
вві́чливості. Но́ги в не́го про ну́жду, а не для
зги́нання.

Па́трокл.

Ахі́л звелі́в міні́ сказа́ти: шко́да,

Ко́ли що́ пова́жні́йше, ніж заба́ва

Подви́гнула тво́є ца́рське вели́чче

И́з благо́рдним по́чтом за́вита́ти

До не́го. Ві́н впова́є, що се ті́лько

За́для ди́жесті́ї пі́сля оби́да

Ви ви́йшли проходи́тись тро́хи в по́лі.

А́гга́мемно́н.

Па́трокле, слухай. На́м зна́комі до́бре

Сі ви́мовки та хи́трі ухи́ління

Крилатого погордою Ахілла.
Багато має він прикмет хороших,
И ми за ним по многому се знаєм;
Та всі свої достоїнства великі
Виявлює він не гаразд пристойно.
Тим сяєво їх перед нами мёрхне,
И певно, що поки ми їх скоштуєм,
Вже поспеуюцця, мов солódка óвощ,
Положена у нездорову страву.
Иди скажи, що ми прийшли до нёго
Поговорити, и грíхá не зробиш,
Сказа́вши, що аж нáтто вже він гордий,
Що нáтто високо несéцця вгóру,
Ще ви́шше, ніж про нёго лю́де мислять.
Досто́йні́йші ёго́, сі потура́ють
Лиш дикості чудних ёго́ звича́їв,
Не до́баючи про сан свій на ту по́ру
И попусkáючи заче́ні по́пуск.
Ще й нáтто: дівляцця на всі прили́ви
И óдливи ёго́ сердітих думок,
Що мов би вся війна́ на тім зависла,
Яка стоїть у нёго в се́рці по́відь.
Скажи ёму́ це все, та ще приба́виш,
Що, як ціни́ собі він не поні́зить,
То ми обі́йдемось тут и без нёго.
Нехай собі леж́ить, мов та маши́на,
Що зру́шити її не мо́жна з місця,
Ми ска́жемо: „Ся до війни́ незді́бна;
Дава́йте іншу“. Бо й пигме́й проворний
Здатні́йший нам, ніж вéлетень недви́жний.
Отта́к скажи́.

Патрокл.

Скажѹ, и щѡ відкаже,

Я принесѹ вам зараз.

[Виходить.

Акгамемнон.

Нам не лічить

Череш чужий переклика́тись го́лос.

Прийшли ми розмовляти з ним. Улісе,

Иди́ в на́ме́т.

[Виходить Уліс.

Аякс. Чим він більший од ко́жного йншого?

Акгамемнон. Нічим, опрі́ч тим, чим він
ду́має.

Аякс. И він так ду́має? Невже́ він ду́має,
що він лу́чче мене́?

Акгамемнон. Нічого й пита́ти.

Аякс. И ви підпи́шете є́го ду́мку? ви ска́же-
те, що він лу́ччий?

Акгамемнон. Ні, благородний Ая́ксе. Ти та-
кий же розу́мний, не ме́нше благо́рдний, далéко
більш є́го при́ятний и на́тто бі́льше кге́чний.

Аякс. Чо́го ж чоло́вікові бу́ти го́рдим? Зві́д-
кіля́ беру́ця го́рдощі? Я й не зна́ю, що та́ке
го́рдощі.

Акгамемнон. Від се́го дух твій ясні́йший,
Ая́ксе, а добро́дітель тво́я кра́шша. Го́рдий жере́
сам себе́. Го́рдіня — є́го вла́сне зе́ркало, є́го вла́сна
труба́, є́го вла́сна хро́ніка; и хто о́ні восхваля́в се-
бе́, хиба́ ті́лько ді́лом, той пожира́є ді́ло сво́є хвало́ю.

Аякс. Нена́виджу я го́рдого чоло́віка, як жа́-
баче одрі́дде!

Нестор. [стиха]. А себе́ любі́ть. Чи се ж не
ди́во?

Вертаецця Улис.

У л и с.

Ахіл не вийде за́втра в по́ле бі́тись.

А к г а м е м н о н.

Яка́ж відмо́вка в не́го?

У л и с.

А ні́яка.

Пливе́ він рі́чкою сво́го капри́зу,
Не дівлю́чись, не ва́жучи ні на́ що,
Догóджуючи сам со́бі та й го́ді.

А к г а м е м н о н.

Чо́му ж не хо́че він и на хоро́ше
Проха́ннє на́ше вийти из наме́ту,
Поді́хатъ сві́жим во́здухом из на́ми?

У л и с.

Ні́кче́мне, як ні́кче́мність, се для не́го
Вели́ким ро́бицця, тим що блага́ють.
Бі́снѹе́цця він так сво́ім вели́ччем,
Що як и сам до се́бе заговóрить,
То задиха́ецця заслу́гами сво́ими,
Що, в боро́дьбі між во́лею й россу́дком,
Він сам се́бе, мов ца́рь який, во́ює.
Шкода́ й каза́ти. У тяжкі́м неду́зі
Від го́рдощі́в нема́ ё́му рату́нку,
И сме́рть кри́чить над ним: „Поги́бель“!

А к г а м е м н о н.

Неха́й ище́ А́якс іде́ до не́го. —
Мій лю́бий па́не, ось и́ді з віта́ннєм.
Він, ка́жуть, до те́бе ласка́вий ве́льми.
Чи ти ё́го не одведе́ш хоть тро́хи
Сво́ім блага́ннєм від ё́го само́го.

У л и с.

О Акгамémноне! ні, се не годі́ця.
 Благословімо ко́жне оддалéнне
 А́йкса сла́вного від Ахиллéса.
 Сей гóрдий пінда влáсним сáлом-ж́иром
 Сво́ю пиху́ бесеті́дну полива́є,
 И бай́дужé про всю корі́сть грома́дзку,
 Ко́ли не мо́жна не́ю ремикга́ти.
 А ми ще бу́дем поси́лять до не́го
 С поклóнами тогó, когó вважа́єм
 За йдо́ла свогó, бі́льш ніж Ахíлла.
 Ні, трі́йчі сла́вний и велі́кий во́їн
 Не му́сить па́льму пе́рвенства ка́ляти,
 Котру́ здобу́в собі́ так благо́рдно.
 Ні, підгорта́ти всі ёго́ заслуги
 Під Ахиллéса, що ні́чим не ви́шший,
 Се все одно́, що гóрдієть ёго́ с́иту
 Ми ста́ли ó ще и сáлом шпикгу́вати.
 Се все одно́, що підба́вляти жа́ру
 В жарко́го Ра́ка, що горі́ть-па́лає,
 В виду́ велі́кого Гипéриона.
 А́йксові ийти́ до Ахиллéса!
 О Зéвсе! повели́ из неба́ грóмом:
 „Неха́й Ахíл приході́ть до А́йкса“!

Нестор стиха.

О, вельми до́бре, и як раз у жи́лку!

Діомед стиха.

Він мо́вчки похва́ли впи́ває в се́бе.

Аякс.

Ко́ли пі́йду́ до не́го, то хиба́ для то́го,
 Що́б да́ть ёму́ гості́нца пря́мо в пі́ку.

АКГАМЕМНОН.

О, ні, не пійдеш!

АЯКС.

Нехай ще й мною стане гордувати, —

Я причешу нечесану горіздру.

Пустіть мене, пійдучу до нього.

УЛИС.

Ні за всю вартість нашого походу.

АЯКС.

Ледачий пінда!

НЕСТОР стиха.

Як себе самого

Малює він!

АЯКС.

Усі йому не по нутру.

НЕСТОР стиха.

Се вброн

На чорне пірре ремствує.

АЯКС.

Вціджу я

Крові дурної с тебе!

АКГАМЕМНОН стиха.

Де б самому

Лічитись, він у лікарі пошівся.

АЯКС.

Колиб усі були моєї думки...

УЛИС стиха.

То розум вийшов би тогді из моди

АЯКС.

Се не минулось би йому даремно;

Мо'б мусили й мечів покуштувати.

То се гордіня так и буде бришкати?

Нестор стиха.

И на твій пай впаде тут полови́на.

Улис стиха.

Коли́б не де́вять з десяти́ упало́!

Аякс.

Я розі́мну́ ёго́, мняке́нький ста́не.

Нестор стиха.

Ще він не розогрі́всь; підда́йте ду́ху:

Хвалі́ть, хвалі́ть. Він са́ме розохо́тивсь.

Улис до Агамемнона.

Мій повелі́телю, ти вже аж на́тто

До се́рця жаль доса́дний сей прийма́єш.

Нестор.

Забудьмо́ се, гетьма́не благо́рідний.

Діомед.

Готу́ймось бе́з Ахі́лла воюва́ти.

Улис.

Ёму́ й им'я́ ёго́ доса́дно чу́ти. —

От чоло́вік... та ні, хвалі́ти в ві́чі

Ёго́ не бу́ду.

Нестор.

Чом? чом не хвалі́ти?

Він не та́кий, він за́висти не зна́є.

Улис.

Неха́й се ві́дає ввесь сві́т широ́кий,

Що він та́кий, як и Ахі́л хоро́брий.

Аякс.

И пси́на ся ви́ляти бу́де з на́ми!

О, бу́дь Тро́янцем він!...

Нестор.

И що́ за шко́да,

Коли́б Ая́кс...

У л и с.

Та був такий же гордий!

Діомед.

Абб жадний також на вихваління!

У л и с.

Абб запékлий!

Діомед.

Чи своєкорістий!

У л и с до Аякса.

Спасибі небесам, вродівсь ти гáрно.
Хвалá тво́ймý зачáтелю и сла́ва
Тій, що тебе зроділа й згодувала.
Хвалá на́ста́внику тво́ймý; а з ро́ду
Ти трійчі сла́вен над усе́ю на́уку.
То́му ж, хто б́йтись в́ивчив тво́ї ру́ки,
Неха́й Аре́й розді́лить ці́лу ві́чність
И полови́ну да́сть ё́му в на́граду.
А си́лою и во́лонóсець Мíло
С то́бю не зрівня́ецця, А́йксе.
Не б́ду я тв́й ро́зум вихва́ляти,
Що мов межа́, о́града, бе́ріг, ске́ля,
Обго́ртує тво́ї талáнти мнóгі.
От Не́стор наш, умóдрений лі́тами,
Він му́сить, и він е́сть, и він не мо́же
Не бу́ти му́дрим; та звиня́й мій ба́тьку:
Коли́б тв́й ві́к та був та́кий зе́лений,
Як ві́к А́йксів, а тв́й ро́зум — ю́ний,
Не за́ломив би ти ё́го, ні, був би
А́йкс не те́бе.

А́йкс.

Чи дозвóлиш звáти

Себе́ оцце́м?

У л и с.

Зови, мій добрий сину.

Діомед.

Нехай же він тебе навчає, пане.

У л и с.

Нам нічого и гаятись тут більше.

Наш блень Ахиллес застрів у хмізі.

Нехай великий наш гетьман дозволить
Зоввати зараз всю війскову раду.

Нові царі поприбували в Трою.

Ми завтра мусимо стати кріпко

З усім самоцвітом бойців — героїв,

И ось один. Нехай зі сходу и заходу

Збираюцця та вибирають луччих, —

Айке и цвіт героїства переважить.

А к г л а м е м н о н.

То в раду, в раду! и нехай куняє

В наметі Ахиллес. Легенькі судна

Летять на парусах по морю швидко,

Дарма що більші ріжуть хвилі глибоше.

[Виходять.]

АКТ ТРЕЙТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Світлиця в Приймових Палатах.

Всїхбодять Пандар та Слуга.

Пандар. Дру́же! гей, будла́ско на одно́ сло́во! Чи се ти ходи́ш за молоді́м па́ном Па́рїсом?

Слуга. Я, до́бродію, коли́ він іде́ попе́ред ме́не.

Пандар. Я розу́мію, чи ти є́му́ служи́ш?

Слуга. Я служу́ Господе́ві.

Пандар. Ти служи́ш благо́родному па́нові. Му́шу хвали́ти є́го.

Слуга. Хвала́ Господе́ві.

Пандар. Ти мене́ зна́єш? зна́єш?

Слуга. Да́лебі, до́бродію, по́верхо́вно.

Пандар. Зна́й же мене́, дру́же, лу́чче. Я Па́ндар.

Слуга. Ма́ю надію, що спізна́ю тво́ю честь и лу́чче.

Пандар. Я сёго жадаю.

Слуга. Ти маєш титул світлости? [Музика з за Сцени.

Пандар. Світлости! ні, друже, мої титла твої честь або ясновельможність. — Що се за музика?

Слуга. Я знаю про неї штучно: се музика є кількох штук.

Пандар. Ти знаєш музикантів?

Слуга. Добре знаю, добродію.

Пандар. Кому вони грають?

Слуга. Слухателям, добродію.

Пандар. По чиєму жаданню, друже?

Слуга. По моєму, добродію, и тих, що люблять музику.

Пандар. По чиєму приказу, питаю я, друже.

Слуга. Я думаю, питаєте ви ні по чиєму приказу, добродію.

Пандар. Друже, ми не розумієм один одного Я нятто учтивий, а ти нятто гострий. По чиєму наказу грають сі люде?

Слуга. Оце, так так, добродію. А вже ж, добродію, по наказу Париса, мого пана, котрий тут своєю персоною. З ним и смертна Венера, чисто-крівна краса, незрима душа любови...

Пандар. Хто? мой небога Крессіда?

Слуга. Ні, добродію, Елена. Хіба не вгадав еси по її прикметам?

Пандар. Зараз бачу, приятелю мій, що ти не бачив ще пані Крессіди. Я прийшов поговорити с Парисом від князя Троїла. Нападусь на нього з благаннем: бо моє діло кипляче.

Слуга. Варене діло. Се вже справді куховарний вираз.

Виходять Парис та Елена.

П а н д а р. Усёго гáрного тобі, пáне добродію, и всей цій гáрній компанії! гáрних бажа́нь, у гáрній помірності, гáрного допевня́ння їх, найпáче ж тобі, гáрна царі́це. Да бу́дуть гáрні думки твоєю́ гáрною поду́шкою в голо́вах.

Е л е н а. Лю́бий пáне, в те́бе по́вно гáрного сло́ва.

П а н д а р. Се ва́ше гáрне зволе́ння так говори́ти, солóдка царі́це. — Гáрний кня́зю, от и перерва́лась до́бра му́зика.

П а р и с. Се ти перерва́в її, бра́тко, и клянусь жи́зню, ти її на́лагодиш: на́лата́еш ку́снем своєї ро́боти. — Оле́нко, він по́вен гармо́нії.

П а н д а р. Ні, да́лебі, па́ні доброді́йко.

Е л е н а. О доброді́ю!...

П а н д а р. Ей же, охри́п; ей же, ей, ве́льми охри́п.

П а р и с. Ві́мовка, пáне доброді́ю. Се ти гово́риш из нехочу́.

П а н д а р. У ме́не е ді́ло до па́на доброді́я, доро́га царі́це. — Па́не доброді́ю, зво́литé вислухати одно́ сло́во?

Е л е н а. Ні, так не влизне́ш од нас. Ми не одмі́нно чу́тимем твоє співа́ння.

П а н д а р. Се ти забавля́єся мно́ю, солóдка царі́це. — Так от вонó, се ді́ло, пáне доброді́ю. Доро́гий мій пáне и ве́льми ша́новний дру́же, твій бра́т Трої́л...

Е л е н а. Па́не доброді́ю! Па́ндаре, соло́дкомедний доброді́ю...

П а н д а р. Так, так, солóдка царі́це... поруча́е

себе́ вам найприхильні́йше.

ЕЛЕНА. Ти не віднімеш у нас твоєї мелодії; а віднімеш, то наш сум на твою́ голову.

ПАНДАР. Солódка царі́це, о солódка царі́це! да́лебі...

ЕЛЕНА. Оце́ ж зроби́ти солódку па́ні сумно́ю, се гірка́ оби́да.

ПАНДАР. Ні, се то́бі не посóбить, ні, ні, да́лебі, ге! Байду́же міні́ такі слова́. Ні, ні! — Так от, па́не до́бродію, він бажа́є віт те́бе, як ца́рь спита́є про не́го за ве́черею, що́б ти як оправди́в є́го.

ЕЛЕНА. Па́не до́бродію Пандаре...

ПАНДАР. Що́ зволі́ть мо́я солódка царі́ця, мо́я ве́льми, ве́льми солódка царі́ця?

ПАРИС. Що́ ж там за по́дви́ги? де він ве́чє́ратиме?

ЕЛЕНА. Ну бо, па́не до́бродію...

ПАНДАР. Що́ зволі́ть мо́я солódка царі́ця? — Мо́й не́бо́га се́рдитиме́ця на те́бе. Не тре́ба то́бі зна́ти, де він ве́чє́ратиме.

ПАРИС. Руча́юсь жи́зню, у мо́єї огу́дниці Крессі́ди.

ПАНДАР. Ні, ні, не влу́чив, поми́ляє́ся. Тво́я огу́дни́ця не зду́жає.

ПАРИС. До́бре, я оправджу́ є́го.

ПАНДАР. Так, па́не до́бродію. Чо́го се ти зга́дав про Крессі́ду? Ні, тво́я бі́дна огу́дни́ця неа́дуже́.

ПАРИС. Дога́дуюсь.

ПАНДАР. Дога́дує́ся? про що́ дога́дує́ся?... Ну, дава́йте ж інстру́мента. — Тепе́р, солódка ца́ріце...

ЕЛЕНА. Оце́ гара́зд, се до́бре.

ПАНДАР. Мой небога страшенно закохана в одному чомусь твоєму, солідка царіце.

ЕЛЕНА. Я подарую їй, аби тільки се не був Парис.

ПАНДАР. Ге! ні, не треба їй Париса: вона в ним надвое.

ЕЛЕНА. А поєднавшись після різдвою, може бути й тріє.

ПАНДАР. Годі, годі, не хочу й чути такого. Заспівай вам тепер однієї пісні.

ЕЛЕНА. Заспівай, зроби ласку. Клянусь, любий пане, у тебе чолó прегарне.

ПАНДАР. Нехай собі, нехай.

ЕЛЕНА. Щоб же пісня була про любов. Ся любов погубить нас усіх. О Купиде, Купиде, Купиде!

ПАНДАР. Любов? та й погубить такий.

ПАРИС. Нехай собі. Любов, нічого, як любов.

ПАНДАР. Та вона в мене так и починається: Любов, любов, нічого, як любов! [Співає.

Вона стріляє навманя из лука,

Тяжка, страшна від неї людям мука,

Хоть и не ллється з рани кров.

Любов и ранисть и голубить рану.

Ми залюбки пьемó її омáну,

И стóгнемо пьючі: „Ой, ой, вміраю“!

Та кращшого не знаєм раю.

Охóх, охóх! хаха, хá!

Любов гірка,

Любов лиха...

„Хаха, хаха! хаха, хаха“!

ЕЛЕНА. Закоханий, далєбі закоханий до самого нóса.

П А Р И С. Він, сёрденько, тільки й ість, що голубків.

П А Н Д А Р. А се гарячіть кров, а гаряча кров рóдить гарячі думки, а гарячі думки рóблять гарячі вчінки, а гарячі вчінки, се любóв.

Е Л Е Н А. Се родóвід любóви? гаряча кров, гарячі думки и гарячі вчінки? Та се ж ехíдни. А хибá любóв порóдження ехíден? — Любiй мiй пáне, хто сёгóдні полю́е?

П А Р И С. Гéктор, Деiфóб, Гелén, Антенóр и всi молодикi трóйнескi. И я ó уворóжився сёгóдні, та мой Оленóчка не схотiла. Як же се стáлось, що мiй брат Троiл не вийшов?

Е Л Е Н А. Він повiс на чомýсь губáми. Ти все зна́єш, пáне добрóдію Пáндаре.

П А Н Д А Р. Нi, медóсолодка царiце. — Мiнi дýже хóчеця знáти, як вони́ сёгóдні подвизáлись. — Так не забóдеш оправдáти брáта?

П А Р И С. Нi, нi.

П А Н Д А Р. Бува́й здорóва, царiце.

Е Л Е Н А. Клáняйся свої́ небóзi.

П А Н Д А Р. Поклоню́сь, солóдка царiце. [Виходить.

[Трублять на Усгуп

Е Л Е Н А.

Верта́юцця вже с поля. А ходiмо ж Вiтáти воiнство в царськiх палáтах.

П А Р И С.

Еленo сёрце, мóже й ти помóжеш
Здiймáти збрóю з Гéктора. Я зна́ю,
Що за́щепки ёго́ тугiй; тільки ж
Ти приторкнё́ся бiлою рукóю,
Твоiм скорiйше оддадóцця чáрам,

Ніж жи́лам Кгре́ків и ста́лі їх го́стрій.
Ти більш усіх царів наро́биш ді́ва:
Бо Ге́ктора обезору́жиш.

Е л е н а.

Пиша́тимусь послуго́ю моєю.
Пари́се, щò від нас, як довг, він при́йме,
Те нам одда́сть, прибави́вши уро́ди.
Від не́го й я зроблю́ся осяйно́ю.

П а р и с.

О люба! й га́дкою згада́ти тру́дно,
Як я люблю́ тебе́.

С Ц Е Н А Д Р У Г А.

Т а м ж е. П а н д а р і в С а д.

Вєйходять Пандар, а назустріч Слуга.

П а н д а р. А що, де твій пан? у моєї небóги
Крессіди?

С л у г а. Ні, добродію. Він жде, щоб ти провів
єго́ туди́.

Вєйходить Троїл.

П а н д а р. Ось він идє. — Ну, щò? ну, щò?

Т р о ї л. Козаче, иди́ собі.

[До Слуги.

П а н д а р. Ба́чив мою небóгу?

Т р о ї л.

Ні, Пандаре, я все тині́вся
Коло́ її дверей, мов ока́йнна

Душа блукає понад сонним Стиксом,
Чигаючи Харона. О, колиб же
Ти був моім Хароном легкочовним
Та перевіз мене в полі лілійні,
Що служять лобжами для правих серцем!
О любий Пандаре! зірви в Амура
С плечей квіччасті крила, щоб летіти
Зо мною до Крессіди.

Пандар.

Побудь тут у саду; я з нею вийду.

Троїл.

Я туманію; світ кругом вертиця.
И в помислі солодкому роскоші
Міні чарують чутства; що ж то буде,
Як вохкими устами доторкнуса
До нектару трехвального любови?
То буде смерть, зникання, омлівання,
Чи радощі якісь, аж нятто гарні.
Тонко-могущі, гостро-солодущі,
Не по моїй природі грубоватій.
Боюсь сего, та ще й того лякаюсь,
Щоб не втеріти в радощах розбору,
Як се буває в битві, що на купі
Утікачів напреш ордою.

Вертаецця Пандар.

Пандар. Вона вбіраецця; зараз прийде. Бувай
же догадлив. Вона так червоніє, дїше так коротко,
мов злякалась якої поторочи. Я приведу її. Се най-
краща баламутка. Аж не здішецця, мов тільки що
влблений горбчик.

[Виходить Пандар.]

ТРОІЛ.

Така ж трівіога и у мене в серці.
Частійше пульса в трясці серце б'єцца,
И всі мої способності мятучця,
Як у раба, що оком в око стрелить
Негадано с царевим маєстатом.

Виходять Пандар и Крессида.

Пандар. Идї ж, идї; чого червонїти? Сбром, се дитина. — От вона перет тобою. Клянїсь тепер перед нею так, як передо мною клявся. — Як! ти знов улизнула? То се тебе треба виморювати бессоннем, аж поки зробиєся рохманою? Ну, приступай же, приступай, а як опинатимеся, то запряжемо в голоблі. — Чом же ти не говориш до неї? — Ну, здійми ж сю занавісь та покажи своєю картиною. Ой леле! як же ти не хочеш сбидити дневний світ! Колиб було темно, ви б скорше притулились. Так, так, приступай та цілуй господіню свою. А що! задатковий поцілунок? Будуї тут, тєсле: вѳздух хорѳший. Ні, ви поспорѳжнюєте свої серця, перш ніж я розлучу вас. Сѳкіл, як соколіха, клянусь качками на ріццї. Ну ж бо, ну!

ТРОІЛ. Ти одняла в мене мѳву, мої дорогáя.

Пандар. Словами дѳвгу не плáтять; давай їй діла. Та вона звівечить тобі й діла, як потребує слұшної прáцї. Як! изнов лизáтись? Оцє вонѳ, „во свидѳтельство чѳгѳ, обѳдвѳ стѳронѳ вѳáимно“. Прѳсимо ж до хáти. Пѳйду прѳнесу свѳтло.

[Виходить Пандар.

Крессида. Зволий увійти, пáне добрѳдію?

ТРОІЛ. О Крессїдо! як чáсто я бáжáв сѳго!

КРЕССИДА. Бажав, пане добродію?... Колиб же далі богі...

ТРОІЛ. Що ж ім треба давати? Що значить сей гárний перерив? Який там підозрительний глей вбачає мой люба пані добродійка в криниці нашої любови?

КРЕССИДА. Більш глєю, ніж воді, коли в мого страху є очі.

ТРОІЛ. Страх и є самих херувімів робить демонів. Ніколи не бачить він добре.

КРЕССИДА. Сліпий страх, котрого веде видющий розум, ступає певнішою ногою, ніж сліпий розум, що спотикаєцця без страху. Бючієсь гіршого, часто спасаємось од худа.

ТРОІЛ. О, не знай, мой дорогая, ніякого страху! У всьому Купидовому театрі не представляєцця ні одні чудовище.

КРЕССИДА. И нічого чудовишного?

ТРОІЛ. Нічого, окріч наших обіцянок: що клянемось виплакати моря, жити в полоні, жерти скелі, укрощати тигрі, думуючи, що нашії господні трудніш накладувати на нас подвиги, ніж нам звершити накинено на нас трудноту. От що чудовишне в любови, пані добродійко: що її бажанне безкрає, а самий подвиг — раб преділа.

КРЕССИДА. Кажуть, що всі коханки клянуцця більш удіяти, ніж здібні, та ще й ощаджують свою здібність; обітують більш, ніж за десятёх, и не роблять навіть за десяту долю одного. Хибá ж се не чудовища, що рикають мов леві, а роблять як зайці?

ТРОІЛ. Та хибá ж є такі на світі? Ми не такі. Хвали нас вивіривши, цінуй по пробі. Голова

в нас буде простоволобса, аж докіль її ввінчає заслуга. Ніяке совершенство у перспективі не вихвалієця в нас тепер. Ми не назвемо ніякої заслуги перш, ніж вона рідниця, а рідниця — назва її буде смиренна. Немногі слова до щирої правди. Троїл буде до Крессиди такий, що й найгірше слово зависти буде глузуванням з його вірности, що й найправдівше слово істени не буде вірнішим за Троїла.

КРЕССИДА. Зволиш увійти, пане добродію?

Вертаеця Пандар.

ПАНДАР. Як! ще червонієте? ще не переговорили всього?

КРЕССИДА. Ні, дядю; яку б дурощ я ні вчинила, присвячую тобі.

ПАНДАР. Дякую за се. Коли пан добродій добуде віт тебе хлопчика, ти оддаси міні. Бувай вірною до пана добродія. Коли він захитаєця, дорекай за се міні.

ТРОІЛ. Тепер ти знаєш заруку: слово твого дяді и мой тверда вірность.

ПАНДАР. О, я дам слово й за неї! Наші рідички хоть и не скоро піддаюця, да статечні піддавшись. Скажү тобі, що се репяхі: так и вчепляця куді їх кінучо.

КРЕССИДА.

Тепер и я смілійшою зробилась. —

Троїле князю, я тебе любила

Вже кілька місяців важких та довгих.

ТРОІЛ.

Чого ж була неприступна Крессіда?

КРЕССИДА.

Для віду тільки; а була твоєю,
Як тільки зглянула. Прости, мій любий:
Признаюсь щиро — ти тираном будеш.
Люблю тебе, та й досі не на стільки,
Щоб не змогла соббою управляти.
Так далєбі, а думки в мене, наче
Невстрійлива дівора, нятто буйна
Для матері. О, ми дурне дівочтво!
И на що признаватись? Хто ж додержить
Нам віри? ми й самі собі невірні.
Та хоть тебе и вельми полюбіла,
Я не лицялася сама до тебе.
А далєбі хотіла б бути тобою,
Абб щоб ми могли сказати перші.
О серденько! звели міні мовчати:
Атб в запалі я скажу що небудь,
Та посли й каятимусь. Бачиш, бачиш?
Твоя мовчанка, хитра у мовчанні,
Вивідує у слабости моєї,
Щб глібоко таїлось. О, замкни бо
Міні уста!

ТРОІЛ.

Замкну, хоть и порвєцця
Музика, що з них солодко иллєцця.

ПЛАНДАР.

От любо! далєбі.

КРЕССИДА.

Благая, вибач, я не вимагала
Цілушка в тебе. Як же стідко стало!
О небеса! щб ж я оце зробила?
На сей раз буде; попроцаймось, князю.

ТРОІЛ.

Як попрощатись, сёрденько Крессідо?

ПАНДАР.

Прощатись? ну, прощайтесь хоть до ранку.

КРЕССИДА.

Удовольнісь, благаяю.

ТРОІЛ.

Прогнівилась?

Чого ж?

КРЕССИДА.

Россёрдилась сама на себе.

ТРОІЛ.

Од себе не схватись.

КРЕССИДА.

Ні бо, годі.

Попробую. И лўчча половіна

Менє зістанєцця ж такі с тобою.

А гірша рада б и менє покинуть,

Щоб иґрашкою иншого зробітись.

Де рўзум мій? не тїмлю, щō торбчу.

ТРОІЛ.

Ті знають дōбре, щō вони говорять,

Котрі такє рўзуме промовляють.

КРЕССИДА.

Мій князю, мōже, я бōльш хїтра,

Нїж нависна, и навпростець рубаяю,

Щоб заманїть тебе. Да ти рўзмен,

Абб ж не любииш: бо рўзумним бўти

В любови, се не людзьке, бōзьке дїло.

ТРОІЛ.

О, щō було б, колиб я мїг так дўмать,

Що жєнщина, як ти, до віку змōже

Любóви світло й по́ломъє держа́ти
И ві́рность ві́чно ю́ною храни́ти,
Пережива́ючи красу́ душе́ю,
Що нас понóвляє скорі́йш любóвтю,
Ніж ті́ло ні́кне не старóю крóвтю!
А́бò неха́й хоть в ті́м я бу́ду пéвен,
Що ти мо́ю любóв и щі́ре се́рце
Та́ким же чи́стим се́рцем приголу́биш.
Яке́ бу́ло ó се щáсте! Ті́лько ж, ле́ле!
Як прототá самá, та́кий я щі́рий
И над безві́нне немовля́ прості́йший.

КРЕССИДА.

Протóтою мене́ не перева́жиш.

ТРОІЛ.

Свята́ війна́, що пра́вда прóтив пра́вди
Стоі́ть, котóра з них пра́війша бу́де!
Кохáнки щі́риі ві́ків гряду́щих
Клястися бу́дуть ві́рністю Тро́іла.
Як исто́щять любóвне стихотво́рство
Усі́ протéсти, о́брази, рівня́ння,
И вто́миця слєбизува́ти фра́зи:
„Він ві́рен, так як ста́ль, як зе́ла со́нцю.
Як со́нце дню, як го́рлиця самце́ві,
Як ко́мпас по́люсу, як гло́бус це́нтру“, —
Пі́сля та́ких подóбин непохі́бних,
Ука́жуть, як на взі́р любóви й пра́вди,
На ві́рного Тро́іла й за́квічча́ють
Стихи́ о рі́єми и уподо́бле́ння.

КРЕССИДА.

О, бу́дь же ти проро́ком ві́копóмним!
Ко́ли я обманю́, а́бò на волосі́ну
Схи́бну́ од ві́рности, неха́й во ві́ки,

Як час од старости й себе забуде,
Як дощова вода порозмиває Трою,
Як городи пожре сліпе забвєнне
И славні царства бесслїдно зникнуть,
Обєрнуця у кучугурний нївець, —
Нехай ще и тогдї про мене спомин
Од фалши до фалші живє на свїті,
И всі обманєні про мене знають.
Нехай говорять: „ніца, як лисиця;
Невірна, як вода; хибка, як вѣздух;
Олжива, як вовчиця до ягнїти;
Жадна, як леопардиця до сарни;
Жорстка, як мачуха до бідних сиріт“;
Переберуть усі фалші на свїті,
Та й завершать: „фалшива, як Крессіда“.

Пандар. От и гаразд: умѡва сталась. Печайте її. Я бѣду свїдом. Ось я держу твою руку; ось моєї небѡги. Коли ви сфалшите навнѡслі однѡ 'дногѡ, як я прийняв стїлько праци звести вас докупї, нехай тогдї усі нещасливі посередники звѣцця до конця свїту моїм имїм, нехай усіх їх звуть Пандарами. Нехай усі статєчні мушчїни звѣцця Троїлами, усі фалшиві жєнщини Крессїдами, а всі перєношчики Пандарами! Кажїть амїнь.

Троїл. Амїнь.

Крессіда. Амїнь.

Пандар. По сїй мѡві, я покажу вам хатїну; а щѡб лїжко не роздзвонїло про вашї гярні обихѡдини, придушїте єго на смерть. Гайдї! Нехай Амур всїм дївонькам помѡже
За Пандаром знайти хатїну й лѡже.

[Виходять.]

СЦЕНА ТРІЙТЯ.

Крецький Табір.

Ввійходять Өерзит, Акгамемнон, Уліс, Діомед, Нестор,
Аякс, Менелай та Калхас.

КАЛХАС.

Тепер, царі й князі, за вірну службу
Порá міні од вас прийняти плату.
Згадайте, що, по дару прозирання,
Я Трою залишив, худобу кинув,
Зробився зрадником, себе одважив
Не певного становища й поваги
На іграшку непевної фортуни,
И занедбав усе, що час, знаємість,
Звичаї та привички востітали,
Щоб тут, у вас на послугі, почати
Життє нове, чужє и незвичайне.
Благаю ж вас, хоть тільки ради проби,
Зробіть міні мале благодійне
Не тих, котрими ви наобіцїали
Мене, як будем живі, вгонобити.

АКГАМЕМНОН.

Кажі, чого від нас, Троїянче, хочеш.

КАЛХАС.

Троїанського взяли ви вчора бранця;
Звуть Антенóром. Значний в Трої воїн.
Ви часто (и я дякував вам часто)
Бажали вимінити мою Крессиду
За бранця рівнозначнєго якого,
Та відмовляли всі Троїане. От же
Сей Антенóр, я знаю, так їм ну́жен,

Що мало щò самі без нєго вράдять,
И оддадуть за нєго хоть би й князя,
Котóрого с синів царя Прийма.
Він викупить міні дочку ис Трбі,
И ви менé за всі мої послуги
Оддячите сим рóбом, до одної.

А К Г А М Е М Н О Н.

Нехай же Діомéd из Антенóром
Иде та й приведе сюди Крессиду.
Ми волимо твою, Калхасе, волю.
Ти ж, Діомéде, знярядіся гáрно,
Та роспитай, чи Гéктор зáвтра вийде
На грець, як обіцяв. Аяке наваживсь.

Д І О М Е Д.

Зроблю як слід, и се такé посéльство,
Котрэ за честь собі вважаю. [Виходять Діомед та Калхас.

Ввiходять Ахиллес та Патрокл, перед своїм Наметом.

У л и с.

Ахiл стоїть перед своїм наметом.
Нехай гетьман зволить пройти недбало,
Так мов забув, чи є він и на світі.
А ви, мої князі, спогляньте згóрда.
Я ззаду йтиму. Пéвно він спитає,
Чогó так скрiва зiркають на нєго?
Коли спитає, дам єму ліка́рство
Від гóрдощів и рáзом од цу́рання, —
Смiху. Він мусить залюбки напiтись.
Чи не помóже се. Бо iншого на світі
Не знайдеш зéркала, щóб визирáтись
Горди́ні, як горди́ня. А поклони
Вiдпáсують, мов лакго́мiнки, пiнду.

АКГАМЕМНОН.

Ми й зробим так, як ти нам р'єш:

Ийти́мем м'імо, на́че незнако́мі.

А ви собі, панове, так чині́те:

Або́ йдучи́ не привіта́йте зо́всім,

Або́ ж вита́йте з я́вним занедба́нням.

Се допече́ їму́ ще бі́льш. Ходи́мо.

АХИЛЛЕС.

Гетьма́н иде́ до ме́не на розмо́ву.

Шкода́! Ви зна́єте, як я нава́живсь:

Не воюва́тиму вже бі́льше Тр'о́і.

АКГАМЕМНОН.

Що ка́же Ахилл'єс? чо́го він хо́че?

НЕСТОР.

Се ти чо́го бажа́єш од гетьма́на?

АХИЛЛЕС.

Ні.

НЕСТОР.

Ні, нічо́го, ца́рю.

АКГАМЕМНОН.

То ще й лу́чче.

[Виходять Акгамемнон та Нестор.]

АХИЛЛЕС.

Добри́день вам, добри́день.

МЕНЕЛАЙ.

Як ся ма́єш?

[Виходить Менелай.]

АХИЛЛЕС.

Як! се рога́ч горду́є мно́ю?

АЯКС.

Здра́вствуй,

Патро́кле!

Ахиллес.

А, здоров, здоров, Аяксе!

Аякс.

Га? що?

Ахиллес.

Добридень.

Аякс.

И тобі добридень. [Виходить Аякс.]

Ахиллес.

Що се за гультаї такі? що з ними?

Чи се вони не знають Ахиллеса?

Патрокл.

Се щось чудне: проходять мов чужії.

Атò вклоняюцця бувало нівько,

Веміхаючись оддалекі лестиво,

И приступають так було до тебе,

Мов би до жертівні святбі мізуть.

Ахиллес.

Що ж се такє? Хибá я вже зуббжів?

Так, з долею величче розбраталось, —

У розбраті й з людьмі повинне жити.

Хто падає, той у людзькому оці

Свою біду так скóро прочитає,

Як и в своїм її почує сёрці.

Бо люде, мов метелики перісті,

На сонці тільки крилечками мають,

И не людину чествують в людині,

А надану їй з боку честь шанують,

Як сан, багáцтво, поважáння в старших,

Дарі заслужені або й случайні.

Вони держяцця на хибкій основі, —

Хибка́ й любóв, котра́ на них опёрта.

Похи́ляцця, то й хи́лицця все з німи,
И пова́лившись погиба́є вкúпі.
Та в ме́не ні, не так. Я и фортúна
Ще дру́зі. Я ору́дую ще впо́вні
Усі́м, чо́го досі́г, опрі́ч химерні́х
Сих по́глядів, що ні́би вздрі́ли
В міні́ щось недо́стойне поважа́ння,
Котри́м вони́ мене́ так багати́ли.
А, ось Улі́с! Чита́є щось, та да́рмо.
Улі́се!

Уліс.

А, вели́кий син Оети́ди!

Ахиллес.

Що ти чита́єш?

Уліс.

Се якийсь кумедник

До ме́не пі́ше, що и наймудрі́йший
И найбага́ччий внутр себе́, чи зовні́,
Того́ не ма́є, що він ні́би ма́є,
И чу́є, що він е, са́мим рефле́ксом.
Мов, сві́тючись на ін́ших лю́дях,
Їго́ досто́їнства і́х согріва́ють,
И те тепло́ верта́ецця до не́го.

Ахиллес.

Мене́ ся рі́ч, Улі́се, не диву́є.
От красота́, родивши́сь на облі́ччі,
Незна́на нам са́мим, а процвіта́є
В оча́х други́х люде́й; та й око́ на́ше,
Чисті́йший чу́ства дух, себе́ не ба́чить:
Не мо́же бо са́мо ис себе́ вийти.
Як же зустрі́нуцця з очі́ма о́чі,
Одні́ одні́м віта́нне поси́лають:

Бо думка не вертаецця до дому,
Докіль не облітає трóхи світу
Та в зéркало не візирнецця дýха.
Оттím же то воно́ міні й не дивно.

У л и с.

Менé дивýє не сама́ посылка :
Вона́ звичайна ; ні, а те, що дáльше
Довóдить він вира́зно річ кумéдну :
Що й найбага́ччий чоловік на світі,
Чи то ска́рбі в́нутр ёго, чи то зóвні,
Ні́чим, щó в се́бе ма́є, не вла́діє,
Докіль не переда́сть бага́цтва й́ншим ;
Що він и сам не ві́дає про не́го,
Докіль не в́здрить ё́го в хвале́бній фо́рмі,
Котра́ мов одда́є скле́пінне го́лос,
Або́ залі́зні двéрі прóтив со́нця,
Прийня́вши жар и вид ё́го, верта́ють.
Зумі́ло се менé, и спогада́в я
Про на́шого незна́ного А́йкса.
Хиба́ ж се чолові́к, правди́ве не́бо ?
Се кінь, що сам не ві́дає про се́бе.
Приро́до ! скі́лько е в то́бі тако́го,
Що вид ні́кче́мний, та корі́сть вели́ка !
И скі́лько га́рного знов, та пу́стого !
От за́втра ми побáчимо А́йкса,
Як він просла́вицця слі́пим случа́єм.
О небеса́ ! щó робля́ть й́нші лю́де,
Котри́м даю́ть робі́ти дру́гі й́нші !
Як й́нший влі́зе у черто́г форту́ни,
А дру́гий дурне́м перéд не́ю ста́не !
Як й́нший в́ісця в го́рдощі дру́гому,
А го́рдощі дурні́ сидя́ть голо́дні !

Тепер царі вже з ним за панібрата,
Мов Гектору він наступив на груди
И славна Троя стогне та голосить.

Ахиллес.

Се правда. Ось вони пройшли проз мене,
Як скнарі мимо старця, — хоть би слово.
Невже ж мої всі подвиги забути?

Улис.

Мій пане, время за плечима носити
Торбину для подачок на забвение,
Чудовище невдячности страшенье.
Сі кришки — подвиги минувші наші.
Вони їх жре, як тільки совершяця,
И забуває, тільки що скінчяця.
Негавность, пане, от чим слава дйше.
Скінчити діло, се — висіти пражно,
Мов ржавий панцер, памятник кумедний.
Хапайсь у путь: вузенька стезка чести:
Удвох не прийдеш. Захопи ж дорогу:
Бо тисяча синів у Славолюбства,
И всі вони тіснять один одного.
Поступися у бік с правбі стезки —
Вони всі ринуця, мов бурна повідь,
И ти зоставсь изаду, и поляжеш,
Мов щирый кінь, що впав у первій лаві,
Щоб гаткою служити лавам заднім,
Котрі, натовпившись, тебе ростопчуть.
Малі діла їх переважяють славу
Твою давняшню: бо, як новомодний
Хазяїн злегка руку тисне гостю
Випровожаяючи, а до нового
Обідви простягає руки, ваче

Летіти хоче, так и врэмя рóбити.
„Витаю“ усміхаєцця прива́дно;
„Прощай“ зітха́ючи вихо́дить з до́му.
Нехай же й добродітель не шука́є
За те на́городи, чим вона́ бува́ла.
Бо врóда, ум, висо́кій рід, заслúга,
Любóв, при́яцтво, мило́сть, все підва́дне
Зави́дливому брехуно́ві ча́су.
По одному́ всі лю́де рідне бра́ттє:
Вихва́люють гурто́м нові поки́дьки,
Дарма́ що зрóблені вони́ з давня́шніх,
И позолóчене грязиво́ пре́кладають
Над зо́лото, що трóхи за́пклилось.
Нове́нький по́гляд хва́лить все нове́ньке.
Тим не диву́йся, му́жу знамені́тий,
Що Кгрéки ста́ли че́ствовать А́йкса.
Бо подви́жне скорі́йш впада́є в о́ко,
Ніж те, що заста́єцця нерухóме.
Коли́сь покли́кували всі на те́бе,
И й до́сі б кли́кали, и мо́жуть кли́кати,
Коли́б ти не хова́в себе́ живу́щим,
Не зачина́в свою́ в на́меті сла́ву.
Твої́ діла́ на сих поля́х неда́вно
Самі́м бога́м бу́ли в вели́ку зави́сть,
И зва́били на зе́млю Ма́рса.

Ахиллес.

Ста́лось

Вонó с причи́н вели́ких.

У л и с.

Та причи́ни

Ще́ більші́ е проти́в твого́ хова́ння.

Річ зна́на, Ахиллесе́, що ти люби́ш

Одну Приймову дочку.

Ахиллес.

Річ відома?

Улис.

Хибі ж се діво?

Прозірливість обачного уряду
До зёрна Плутусове лічить злото,
Знаходить дно в безодні невідомій,
Присочує всі думки й розкриває
По бозькі задуми, ще недоспілі.
В душі правительства якась є тайна;
Історія її ще не збагнула;
Орудує вона надлюдзьким рббом;
Ні словом, ні пером того не скажеш.
Усі твої є Троїнами розмови —
Так само й наші, як твої, мій пане,
И лүчче б Гектора нам, Ахиллесе,
Ти повалив, ніж гарну Поликсену.
Досадно буде Піррові малому,
Як слава в нас на островах затрубить,
И заспівують піт танець дівчата:
„Ахил у Гектора сестри в неволі;
Аяке подужав Гектора у полі“.
Прощай, мій пане. Не здивуй за дружбу.
Зламлі ти лід — не ковзався б сей дурень.

[Виходить.

Патрокл.

Не раз тобі про се я кучив, друже.
И жінщина з ухвátками мушчини
Не буде так протівна, як мушчина,
Що бабицця під час війни та праці.
За се мене картують: кажуть, ніби

Се все того, що до війни я млявий,
И що менé ти нaтто вéльми любиш.
Боржій же стрепенісь, то хірний Купид
Издійме с тебе любосний нашійник.
И зaраз ти струснeш ёго не себе,
Мов лев росiну в гриви.

Ахиллес.

То се Гектор

З Аяксом бóде бiтись?

Патрокл.

Бóде певно,

А, мóже, дасть ёму й велику славу.

Ахиллес.

О, бачу, як моé взяттé схилилось,
Як слава падае!

Патрокл.

Так схаменіся ж.

Пораниш сам себе — нескóрі ліки.
Загаєся в негáйнім ділі — зaраз
Насунецця на тебе небеспéчність,
Як трясця, що тогді и нападає,
Як прaздно сидимó собі на сонці.

Ахиллес.

Иди ж, Патрокле любий, по Оерзіта.
Пішлю ёго я до Аякса зaраз,
Нехай троянських дук сюди закличе,
Без збрóї, послi гeрця на розмóву.
Я хóчу, я жадаю по жiнóчi,
Вбачати Гектора в одéжi мирній,
Поговоріти з ним и надивітись
На вид ёго... Оцé ж и не турбóйся.

Ввійходить *Θерзит.*

Θерзит. Диво!

Ахиллес. Що такé?

Θерзит. Аяке ходить сюди й туди по полю, шукаючи сам себе.

Ахиллес. Як же се так?

Θерзит. Завтра він вийде на грець из Гектором, и так згорда собі пророкує героїську бійгу, що божеволіє, нічого не говорячи.

Ахиллес. Як же се?

Θерзит. Оттак: походяє сюди й туди, як павич: рúшить з місця да й тиць! Міркує, як шинкарка, що не має іншої ариєметики, опріч свого мозку, щоб вірахувати; кусає собі губи, дивлячись політично, наче хоче сказати: „Оттút рóзуму, абí ввійшов“! И справді вонó так, тільки що рóзум лежить у нёго холодний, як вогонь у кремнясі, що не зъявиця, докіль не викрешеш. Пропав чоловік на віки: бо, коли Гектор не скрутить ёму вязів на гérці, то він сам собі скрутить черес пишанне. Не пізнає й мене. Кажу: „Добрідень, Аяксе“, а він відкаже: „Спасибі, Агамемноне“. Що ви думаете про чоловіка, що приймає мене за гетьмана? Зробивсь насто́йщою сухопúтною рíбною, чúдом-юдом. Шоб вона пропала ся опінія! Їі можна носити и на лицé и на виворот, мов кажанок.

Ахиллес. Ти мусиш б́ути моім послом до нёго, *Θерзайте.*

Θерзит. Хто, я? Та він не озв́ецця ні до ко́го. Ні привіту, ні одвіту. Говоріти, се діло старече. Він сво́го язика нóсить у руках. Ось я пред-

ста́влю ё́го. Неха́й Патро́кл пита́є мене́; ви побá-
чите живо́го А́йкса.

Ахиллес. А ну, Патро́кле, скажи́ ёму́, що
я покі́рно прошу́ хорóброго А́йкса заклікати най-
хоробрі́йшого Ге́ктора, без збро́ї, до мого́ на́мету,
и добу́ти для ё́го пере́бни про́пуск у великоду́шного
и пресла́вного, шість чи сім раз пова́жного геть-
ма́на кгрéцького в́ійська, Акгамéмнона. Зроби́ се.

Патрокл. Благослови́, Зéвсе, вели́кого А́йкса.

Өерзит. Гумф!

Патрокл. Я від достóйного Ахиллéса...

Өерзит. Га!

Патрокл. Він тебе́ покі́рно про́сить заклі-
кати Ге́ктора до ё́го на́мету...

Өерзит. Гумф!

Патрокл. И здобу́ти про́пуск од Акгамéмнона.

Өерзит. Акгамéмнона?

Патрокл. Так, па́не добрóдію.

Өерзит. Га!

Патрокл. Що ска́жеш на се?

Өерзит. Неха́й с тобо́ю бу́де бог від усе́го
мого́ се́рця.

Патрокл. Відка́зуй, добрóдію.

Өерзит. Коли́ за́втра бу́де га́рний де́нь,
в одина́цятій годі́ні ста́нецця вонó так чи сяк.
Ну, та він поплати́ця за ме́не перш, ніж поду́жає
мене́.

Патрокл. Відка́зуй же, добрóдію.

Өерзит. Бува́й здоро́в од усе́го мого́ се́рця.

Ахиллес. Отта́к ё́го настрóено! Невже́
спра́вді?

Өерзит. Ні, так ё́го росстрóено. Яка́ в ё́го

бу́де музика, як Ге́ктор роско́ле ёму́ че́репа, не
знаю; пе́вно ніяко́ї, хиба́ скрипні́к Апо́лло поро́-
бить стру́ни з ёго́ жил.

Ахиллес. А все таки́ однесеш за́раз до не́го
лист.

Өерзит. Пошли́ дру́гий до ёго́ ко́ня: бо то
розумні́ща твар.

Ахиллес.

Мій дух — мов та крини́ця ка́ломутна:

Я й сам не прозира́ю в не́го. [Виходить с Патр.

Өерзит. Нехай крини́ця тво́го ду́ха зроби́ця
знов прозі́рною, шо́б міні́ напува́ти осла́. По міні́,
вже лу́чче бу́ти овече́ю во́шею, ніж та́ким хороб-
рим блухом. [Виходить.

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Гулиця.

*Всїходять з одного Боку Еней та Слуга с Факелом;
з другого ПАРИС, ДЕІФОБ, АНТЕНОР, ДІОМЕД и Инші
с Факелами.*

П А Р И С.

Дивітесь, хто се там?

Д Е І Ф О Б.

Та се ж Еней.

Е Н Е Й.

Се князь тут сам персобоною своєю?...
Колиб я мав такий случай лежати,
Як ти, мій князю, ні за що б на світі,
Хибá б звелів Зевес, не кинув лóжа.

Д Е І Ф О Б.

И я такóж.

Бувай здоров, Енею!

П А Р И С.

Енею, се хорóбрый Кгрек: дай рúку.

Ти сам про нього все було говориш,
Як цілий тиждень він що-дня ганявся
По полю битви за тобою.

Еней.

Радуйсь,

Хоробрий пане, поки тихомірре;
А як зустрінемось обидва в зброї,
Виходь зо мною битись так завзято,
Як розум здумає, хоробрість зможе.

Діомед.

Одно и друге Діомед приймає.
Тепер кров тіха в нас, то й веселімось.
Зустрінеця ж изнов война є случаем,
Клянусь Зевесом, ринуся на тебе
Одважно, міцно, хитро. — як спромога.

Еней.

И зүдриш лева, що назад втекає.
По людзкості, бувай адорів у Трої!
Клянусь старім Анхізом, щіре слово.
Клянусь Венерою, ніхто так чесно
Не полюбив того, що хоче вбити.

Діомед.

Симпатія.

Нехай Еней, о Зевсе,
Живе хоть тисячу обходів сонця,
Коли мого мечя не вславить смертю;
Коли ж з моєю смертю буде спорить,
Нехай умре увесь у ранах завтра!

Еней.

Ми знаємо гаразд один одного.

Діомед.

Еге, и хочемо найгірше знати.

П А Р И С.

Се прененавидно ніжнє вітатаннє,
Люббв преблагорбдно злюща в світі,
Що я коли-коли й чував про неї.
Чогб ж се встав есі так рано, пане?

Е не й.

Покликав царь мене, про щб, не знаю.

П А Р И С.

Ось и наказ. Ведї сєго ти Кгрєка
До Калхаса, и там оддай жерцєві
За Антенбра гарную Крессїду.
Ходїмо вкупї, чи коли охбта,
Идї поперед. Мїні здаєцця
(Абб, сказати лўчче, знаю дббре),
Щб брат Троїл сєгбднї там ночує.
Збудї єго, скажї, щб ми вже бльзько,
Скажї й чогб. Боюсь, не рад нам бўде.

Е не й.

Се певно. Бо Троїл раднїйший був би,
Колиб до Кгрєків одвели всю Трбю,
Анїж Крессїду є Трбї.

П А Р И С.

Щб ж робїти?

Гїркї обставини так вимагають.
Идїж, добрбдію, а ми надїйдем.

Е не й.

Так дбброго всїм ранку.

П А Р И С.

Скажї мїні, шанбвний Дїомєде,
Да тїлько без лукавства, по братєрськї,
Чи Менелай, чи я, тобї здаєцця,
Достоєн бльш прекрасної Елєни?

ДІОМЕД.

Обоє рівно. Він її достобен,
Бо байдужé и про її бешчеств:
Він допевняецця свого ис пéклом
Великих праць и тягарів страшéнних.
А ти її достобен тим, що хочеш
Удérжати своé такóж страшно́ю
Утра́тою родíни, друзів, ко́шту,
И не гиду́еш жінчиним бешчествем.
Він, як рогáч плаксíвий, хоче вíпить
С почáтої, гнилóї бóчки й гúщу;
Ти, як перéлюбник, здобу́ти хочеш
Собí потóмство ш чересéл курéвських.
Як вас ні зваж, все бóде рівно́вага,
Така́ рівна́, що перетя́гне й мýха.
Коли́ ж хто вáжший з вас, то вáжить шлю́ха.

ПАРИС.

Ви нáтто вже жорсто́кі до земля́чки.

ДІОМЕД.

Вона́ до земля́ків своїх жорсто́ка.
За вся́ку ка́плю жил її роспу́тних
Погíбла живнѣ во́йнственнóго Кгрéка;
За ко́жен скру́пул па́коснóго ті́ла
Полі́г хорóбрый на войні Тро́йнецъ.
Як вивчилась из ма́лку говорíти,
Ще не сказа́ла сті́лько слів хорóших,
Як полягло́ Тро́ян за не́ї й Кгрéків.

ПАРИС.

Ти, Діомéде, як купці́ се рóблять,
Те гúдиш хíтро, щò купíти хочеш.
Ми ж мóвчки зна́єм, щò вонó кошту́є;
Не хва́лимо, чо́го прóдать не хочем.

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Двір перед Пандаровим Домом.

Виходять Троїл та Крессіда.

Троїл.

Холодний ранок; не турбуйся, серце.

Крессіда.

То я хоть дядю, серденько, покличу,
Щоб вітчинив.

Троїл.

Ні, не турбуй нікого.

В постіль, в постіль! Нехай сон замкне
Сі гарні очі, и притишить чутства,
Як у дитини, що не знає думок.

Крессіда.

Прощай же.

Троїл.

Ну, лягай же в ліжко зараз.

Крессіда.

Я надокучила тобі?

Троїл.

Крессідо!

Вже жайворонок дня збудив гучного,
Знялося с сидел воронне крикливе,
И наших втіх таїти ніч не хоче;
Ато б віт тебе я не одірвався.

Крессіда.

Яка коротка ніч!

Троїл.

Проклята відьмо!

Коло лихих ти гається, мов пекло,

А від коханків лінеш, мов крилата. —
Колиб не простудилась ти, Крессідо;
Тогді пенятимеш на мене.

КРЕССИДА.

Ні бо,

Побудь ище. О, ви мушчини! тяжко
Вам підождати... О дурна Крессідо!
Булб б ище держатись, то й терпів би...
Чи чуєш? хтось устав!

ПАНДАР з за Сцени.

Що се? все настіж?

ТРОІЛ.

Се дядё твій.

Виходять Пандар.

КРЕССИДА.

Нехай ёму всезлелихе! Тепёр він
Сміятись буде. Що за жизнь мой...

ПАНДАР.

А що? а що якé дівóцтво наше?
Дівчино, де мой Крессіда ділась?

КРЕССИДА.

Иді завієся, глузувiтний дядю!
Підвiв мене, та сам же й насміявся.

ПАНДАР. Під що? під що? — Нехай бо ска-
же, під що? — Під що я тебе підвiв?

КРЕССИДА.

Иді собі с своїм проклятим сёрцем!
Сам псований, то хочеш, щоб и інші...

ПАНДАР. Ха, ха! Ой леле, бідна мой шерёпо!
бідна ти головко! Сієї нóчи не спала? Ледáчий сей

чоловік не давав тобі спати? О, щоб ёго лихий
злизав! [Стукотить.

КРЕССИДА.

Хибá я не казала!

Стукай лóчче

У гóлову ёму!

Ну, хто се був би? —

Иди́ та подивись, коханий дядю. —

Вернімось, па́не мій, до мене в хатку...

Смієся й дівися, мов я щось інше...

ТРОІЛ.

Ха, ха!

КРЕССИДА.

Ні, поми́люся: не те на думці...

Як гру́кає!... Ходімо вже будла́ско.

Я не взяла́ б и полови́ни Тро́і,

Щоб ба́чили тепе́р тебе́ в цім до́мі.

[Виходять Троїл та Кресида.

ПАНДАР. Хто там? Що́ тре́ба? Чи ви хóчете
виса́дити двéрі? Ну, що́ таке? Що́ вам тре́ба?

Виходить Еней.

ЕНЕЙ.

Добри́день, любий па́не! до́брий ра́нок.

ПАНДАР.

Се князь Ене́й? Ну, ей же о́бгу,

Я не впізна́в? Чого́ се так ране́нько?

ЕНЕЙ.

Чи тут Троїл?

ПАНДАР. Троїл? Що́ ёму тут робі́ти?

ЕНЕЙ. Ну, ну, він тут, мій па́не. Не таї́сь из
ним. Міні́ пильно́ тре́ба з ним гово́рити.

Пандар. Чи тут він, ка́жеш? Не скаж́у сє́го, хочь за́присягті... Я тілько́ що́ при́йшов. Що́ єму́ тут робі́ти?

Еней. Ё́му?... Го́ді бо... Ну, ну, ти вшкóдиш є́му не думавши. Б́удеш ві́рним є́му, як зра́диш є́го. Хочь и не зна́еш, що́ він тут, а йди та́ приве́ди.

Всìходить Троїл.

Троїл.

Що́ тут такé? Що́ незвичайне ста́лось?

Еней.

И приві́татись ніколи, мій па́не,
Такé нега́йне ді́ло. За́раз при́йдуть
Твій брат Парі́с из Деї́фобом
Та Діомéд Кгрек з Антенóром,
Що́ нам верну́ли, и за нє́го за́раз,
До пє́рвої ще́ жє́ртви, ми Крессі́ду
Одда́ти м́усим Антенóру в ру́ки.

Троїл.

И се́ вже вра́джено?

Еней.

У пóвні́й ра́ді

При́йм сиді́в из ра́дними па́нами.

Оце́ ж и йду́ть сповні́ти при́суд ра́дний.

Троїл.

Як на́смїха́ецця из мéне до́ля!

Пійду́ назу́стріч. Ти, Ене́ю, ска́жеш,

Що́ так спі́тка́в мене́, не тут, де́сь інде́.

Еней.

Га́разд, га́разд. Приро́ди таемни́ці

Не так мовчять, як я мовчати вмію.

[Виходять Троїл та Еней.]

ПАНДАР. Чи може́вна річ? здобу́в та за́раз
и втеря́в? Чорті́ б узяли́ тогó Антенóра! Молодий
князь избóжево́лів. Хи́ндя на тогó Антенóра! Лу́ч-
че б бу́ли ёму́ скрути́ли в'язи.

Вертаеця Крессида.

КРЕССИДА. Що́ такé, Що́ ста́лось? Хто тут
був?

ПАНДАР. Ох, ох!

КРЕССИДА. Чогó так ва́жко зітха́еш? Де мій
пан? Пійшо́в? Лю́бий дядю, скажи́, що́ ста́лось?

ПАНДАР. Лу́чче б міні́ бу́ти ста́лько під зем-
лею́, скілько вас над землею́.

КРЕССИДА. О бо́г! Що́ ж такé сталóся?

ПАНДАР. Иди́ будла́ско в свою́ кімна́ту. О, ко-
ли́б ти була́ й на сві́т не роди́лась! Я знав, що́ ти
бу́деш ёго́ сме́ртю... О бі́дний па́не!... Щоб на
тогó Антенóра о́пряга на́сіла!

КРЕССИДА. Лю́бий дядю, бла́гаю тебе́, на вко́-
лішках бла́гаю, що́ ста́лось?

ПАНДАР. Ти му́сиш поки́нути нас, дівонько:
ти му́сиш нас нокі́нути. Му́сиш ийти́ до свогó
пано́цця и розлучи́тись ис Трої́лом. Се бу́де сме́рть
ёго́, се бу́де погі́бель ёго́. Не перенесе́ він се́го.

КРЕССИДА. О бесме́ртні бо́г!... Я не пійду́.

ПАНДАР. Му́сиш.

КРЕССИДА.

Не хочú, дядю. Я могó о́цця забу́ла;
Не знаю́, що́ такé мій рід-роди́на.
Ні рід, ні кров, ані любóв до мене́

Так не близькі, як мій Троїл коханий. —
 О ви, боги! зробіть имі Крессіди
 Вінцем олжі, коли Троїла кине.
 Ти, часе, сіло, смерте! виробляйте
 Що знаєте над сим нещасним тілом, —
 Міцна підвалина мого кохання.
 Вона — мов центр землі, що тягне.
 До себе все. Пійду та буду плакати...

Пандар. Иди, иди.

Крессіда.

Та рвати волос, дріпати сі щіки,
 Що так вихваляють, и надривати
 Мій чистий голос диким голосіннем,
 А серце терзати имі Троїла. —
 Ні, не піжду я с Трої!

[Виходять.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Там же. Перед Пандаровим Домом.

Виходять Парис, Троїл, Еней, Деїфоб, Антенор та
 Діомед.

Парис.

Вже світ великий и той час надходить,
 Щоб сей хоробрий Кгрек її одержав.
 Троїле брате, йди та обьяви їй
 И вговорі її.

Троїл.

Ходім до неї.

Я віведу її до Кгрéка з́араз,
И, як одда́м ёму́ Крессіду в ру́ки,
Ти ду́май, се олта́рь перет тобо́ю,
А твій Троїл, жере́ць, прино́сить жéртву,
А жéртва, се ёго живé серде́нько. [Виходить.

ПАРИС.

Я зна́ю, щò такé любóв, о, зна́ю!
И ве́elmi жалъ, щò помогті́ немóжна. —
Зво́літе йти, мої панóве любі́. [Виходять.

СЦЕ́НА ЧЕТВЕ́РТА.

Там же. Сві́тлиця в Пандарові́м До́му.

Веі́ходять Пандар та Крессіда.

ПА́ндар. Утихо́мірся бо́, втихо́мірся.

КРЕ́ссіда.

Шкода́ про тихомі́рре й гово́ріти.

Мо́я печа́ль і́дка, мі́цна, завзя́та,

Як те са́ме, ш чо́го вона́ взя́лася.

Чи то ж міні́ її утихо́мірить?

Коли́б любóв зумі́ла я впи́ніти,

Чи розве́сті її, ро́схолоди́ти,

То и печа́ль мо́ю уга́мува́ла б.

Мо́я любóв розба́вки не прийма́е,

Мо́я печа́ль помі́рности не зна́е.

Веі́ходить Троїл.

ПА́ндар. Ось, ось, ось він і́де. — Голу́бчику мій!

КРЕССИДА. О Троїлоньку, Троїлоньку! [Обіймає.

ПАНДАР. Якá картина! Дай же й я обійму тебе. „О сёрце!“ як мовляв той гáрний стих:

„О сёрце вбóге, сёрце бесталáнне!

Чогó ти рвёся, вáженько зітхáєш“? и зáраз відкáзує:

„Бо нi мовчáннем, ані промовлáннем

Тяжкóго гóря ти не позбувáєш“.

Немá правдiвшого стихá. Не трéба нiчим нéхтувати: бо знадоби́ця ко́лись и та́кий стишо́к, як от и бáчимо, як от и бáчимо. — Ну, щó, моi ягнiтка?

ТРОІЛ.

Крессидо, я тебе люблю так щiро,
Що мов из зáвисти бóгi блажéнні
Беру́ть тебе від мене, щоб не бáчить,
Як гáряче тебе я обожáю,
А iх холóдними устáми мо́лять.

КРЕССИДА.

Хибá ж бóгi завiдувати мóжуть?

ТРОІЛ.

О, мóжуть, мóжуть! дiло вéльми я́вне.

КРЕССИДА.

И прáвда, що покiнуть мýшу Трою?

ТРОІЛ.

Протiвна прáвда.

КРЕССИДА.

И тебе́, Троiле?

ТРОІЛ.

И Трою́, и Троiла.

КРЕССИДА.

Чи то ж мóжна?

ТРОІЛ.

Та ще й негáйно, як лихáя дóля
Нам не даé прийняти опрощéння,
Сурóве зачекáнне відмовáє,
Уста́ з уста́ми розлучáє гру́бо,
Рве силоми́ць оста́нне обійма́нне,
Задúшує ще в гру́дях обітні́ці.
Ми дóрого одно́ 'дногó купі́ли —
За мно́гі тис́ячі зітха́нь важéнних,
И мýсим дéшево себе́ продáти —
За вбóгу хви́льку одно́го зітха́ння.
Нещáдне вре́мя, мов хіплі́вий зло́дій,
Абíяк б́гає неоці́нну здóбич:
Як зóрі на́ небі́, проща́ння мно́гі,
С ці́лункáми й ви́разними слова́ми,
Вонó в „прощáй“ блага́е, незна́чне то́пче,
И нас одні́м ці́лунком відóбува́є,
Голо́дним и від слі́з гіркі́х солóним.

Е́ней з за Сцени.

Мій кня́зю, чи гото́ва па́нна?

ТРОІЛ.

Чи чу́еш? клі́чуть. Так и Кге́ній, ка́жуть,
Кри́чить „Иди́!“ то́му хто вме́рти мýсить. —
Просі́ вожда́ти: незаба́ром вийде.

Панда́р. Де ж мо́ї слéзи? Рíнте, щóб укро́-
тити сю б́урю: а́то вона́ ви́верне мо́є се́рце с ко́-
ренем.

[Виходить Пандар.]

КРЕССИДА.

Так я до Кгре́ків му́шу?

ТРОІЛ.

Без ряту́нку.

КРЕССИДА.

Сумна Крессіда між веселих Кгрєків?
Коли ж побачимось?

ТРОІЛ.

Ось слухай, сєрденько: будь вірна тільки...

КРЕССИДА.

Я вірна, я? Гидкий, мизєрний підвір!

ТРОІЛ.

О, обернімо в лад се пересєрдє!

Вонó бо розлучаєцця из нáми.

Я не сказáв „будь вірна“ з недовірства:

Бо й лютій смєрті я перчáтку ó кінув

За чистоту твою, за вірне сєрце.

Сказáв „будь вірна“, щóб сказáти зáраз:

„Я бóду в тебе, я тебе побáчу“.

КРЕССИДА.

Се дїло небеспєчне, любий пáне,

Страшнє, одвáжне! Та я бóду вірна.

ТРОІЛ.

А я з одвáжним дїлом побратаюсь.

Носй сей нáручень.

КРЕССИДА.

А ти перчáтку.

Коли ж побáчимось?

ТРОІЛ.

Я кгрєцьку

Сторóжу підкуплю, и в тємну нічку

Одвідаю тебе, абй... будь вірна.

КРЕССИДА.

О небесá! изнов будь вірна?

ТРОІЛ.

Слухай.

От я про щò тобі кажú се, мíла.
Молóдіж кгрéцька пóвна благородства.
Вперéймость, не приро́дою у зго́ді,
Ві́д до́свіду и пра́ці процвіта́е.
Як новина́ тобі и вро́да зда́сця...
Ох! не таю́, що трóхи я ревну́ю.
Та назови́ сей грі́х грі́хом спасéнним.

КРЕССИДА.

О небеса́! Ні, ти мене́ не любиш.

ТРОІЛ.

Неха́й же я умру́ гидки́м леда́щом!
Не за твою́ нещі́рість я бою́ся,
А за мої́ прикме́ти. Я не вмію
Співа́ти; я в танці́ не танцю́ристий;
На медо́ві розмо́ви небага́тий;
На і́гри хі́трі да тонкі́ невда́ний,
Та й на всі́ ті досто́їнства, котрі́ми
Пиша́юцця хисткі́, прово́рні Кгрéки.
Одна́к скажу́, що в ко́жній кгрáсі
Хова́ецця у них лука́вий де́мон —
Тихе́нька, німо гові́рка споку́са.
Не дай себе́, коха́на, спокуе́йти.

КРЕССИДА.

Ти ду́маеш, я да́мся?

ТРОІЛ.

Ні.

Та і́ноді не хочéмо, а рóбим.
Ми ча́сом и самі́ собі споку́са,
Як на свої́ малі́ впова́ем си́ли,
И ду́маем, що се ми́цна́ поту́га.

ЕНЕ́Й з за Сцени.

Мій до́брий кня́зю...

ТРОІЛ.

Поцілуй в останнє.

ПАРИС з за Сцени.

Троїле брате!

ТРОІЛ.

Увійди, Парісе.

Ввійди и ти, Енею, з Кгрéком.

КРЕССИДА.

А ти, мій пáне, ти менé не зрадиш?

ТРОІЛ.

Хто, я? Ой лéле! се порóк мій, хйба.

Хто ўдить хйтростю велику славу,

Я правдою ловлю одну простóту.

Хто хйтро позолóчує мідйаний,

А я вінéць ношóу бес позолóти.

Ні, щйрости моёй не опáсуєсь.

Живóу я прóсто й щйро. Гáсло в мене:

Бес хйтрощйв на свйті пробувáти.

(*Всйхóдять* ПАРИС, ЕНЕЙ, АНТЕНОР, ДЕЙФОБ та ДІОМЕД.)

Вітаю Діомéда. Се та пáні,

Що Кгрéкам даемó за Антенóра.

Я передáм й тобй в ворóтах,

А йдóчи роскажóу, щó за осóба.

Вродлйвий Кгрéче, знай до ней шáну;

И, от моё душá, як попадéсья

Минй під меч та проречёш „Крессйда“,

То, мов Прийм у сёбе в Иліонй,

Ти в мене бóдеш од мечá беспёчен.

ДІОМЕД.

Прекрáсная Крессйдо, не турбóєсья

Платйти кнйзевй сёму словáми,

Котрих він жде віт тебе. И без него
Твої блискучі очі й гарні щіки
Накажуть кожному до тебе шану;
А Діомеду будеш госпожею:
Він твій слуга, він твій покірник вірний.

Троїл.

Не знаєш ти звичаю: бо плямущ
Мою петитцію хвалами панні.
То знай же, кгрєцький дучо, що Крессіда
На стілько вишше всіх твоїх хваленій,
На скілько ти невдібен їй служити.
Велю тобі, бувай до неї ввічлив:
Ато клянущь страшним Плутонем,
Що будеш ти без голови у мене,
И велетень Ахіл не оборонить.

Діомед.

О, не гукай бо так, Троїле князю!
Не забувай, що я посел у Трбі,
И маю право говорити вільно.
А дома я чинитиму як знаю,
И не зроблю нічого по наказу.
Само її взяттє накаже шану,
А що звелів еси, сего не буде.
Кажу тобі, як честь повеліває.

Троїл.

Ходімо до воріт.

Знай, Діомеде:

За сю хоробрість мусиш ти ховати
Від мене голову.

Дай ручку, пані:

Ще поговоримо про себе йдучи.

[Виходять Троїл, Крессіда та Діомед. Трублять Труби.]

ПАРИС.

О! Гектор трубить.

ЕНЕЙ.

Як се ранок зникнув?

Князь думатиме, я ленивий:

Бо клявсь ище й его попередити.

ПАРИС.

Се все Троїл... Ходімо ж з ним у поле.

ДЕІФОБ.

Вворужимося зараз.

ЕНЕЙ.

Так як палкий жених, хапаймось, друзі,

Постигнути за Гектором: бо слава

Троїн лежить сегодні вся на нєму,

На его мужестві, на его герці.

[Виходять.]

СЦЕНА П'ЯТА.

Крецький Табір. Перед ним циркові Гони.

*Ввixодять Аякс, вворужений; Акгамемнон, Ахиллес,**Патрокл, Менелай, Улис, Нестор и Инші.*

АКГАМЕМНОН.

У всеоружжі свіжий и прекрасний,

Попередів еси й крилате время.

Звели ж трубайлу гóлосно трубiти,

Щоб переляканий у Трої вóздух

Великому бойцєві в слух удáрив

И в поле вiззав.

Аякс.

Гей, трубайло! чуєш?

Ось мій гаман. Рви тельбухи, не жалуй,
И розколи мідяну жоломійку.

Дми, враже, щоб твої роздуті щоби
Напружились більш ніж ув Аквилона,
Щоб від натуги лопались груди,
И кров'ю плюнули у тебе очі.

Витрублюєш ти Гектора.

[Трубайло трубить.]

Улис.

Не одвічають.

Ахиллес.

Бо ще вельми рано.

Агамемнон.

Се Діомед ж жерцєвою дочкою?

Улис.

Се він: ёго ходу я добре знаю.

На пальцях ходить, мов душа кипуча

Ёго в натхненні од землі возносить.

Виходить Діомед из Крессидою.

Агамемнон.

Чи се Крессіда?

Діомед.

Се вона, гетьмане.

Агамемнон.

Вітаємо тебе у Кгрєків, ясна панно.

Нестор.

Гетьман тебе вітає поцілуном.

Улис.

Нехай же він про себе не гетьманить:

Рушаймо всі у поле за гетьманом.

НЕСТОР.

Премудра рада. Я зачну́ руше́ннє. —
Од Нестора.

АХИЛЛЕС.

Я сю зіму́ з обличчя
Твогó прекрасного зігнати му́шу.
Се Ахиллєс тебе вітає.

МЕНЕЛАЙ.

И я колись причину мав хоро́шу...

ПАТРОКЛ.

Оце ж вона́ тобі й перебиває.
Ненавидний Парис надів личину,
Та й відлучив оттак твою́ причину.

УЛИС.

Гірка пеня́, всіх на́ших бід нача́ло!
За не́ї вже нас полягло́ чимало́;
Покидали и сѣм'ї и черто́ги,
Аби́ тобі позолотити ро́ги.

ПАТРОКЛ.

То цілува́в Патро́кл за Мене́ля,
А се вже він за се́бе сам вітає.

МЕНЕЛАЙ.

Знай на́ших! ми ні́кому не фольгу́єм.

ПАТРОКЛ.

Парис та я за не́го знай цілу́єм.

МЕНЕЛАЙ.

А от же й сам я вмію цілува́ти.
За до́зволом...

КРЕССИДА.

Ні, перш дозвóль спита́ти:
Чи ти даєш цілу́нок, чи приймаєш?

МЕНЕЛАЙ.

Менé сим, пáнночко, ти не пійма́еш.
Я до́бре ва́ші викрута́си зна́ю.
Хоть я даю́, та ра́зом и прийма́ю.

КРЕССИДА.

Коли да́еш та ра́зом и прийма́еш,
То й поцілу́нка від мене́ не ма́еш.
Бо я гото́ва жи́зню присяга́ти,
Що поцілу́нок твій не сто́ить пла́ти.

МЕНЕЛАЙ.

Не сто́ить, то я дам трі за одно́го.

КРЕССИДА.

Кумéдний! лу́чче не плати́ нічо́го.

МЕНЕЛАЙ.

Кумéдний? хто ж у те́бе не кумéдний?

КРЕССИДА.

Пари́с, от хто: бо й не ску́пий, ні ще́дрий.
Який мисте́ць він, сам здо́ров ти зна́еш.

МЕНЕЛАЙ.

Як раз міні́ ти в го́лову ціля́еш.

У л и с.

Ні дру́же мій, не винувáть небо́ги:
Не йй тебе́ поцілити́ між ро́ги. —
Дозво́ль тебе́, прекра́сна, зупини́ти,
И поцілу́нка на сві́й пай проси́ти.

КРЕССИДА.

Дозво́лю.

А я к с.

Ве́лыми я ёго жада́ю.

КРЕССИДА.

Чому́ ж не проси́ш?

У л и с.

Обітницю маю,

В им'я Венери випити сей трунок,
Солодкий твій дівочий поцілунок,
Як знов Елена буде дівувати
И за дружину Менелая мати.

К р е с с и д а.

Довжниця вірна, вірно оплачуся.

У л и с.

Ні, поцілунок в тебе не діждуся.

Д і о м е д.

Одно словце. Звели, прекрасна панно,
Тобі вказати до оцця дорóгу.

[Діомед одводить Крессиду.]

Н е с т о р.

Мотóрна дівчина.

У л и с.

Ні, цур їй! Очі,

И щóки й губи, навіть нóги й шкóра,
Усе на ній говорить. Лéгкість мислі
Ис кожного сустава визирає.
Сі дзiкги, з язикóм швидкім, розвiзним,
Що перш вітають, ніж тебе побáчять,
И ко́жному, хто вміє прочитати,
Показують, щó в них записано у кни́зці,
Се здóбич заялóжена случаю,
Покóутнєї веселости дівчáта.

Труби з за Сцени.

У с і.

Тро́янські тру́би.

А к г а м е м н о н.

Ось тро́янське ві́йско.

*Виходять, Гектор, ввружений Еней, Троїл, и инші
Трояне с Прибічниками.*

Еней.

Чолом усім владикам кгрєцьким!

Чим же

Наградимó, хто в гérці візьме гóру?

Чи зволитé возбрáнну заспівáти,

Чи бítися на смерть двом лицарю́гам,

Чи розійтíсь, як у трубу́ затру́блять?

Питає Гéктор.

АКГАМЕМНОН.

Як же сам він хóче?

Еней.

Про нёго все однó; на все пристáне.

АХИЛЛЕС.

По Гéкторекські: беспéчно виклика́є,

И трóхи згóрда, и зовсім невва́жно

На вóрога.

АХИЛЛЕС.

Коли́ я не Ахіл,

То я ні щó.

Еней.

То ти Ахіл. Та хто ó ти

Ні був, знай, щó, у крайностoх двойких,

Вели́кого з мали́м, горді́ня й до́блесть

У Гéктора одна́ за дру́гу ва́жить.

Бо до́блесть так вели́ка, як вселénна,

А гордо́сть так незна́чня, як нічо́го.

Змірку́й ёго́, и те, щó зве́цця гордо́сть,

Обе́рнецця у ввічли́вість незло́бну.

А́йке — з ёго́ крові на полови́ну,

И, люблячи сю полови́ну, Гéктор

Себе покинув полови́ну до́ма.
Оце́ ж пів Ге́ктора и́де на не́го тілько́:
На пів Тро́янця и пів Кгрéка рóдом
Пів сéрця й пів рукі́ готу́є Ге́ктор.

Ахиллес.

Дівоча б́итва. О, розумію до́бре!

Вертаеця Діомед.

АКГАМЕМНОН.

Ось Діомéд. Мій во́їне кохáний,
Стань при А́яксі, и як ви з Ене́ем
Ура́дите про їх єдиноб́рство,
То й бу́де так. Чи до о́стáнку с́или,
Чи до знаку́. Вони́ мiа сéбе крéвні:
Іх б́ій пригáс, докі́ль ще й розпо́чався.

[А́яке та Ге́ктор ви́ходять на цирко́ві Го́ни.

У л и с.

Уже́ о́дин проті́в о́дно́го ста́ли.

АКГАМЕМНОН.

Хто сей Тро́янець, що гледі́ть так сму́тно?

У л и с.

Се ме́нший син При́йма, пра́вий ри́царь,
Ще молоді́й, а вже не ма́є рівні́.
На сло́во ві́рний, проречни́й діла́ми,
В розмо́вах же вели́ких ді́л не ро́бить.
И сéрди́ця не ско́ро, и проща́є,
И сéрце и рука́ одкриті́ й ще́дрі.
Да́є що́ ма́є, ка́же що́ гада́є,
Та пово́дує́ця в да́рах росо́удком,
И нече́тíвого не ска́же сло́ва.
Як Ге́ктор, му́жний, тілько́ о́пасні́йший:
Бо Ге́ктор и в гні́ву гото́в на ми́лость.

Шекспірові Твори, I.

А сей, розлютувавшись, переважить
У помсті и саму любов ревниву.
Зовуть Троїлом. Друга се надія
В Тройн, така ж хороша, як и Гектор.
Так говорів Еней. Їго він знає,
Як сам себе, и, по душі зо мною
В розмові, се казав у в Іліоні.

[Трублять до Бою. Гектор та Аяке б'юця.

АКГАМЕМНОН.

Уже щечілись.

НЕСТОР.

Не подавайсь, Аяксе!

ТРОІЛ.

Се дрімаш

Ти, Гекторе? Розбуркайсь!

АКГАМЕМНОН.

О, та й добре ж

Він генає! Оттак Аяксе!

ДІОМЕД.

Годі!

ЕНЕЙ.

Доволі, лицарі, коли завгодно.

АЯКС.

Я й не нагрівсь. Довольте ще побитись.

ДІОМЕД.

Коли зволить князь Гектор.

ГЕКТОР.

Ні, не хочу.

Аяксе, ти, сестрі моєї сїну,
Синів великого Прийма брата!
Не дозволяє нам родинність крѣвна
С тобою битися кривавим боєм.

Коли́б тро́йне́ська на́ша кров у те́бе
Текла́ у тілі́ так осі́оно зо́всім,
Що ти сказа́в би: „Се рука́ тро́йне́ська,
Се кгре́цька; ось нога́ тро́йне́ська,
А дру́га кгре́цька; в цій що́ці у ме́не
Ни́жня́ кров ма́тери моє́ї гра́є,
А в цій оцця́ мо́го кипі́ть завзя́та“, —
Кляну́сь то́бі Зеве́сом всемо́гущим,
Мій меч на ко́жному б иш чле́нів кгре́цьких
Зака́рбува́в вражди́ моє́ї па́м'ять.
Та пра́ведні бо́ги то́го не хо́чуть,
Що́б кров моє́ї ті́тки доро́гі
Мій сме́ртно́сний ме́ч поплянува́ла.
Дай обийму́ тебе́, А́йксе.

Тя́жко

Ми́дні у те́бе ру́ки. О, коли́б же
Вони́ отта́к на Ге́ктора спада́ли!
То́бі бра́тко́, вся сла́ва.

А́йкс.

Ні, вже на́тто

Ти скро́мен, Ге́кторе, й великоду́шен.
А я прийшо́в тебе́, бра́тко́, уби́ти,
Що́б сла́вою твоєю́ завла́дити.

Ге́ктор.

Ні сам Неопто́лем, во́итель дивни́й,
Що в не́го ш шолома́ гука́є сла́ва:
„Ось він, оце́“! со́бі не оби́ця́в би
Забага́тити Ге́ктор'вою че́стю.

Е́ней.

Оби́дві сто́роні од вас чека́ють,
Що́ ви чини́тимете.

ГЕКТОР.

Обнялися,

Та й буде з нас.

Бувай здоров, Аяксе.

АЯКС.

Колиб сподобилось моє прохання
Твої згоди, славний наш братанку,
Я клікав би тебе до нас у гості.

ДИОМЕД.

Сього бажав би й Агамемнон вельми,
И Ахиллес великий хоче бачить
В гостях у себе Гектора без зорби.

ГЕКТОР.

Енею, позови сюди Троїла,
Та объяви прибічникам троянським
Про ці зазвіни, про дружні речі.
Нехай вертаюцця собі додому. —
Ходім, братко, до вас трапезувати,
И в вічі кгрєцьке рїцарство вбачати.

ДИОМЕД.

Се йде до нас на зустріч Агамемнон.

ГЕКТОР.

Кажі міні імєння всіх значнійших,
Ахїлла ж я між ними й сам познаю
По росту пишному й широким плєчах.

АГГАМЕМНОН.

Достойний вбїне, тебе вітає,
Хто віт такого вбїрога бажав би
Ослобонїтись. Та се не вітання.
Я виразнійш скажў. Щб вже минуло
И те, щб буде, вкрїе занедбання,

Мов сміттем и руїною німбою.
Тепер же щірость и сама правдівость,
Цураючись порожнёго двулїччя,
Тебє вітають, Гекторе великий,
Від серця серця правдою святою.

Гектор.

Спасибі, Акгамемноне гетьмане.

Акгамемнон до Троїла.

Витаємо й тебє, троянський князю.

Менелай.

Дозвольте ж и міні ствердїть вітання
Мого вождя и царственного брата.
Воїнственні братї, я вас вітаю.

Гектор.

Хто ж се?

Еней.

Се благородний Менелай царь.

Гектор.

А! ти, мій пане? Рад я; рукавіця
Самого Марса в тім тобі порўка.
Не смійся с кляви: *quondam* пані панська
Клянєцця рукавічкою Венери.
Вона здорова, тільки не вклонялась.

Менелай.

Мовчи про неї: се міні досадно.

Гектор.

О, вибачай, коли тебє вразив я!

Нестор.

Видав я часто, доблестний Троянче,
Як ти за долю працював, робївши
Страшну дорóгу через військо кгрєцке.
Видав и те, як ти, палким Персеем,

Стискав Фригтійського коня ногами,
И, забуваючи про помсту й кару,
Свого мечя над головою вішав,
Щоб він не падав на людей упавших.
Тоді я говорив своїм прибічнім:
„От вам Зевес, що людям жизнь дарує“!
И те видав, як серед наших Кгрєків
Ти зупинявсь и дѹха переводив,
Як той борєць на гєрці Олімпійськїм.
Се все видав я, а твого обличчя,
Все схованого в сталь, я ще не бачив.
Я й діда знав твого, и навіть бївся
Из ним. Він був воїтель дуже добрий,
Та ні! клянѹсь гетьманою нашим Марсом,
Тобі не рівня. Дай же й я старєнький,
Тебє, обнявши, привітаю щїро.

Еней.

Се дрєвній Нєстор.

Гектор.

Дай обійму тебє, лїтопись добра,
Що так давнє ищ часом побраталась.
Шанєвний Нєсторе, від сєрця рад я.

Нєстор.

Колиб сї рѹки у бою є твоїми
Так состязались, як у привітаннї!

Гектор.

И я сєго бажав би.

Нєстор.

О, білою сїєю бородою
Клянѹсь, я б заўтра вже є тобєю бївся!
Ну, та бувай здоров! Я бачив часи...

Улис.

Дивѹюсь, як ищє стоїть се мїсто,

Що в нас ёго оснóвина й опóра.

Гектор.

Тебé, Улісе князю, знаю дóбре.

Ох, скілько ж то лягло Троян и Кгрéків

С того часу, як ти из Діомéдом

До нас послóм ув Іліón приходив!

Улис.

Я віщував тогді вам, щò настане.

Збулось моé прорóцтво в половіну:

Сі мури, що вас гóрдо заслоняють,

Сі бáшти, що безумно пну́ця в хма́ри,

Колись сво́ю підóшву поцілу́ють.

Гектор.

Ні, я сёму́ не му́шу віри няти.

Вони́ стоять, и я вповаю скрóмно,

Що ко́жен камяне́ць фригійський бóде,

Упа́вши, вам крові хоть ка́плю сто́ять.

Кіне́ць усé вінча́є, а той дрéвній

Наш посере́дник, час, все закінча́є.

Улис.

Ёму́ ж усé й зоста́вмо. Лю́бий князю,

Хорóбрий Гéкторе, вітаю щіро.

Прощу́ ж після гетьма́нського на́мету

И до мого́ на́мету завіта́ти.

Ахиллес.

Я в тебе перебу́ю ёго Улісе. —

Напа́с я на то́бі, мій князю, о́чі:

Я, Гéкторе, всёго́ тебе́ огле́див

И виміряв у тебе́ член за чле́ном.

Гектор.

Ахіл?

АХИЛЛЕС.

Ахіл.

ГЕКТОР.

Постій же, дай на тебе подивітись.

АХИЛЛЕС.

Дивіся до схочу.

ГЕКТОР.

Вже надивівся.

АХИЛЛЕС.

Як скоро! Я ж дивлюсь на тебе вдруге,
Мов купувати хочу, член за членом.

ГЕКТОР.

Читай мене скрізь, як веселу книгу:

Всього тобі не вичитати з мене.

Чого упівсь у мене так очима?

АХИЛЛЕС.

Скажіть міні, боги, в яку частину

Їго разити: в цю, чи в цю, чи в іншу?

Щоб я тій рані дав ім'я по місцю

И знав, через яку щербу великий

Дух Гектора втече. Боги, скажіте!

ГЕКТОР.

Ти гордий чоловіче! недостойно

Благих богів було б на се озватися.

Постій ище. Невже ти справді мислиш,

Що легко так у мене жизнь одняти,

Як пустословить наперед, в котору

Частину вдарить, щоб мене убити?

АХИЛЛЕС.

Так, справді.

ГЕКТОР.

Хоть би був ти й сам оракул,

Тобі я віри не поняв би. Пильно ж
Тепер гляди: бо не в яку частину
Ціляти буду: ні, клянусь ковалом,
Що Марсів шолом ковано на нёму,
Я вб'ю тебе, в який би член ні вцілив.
Простіть міні се хвастанне ви, Кгрéки,
Мудрійші з Кгрéків. Од ёго бесстидства
И в мене з уст ледяче слово вийшло.
Та я промовлене справджу ділами.
Або ж ніколи...

Аякс.

Не гнівися, брате.

А ти, Ахілле, не вдавайся у гризбу,
Докіль не матимеш случаю битись.
Аби́ зосміливсь, хоть що-дня рубайся;
Та я боюсь, що и вся кгрéцька рада
Тебе на Гéктора не віпре в поле.

Гектор.

А я хотів би там тебе побачить.
Як занедбав еси данайську справу,
Ми бавились маленькою войною.

Ахиллес.

Ти просиш, Гéкторе, мене? Ну, добре,
Страшний, як смерть, тебе зустріну завтра.
Тепер же будьмо друзьми.

Гектор.

Дай же руку.

Агамемнон.

Нопéреду прошу всіх кгрéцьких дуків
До мене у намет на б́енкет су́тий;
А там просіте Гéктора хто хоче,
Як буде в нёго час, а в вас гостинность. —

Нехай же гóлосно у тру́би тру́блять,
Нехай грімлять у бóбни-тулумбáси,
Щоб знав великий во́ін на́шу радість.

[Виходять усі, окріч Троїла та Уліса.]

Троїл.

Скажи́ міні, добродію Улісе,
В якім коші тут Кáлхас пробува́є?

Уліс.

Уз Менелáя, князю мій Троїле.
Сёгодні в не́го Діомéд пиру́є,
Що ні землі нема́ ёму́, ні не́ба:
Закóханим знай позира́є о́ком
На ту вродливу́ю Крессіду.

Троїл.

Любий

Мій па́не, чи зволи́ш міні до не́го
Вказа́ти сте́жку, як з на́мету вийде́м
Од Акгамéмнона?

Уліс.

Готóв служи́ти.

Скажи́ ж и ти міні, спасі́бі, як ся
Крессіда пробува́ла в Трoі? Мо́же,
У не́ї е́сть коха́нок там між ва́ми,
Що побива́ецця за не́ю тяжко?

Троїл.

Охóх, добродію! не тих смію́цця,
Що хва́стаючи виставля́ють ра́ни.
Чи ти зволи́ш ийти́, шанóвний па́не?
Люби́ли, и люби́ла; й до́сі любля́ть,
И любі́ть; тільки що соло́дку
Любóв форту́на ча́сто пожира́є.

[Виходять.]

АКТ П'ЯТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Кгрецький Табір Перед Ахиллесовим Наметом.

Веіходять Ахиллес та Патрокл.

Ахиллес.

Сёгодні кров ёму́ винóm зогрію,
Щоб за́втра знов мечём прохолодіти. —
Патро́кле, вгоно́бім ёго́ найкра́шше.

Патрокл.

А ось Өерзіт.

Веіходить Өерзіт.

Ахиллес.

Заві́дливий соба́ко!

Горі́лий ко́рже! щò нам ска́жеш?

Өерзіт. О ти, ма́люнку то́го, чим зда́ється!
ти, ідо́ле ду́рних обожа́телів! ось лист до те́бе.

Ахиллес. Зві́дкіля́, крише́нику?

Өерзіт. Ис Трбі, ти, по́вне бля́до ду́рощів.

Патрокл. Хто ще там у наме́ті?

Θερзит. Хто в лікара на прикметі.

Патрокл. Гарáзд мовля́в, смóло! Щó ж се ти хочеш сказа́ти своєю карлю́чкою?

Θερзит. Мовчи́ будла́ско, хло́пче. На́ що міні твоє бала́каннє? Усі про тебе думають, що ти самець-прислужник Ахиллєсів.

Патрокл. Самець-прислужник! Шó се такé, лéдарю?

Θερзит. Ї́го мýжеська кúрва. Шóб на таких паску́дних пере́вертнів усі полудéнні прáнци, колючкі, гри́жі, кашлі, спячкі, камяни́ці та заспи́нниці, парали́чі, окові́ гни́йниці, печи́нниці, задихáння, гнилі болячкі, кгу́лі на рука́х, костої́дниці и всі́кі шóлуді!

Патрокл. Про щó се така кучугу́ра клятьби́, прокля́та ти стýго злóсти?

Θερзит. Хиба́ я тебе́ клі́ну?

Патрокл. Ні, розва́лений ка́довбе, парши́вий убо́лудку, ні!

Θερзит. Ні? чо́го ж ти зли́сся, незáтканий півми́тку нікче́много с сирцю́, зелéний віхти́ку про недужі́ о́чі, поворо́зочкою с цвiндриного гаманця́? О, як же докуча́є сéму́ бідному сві́ту така мо́шка, така малéча прирóди!

Патрокл. Геть звiццiля́, жóвче!

Θερзит. Ах, ти сорокопúдове íечко!

Аххилес.

Патро́кле мiй коха́ний, вся надiя

На за́втрашній мiй грець зiйшла́ нi на́ що.

Оце́ царíця лист нам шле, Геку́ба,

При нiм значóк дочкí, мого́ коха́ння.

Обíдвi ко́рять и блага́ють ра́зом,

Щоб не ламав клятьби, котрою клявся.

Я й не зламлю. Нехай погінуть Кгрєки,

Нехай стоїть чи падає честь-слава :

Я клявся и додержу клятви вірно. —

Ходім намет наш спорядім, Өерзіте :

Сю ніч усю бенкетувати будем. —

Ходім, Патрòкле. [Виходять Ахиллес и Патроклом.]

Өерзит. Натто багачько крові и натто мало мозку : обидва скáзця. Колиб натто багачько мозку, а натто мало крові, я познахарював би коло скажєнних. От Акгамемнон, то геть собі чєсний козак, и любить перепелиці, та мозку и в нєго менш, нїж сїрки в вўшах. А оттòй перєвертєнь Юпїтер, брат єгò, — первòбутня статуя, похїлений памятник рогатих, — оттòй черевїчний рїжок, причєплений ланцюжком до братового колїна, — у яку ще фòрму, опрїч єгò влáсної, перевернув би єгò розум, прошипкòваний злїстю, абò злїсть, покрòплена розумом? У в ослá? про щò? Він и так осєл и воляка. У воляку? такòж нї про що : він и воляка й осєл. У собаку, мўла, коня, тхорá, жáбу, ящурку, сову кòбуза абò в оселєцця без икрї? байдужє про мєне. От же, бўвши Менелáем, я змòвився б на дòлю. Не питай, чим би я хотїв бўти, колиб не був Өерзітом : бо не дбав би й про те, що я Лázарова вòша, абї не бўти Менелáем. Эгє-гє! прївидя та огні?

Всìхòдять Гектор, Троїл, Аякс, Акгамемнон, Улис,

Нєстор, Менелáй та Дїомед *иc Свїтлом.*

АКГАМЕМНОН.

Ми не тудї, нї, не тудї йдемò.

Аякс.

Ні,

Туди: он світло

Гектор.

Наробів турбóти вам я.

Аякс.

Ні, а ні жé.

Улис.

Ось и він сам назустріч.

Вихóдить Ахиллес.

Ахиллес.

Вітаю, сла́вний Гекторе, и всіх вас,
Царі й князі, вітаю.

Акгамемнон.

Тепér добраніч, гáрний князю Трої.
Аякс над по́чтом тим отаману́е,
Що проведе тебе́.

Гектор.

Гетьма́не кгрéцький,

Спаси́бі и добраніч!

Менелай.

Добраніч, князю!

Гектор.

Добраніч, любий царю Менелáю!

Өерз ит. Любий сра́чу. Любий, ка́же! люба
клоа́ко, люба помийна́ймо.

Ахиллес.

Добраніч и віта́ннє, хто вихóдить
И хто зоста́всь!

Акгамемнон.

Добраніч! [Вихо́дять Акгамемнон та Менелай.]

АХИЛЛЕС.

Старенький Нестор зістаєцця. Ну бо,
Зіста́нся, Діоме́де, й ти, щоб Ге́ктор
Годину або́ дві побу́в між на́ми.

ДІОМЕД.

Не мо́жу, кня́зю: пи́льну ма́ю спра́ву
Як раз у сю годину.

На добра́ніч,

Вели́кий Ге́кторе!

ГЕКТОР.

Пода́й же ру́ку.

Ули́с е́тих до Троїла.

Иди́ за фа́келом. Се він пряму́є
До Ка́лхаса. И я пі́йду́ с тобо́ю.

ТРОІЛ.

Се че́сть міні́ вели́ка, любий па́не.

ГЕКТОР.

Так на добра́ніч.

[Виходить Діомед; за ним Уліс и Троїлом.]

АХИЛЛЕС.

Проб́сим до наме́та.

[Виходять Ахиллес, Гектор, Аякс та Нестор.]

ӨЕРЗИТ. Сей Діоме́д фалшивосе́рдий плу́т,
найлу́ка́вше леда́що. Я сті́лько ж ді́йматиму ё́му
віри, як він до ме́не всі́хне́цця, мов гадю́чому си-
ча́нню. Си́пле сло́вами та обі́цянками, мов той пес
га́вканнем, а ко́ли сповні́ть, неха́й предречу́ть Ас-
тро́номи. Се бу́де ди́во, настане́ яка́сь пере́міна. Со́н-
це позича́тиме в міся́ця, ко́ли Діоме́д доде́ржить
свого́ сло́ва. Лу́чче не диві́тимусь на Ге́ктора, та
прони́хаю, що́ він ро́бить. Ка́жуть, він держи́ть
тро́янську шлю́ху, и кори́туецця Ка́лхасовим наме́-

том. Присочу ёго... Нічого білш, тільки самій
ро́спуск! Усе курвалі без ўпину! [Виходить.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же Перед Калхасовим Наметом.

Ввiхóдитъ Діомед.

Діомед.

Чи ви ще не лягáли? гов! кажiте.

КАЛХАС з за Сцени.

Хто се?

Діомед.

Се Діомед... Ти, Кáлхасе?... А пáнна?

КАЛХАС з за Сцени.

Идé до тéбе.

Ввiхóдять Троїл, а оддалiк Улис; за ним Өерзит.

Улис.

Так стáньмо, щóб на нас не впáло свiтло.

Ввiхóдитъ Крессида.

Троїл.

Крессида, та до нёго!

Діомед.

Щó, моi ти цяцю?

Крессида.

Мiй опеку́не любiй... Слухай, ось що. [Шепчуця.

ТРОІЛ.

Так спізнались!

У лис.

Усякому співатиме се з разу.

Өерзит. И кожен приберє ключа до її пісень:
її по́ложено на ноти.

Діомед.

А пам'ятатимеш?

КРЕССИДА.

Та вже ж пак!

Діомед.

Ну, так зроби ж так, щоб твоє серденько
С тим, що міні ка́зала, спарувало́сь.

ТРОІЛ.

Про що ж се пам'ятати їй?

У лис.

Ось слухай.

КРЕССИДА.

Солодкомедий Кгрéку, не споку́шуй
Мене до ду́рошів.

Өерзит.

О ледаци́це!

Діомед.

Гледі ж...

КРЕССИДА.

Ось слухай, що тобі скажу я...

Діомед.

Фо! фо! дурни́ця. Ве́лыми ти лука́ва...

КРЕССИДА.

Не мо́жна, да́лебі. Чого́ ж ти хо́чеш?

Өерзит.

Леда́чого учі́нку по́тай мі́ру.

Шекспирові Твори, I.

ДІОМЕД.

А щò ти поклялась міні вчиніти?

КРЕССИДА.

Не налягай на клятву ту будласко.

Щò хоч, абй не те, мій любий Кгрече.

ДІОМЕД.

Добраніч.

ТРОІЛ.

О, крепісь, довготерпінне!

УЛИС.

Щò ти, Тройнче, ка́жеш?

КРЕССИДА.

Діомеде...

ДІОМЕД.

Ні, ні, добраніч. Більше не обманиш.

ТРОІЛ.

Бо лúччого за тебе...

КРЕССИДА.

Тільки слово...

ТРОІЛ.

О мýко и безúмство!

УЛИС.

Ти, князю, зрушивсь. Ні, ходімо звіцці,

Щоб ти не объявивсь досадним словом.

Страшне се місце; время небеспéчне.

Ходім, благáю.

ТРОІЛ.

Подивісь будласко!

АЯКС.

Ні, ні, ходім, мій князю.

ТРОІЛ.

Ні, благáю.

У л и с.

Ти вже знетерпелівився ; ходімо.

Т р о і л.

Постій, прошу тебе. Клянусь пеклом
И муками пекельними, ні слова
Не проречу.

Д і о м е д.

Ну, так прощай. Добраніч.

К р е с с и д а.

Постій. Ти йдеш гнівний.

Т р о і л.

А ти жалкуєш?

О мертва вірності!

У л и с.

Ти знов, мій князю?

Т р о і л.

Клянусь Зевесом, буду терпеливий.

К р е с с и д а.

Мій опекуне! о мій любий Крече!...

Д і о м е д.

Фо! фо! прощай! шкода манити.

К р е с с и д а.

Ні, далебі, вернісь ище разочок.

У л и с.

Чогось тремтиш ти, князю. О, ходімо!
Не відержиш.

Т р о і л.

И по щоді вже гладить!

У л и с.

Ходім, ходім!

Т р о і л.

Ні, стій. Клянусь Юпітером, ні слова!

Між волею й обідою у мене
Паркан терпіння. Стіймо ще хоть трішки.

Θерзит. Як їх обох лоскоче сїтий чортяка
блуду своїми картюплиними пучками! Розгбрюйся,
похоте, розгбрюйся!

Діомед.

Так згода?

Крессиди.

Далебі, що згода, князю,
Абб не вір міні ніколи.

Діомед.

Дай же

Міні знак певний, що не маниш.

Крессиди.

Стій же,

Я принесу.

[Виходить.]

Улис

А ти ж міні поклявся,

Що витершиш.

Троїл.

Не бійсь, мій любий князю.

Не буду сам соббю, и забуду,

Що чую в серці; буду весь терпіння.

Вертаеця Крессиди.

Θерзит. От и знак! а ну ж, а ну!

Крессиди.

Ось, Діомеде, наручень; ховай же.

Троїл.

О врбдо! де ж подїлась віра в тебе?

Улис.

Мій князю...

ТРОІЛ.

Я терпітиму. Хоть з верху,

Та витерплю.

КРЕССИДА.

Сей знак тебе дивує.

Дивися пильно. Як мене любив він!

О, я фалшива дівчина! Верні бо
Міні його.

ДІОМЕД.

Чий він?

КРЕССИДА.

Про що се знати?

От він изнов у мене. Ні, не вийду

В ночі до тебе завтра, Діомеде.

Прощу й тебе сюди більш не ходити.

ОЕРЗИТ. Вона його загострює. Славно сказано,
брусочку!

ДІОМЕД.

Ні, я візьму його.

КРЕССИДА.

Оце?

ДІОМЕД.

Не що ж бо.

КРЕССИДА.

О ви, боги, усі боги!... О любий,

О дорогий закладе мій! Про тебе

Тепер гадає пан твій и про мене

Зітхає, и бере мою перчатку,

И поцілунками її вкриває,

Як я тебе. Не рви його у мене.

Хто вірве се, той серце в мене вірве.

Діомед.

Здобув твоє я серце й се здобуду.

Троїл.

Я клявся бути терпеливим.

Крессиди.

Ні, Діомеде, лучче інше дам що.

Діомед.

Не хочу іншого нічого. Чий се?

Крессиди.

Про що се знати?

Діомед.

Ні, я хочу знати.

Крессиди.

Се одного... Любив мене він лучче,
Ніж ти любитимеш. Та вже однівши,
Храні єго.

Діомед.

Ні, чий се знак, признайся.

Крессиди.

Клянусь усіми німфами Дііани,
Клянусь Дііаною, що не признаюсь.

Діомед.

Я завтра почеплю сей знак на шолом,
На злість тому, хто візвать не посміє.

Троїл.

Хоть будь ти чорт и почепи на роги,
Я візову тебе.

Крессиди.

Ну, гді, гді: що було, минуло.
Ні, не минуло! не додержу слова.

Діомед.

Прощай же. Більш уже не будеш

Ти глузувати з Діомеда.

КРЕССИДА.

Ні, ти не пійдеш. Не скажи ні слова,
Уже й розсердивсь.

ДІОМЕД.

Не люблю дурниці.

ΘЕРЗИТ. И я також, клянусь Плутоном. Та
все, чого ти не любив, міні до вподоби.

ДІОМЕД.

Ну, так приходить? У котрій годині?

КРЕССИДА.

Приходь... О Зівсе!... Ну, приходь... О муко!

ДІОМЕД.

Прощай же, поки щось.

КРЕССИДА.

Добраніч, серце.

Приходь же.

[Діомед виходить.]

Прощай, Троїле! Ще я бачу,

Тебе одним очком, а другим — серце.

О бідна наша жінська половино,

Що розум наш за нашим оком ліне!

Ми оком блудимо, и добре бачим,

Що без путя своє життя мантачим.

ΘЕРЗИТ.

Правдившого ти не могла сказати,

Хиба б ще курвою себе назвати.

УЛИС.

Скінчилося, мій князю.

ТРОІЛ.

Так, скінчилось.

УЛИС.

Чого ж ми стоїмо?

Троїл.

Щоб нагадати

Моїй душі усё, щò тут мовляли.
Щò ж, як почав би я оповідати,
Як пара ся змовлялась, чи то ж справді?
У серці в мене ще якась є віра,
Якась надія так держиця міцно,
Що й слуха и очей не хоче знати,
Мов се в нас брkgани щоденної омани,
Мов бй на те вони, щоб клеветати.
Чи се була Крессіда?

Улис.

Я ж не вйзвав

Якого духа.

Троїл.

Ні, се не Крессіда.

Улис.

Коли ж вона.

Троїл.

Хибá я обезумів?

Улис.

А я? Вона була перет тобою.

Троїл.

Не довіряй сёму, задля всіх жёнщин!
Згадай про наших матірок; нехай же
Лихі насмішники, и так готóві
На вигадки, не судять по Крессіді
Про всіх на світі жёнщин. Лúчче думай,
Що не вона була се, не Крессіда.

Улис.

Та щò ж вона такé вчинила, князю,
Щоб нашим матірка́м був с того сóром?

ТРОІЛ.

Коли́ се не вона́, то що́ ж? нічо́го.

О́ерзят. Чи се він зрече́ця вля́сних о́чей
своі́х?

ТРОІЛ.

Вона́? Се Діоме́дова Кресси́да.

Коли́ в у́роди е ду́ша и се́рце,
Се не вона́. Коли́ з душі́ вихо́дять
О́біти, и коли́ вони́ свяще́нні,
И ся свяще́нність весе́лить бесме́ртних,
И у єди́ности зако́н е ві́чний, —
Се не вона́.

О спі́рливе безу́мство,
Що мо́виш и за се́бе й про́тив се́бе!
Двоі́ста вля́сте! проти́в те́бе ро́зум
Уста́не бу́нтом, та й не погиба́є,
А безу́м ро́зумом без бу́нту зве́ця...
Була́ Кресси́да се и не Кресси́да...
В мо́ій душі́ тепе́р боро́ба шча́лася,
Що нерозді́льне ші́рше розді́лило́сь,
Ни́ж не́бо и землі́, та в широче́нну
Роско́лину не влі́зе и би́лінка.
А до́води? о, до́води! Могу́щі,
Ми́цні, як ті Плуто́нові воро́та.
Вона́ мо́я; нас небеса́ злучи́ли.
Ще́ й до́води? от до́води! Могу́щі,
Ми́цні, вони́ як небеса́ предві́чні.
Осла́бли ўзи́, по́рвані, опа́ли,
А й́ншим ўзли́ком пяти́пальце́вим
Изв'язано мизе́рнії наща́дки
Правди́вості її́, любóви крі́хти,
Недо́бки, сла́сні поки́дьки че́сти,

Та й оддано пожёрти Діомеду.

У л и с.

Чи вже ж бо ти, Троїле благородний,
Хоть в половину чуєш те, що кажеш?

Троїл.

Все чую, Кгрече, й пропишу червоню,
Як серце Марсове, що роспало
До полом'я Венерине кохання.
Ніколи ще так вірно не любила,
Не оддавалась так душі на віки.
Чи чуєш, Кгрече? Як любив Крессіду,
Так я її гиду Діомедом.

Сей наручень, що хоче він носити,
На шолому, се мій заклад Крессіди.
Хоть викував би й сам Вулкан той шолом,
Я розітну його. Ні вал страшений,
Що бгав в масу всемогуще сонце,
А лоцманів прозвали гурриканом,
Нептунів ушей так не оглушить,
Як оглушу мечем я Діомеда.

Θерзит. Полоскоче він його за лацування.

Троїл.

Крессідо, ти, брехлива Крессідо!
Личино ти олжива, лжива, лжива!
Нехай круг тебе стануть всі омани,
Вони сийтимуть, мов добрі вчинки.

У л и с.

Спокійся: бо твоє галасування
До нас притягує сторонні вусі.

Виходить Еней.

Еней.

А я тебе шукаю всюди, князю.
Уже ввору́жуєця Гектор в Трої,
Аяке не по́чтом же тебе за ко́шем.

Троїл.

Ходімо, князю мій.

Adieu, Улісе.

Мій пане ввічливий.

Прощай, лукава

Красо! Ти ж, Діомеде, наготуйся,
И замо́к стереби́ собі на че́реп.

Уліс.

Я проведу́ тебе аж під ворота.

Троїл.

Прийми́ ж мою́ безла́дню дя́ку.

[Виходять Троїл, Еней та Уліс.]

Өерзит [Виступцем]. Хотів би я спіткати сего́ плу́та Діоме́да. Закра́кав би я во́роном. Накра́кав би ёму́, накра́кав. Патро́кл дасть міні́ що схочу за зві́стку про ёю шлю́ху. И попуга́й не зробив би білш за минда́лину, як він за податливу потаску́ху. Ро́спуск та й ро́спуск; воюва́нне та ро́спуск; ні на що білш нема́ моди. Щоб їх побра́в пекельний ді́дько!

[Виходить.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Троя Перед Приямовими Палатами.

Виходять Гектор та Андромаха.

А Н Д Р О М А Х А.

Коли ж мій пан до мене був сердітий,
И зати́кав на на́ші про́зьби ву́ші?
Розору́жись, не йди се́годні в по́ле.

Г Е К Т О Р.

Чи х́очеш ти, щоб я тебе зобі́див?
Иди́. Кляну́ся ві́чними бо́гами,
Що ви́йду в по́ле.

А Н Д Р О М А Х А.

Я се до́бре зна́ю,
Що снi мо́ї недóбре щось ви́щують.

Г Е К Т О Р.

Мовчи́, кажу́.

Ввiхóдить К А С С А Н Д Р А.

К А С С А Н Д Р А.

А де мій брат, мій Ге́ктор?

А Н Д Р О М А Х А.

Ось, се́стро, в збро́ї, в за́думом крива́вим.
О, помо́жй ми́ні в мо́їм моле́нню!
На вко́лішках є́го блага́ймо. Сю́ ніч
Я тілько́ й ба́чила, що снi крива́ві,
Та сме́рть и вся́кі ра́ни и неща́стя.

К А С С А Н Д Р А.

И все то пра́вда.

Г Е К Т О Р.

Гей, труби́, труба́йлу!

К А С С А Н Д Р А.

Та не до бо́ю, ра́ди не́ба, бра́те!

Г Е К Т О Р.

Иди́ть, кажу́. Я клявсь перед бо́гами.

КАССАНДРА.

Богі глухі на клятви необачні.
Для них такі ще гідші приношення,
Ніж чорні плями на печінці в жертви.

АНДРОМАХА.

О, не протився! Чи святе ж се діло —
Кого печалити, щоб бути правим?
Се все одно, що красти з милосердя
Та пліндрувать, щоб старцеві подати.

КАССАНДРА.

То ж добрий задум клятву покрепляє,
А кожду клятву марно виповняти.
Розоружись бо, Гекторе наш любий.

ГЕКТОР.

Мовчить, кажу. Годину долі робить
Лицарська честь. Про життя усяке дбає,
А в благородних честь дорожша життя. —

(Виходить Троїл.)

И ти, Троїле, хочеш разом битись?

АНДРОМАХА.

Поклич, Кассандро, паноцця, то, може,
Намовить він його.

[Виходить Кассандра.]

ГЕКТОР.

Ні, ні, Троїле.

Здийми свій панцер, молодий козаче.
Сьогодні я побитись хочу добре.
Дай ще твоїм окріпнуть більше жилам:
Шкода війни спокушувати бую.
Иди та розоружся, бравий хлопче.
Сьогодні я один за всіх постою,
За себе, и за тебе и за Трою.

ТРОІЛ.

У тебе є такий порók, мій брáте,
Що бiльше лéву лiчить, нiж людiнi.

ГЕКТОР.

Який, Троiле ? Покартаiй за нéго.

ТРОІЛ.

Як упаде перет тобóю Кгрéчин,
Що був в твогó мечá у пóвний вóли,
Ти чáсто „встань, гукне́ш, живи́ на свiтi“ !

ГЕКТОР.

Вонó ж так любó.

ТРОІЛ.

Гéкторе, дурни́ця !

ГЕКТОР.

Як се ! дурни́ця ?

ТРОІЛ.

Так, клянúсь богáми.

Зiста́влю жа́лощi черне́чi дóма
Из матiркáми. Як надiли пáнцер,
Неха́й наш меч сiдла́е лю́та пóмста,
Неха́й ёгó стиска́е острога́ми
И на дiла́ розъя́руе кривáвi !

ГЕКТОР.

О, фи, дика́рю, фи !

ТРОІЛ.

Се рiч вiйськóва.

ГЕКТОР.

Троiле, ти ó сёгóднi вже й не бiвся.

ТРОІЛ.

А хтó ж мене́ зупи́тить ?

Нi дóля, нi покóра, нi прави́ця
Само́го Ма́рса, хоть би повелiла

Міні поломянім мечём верну́тись,
 Ані При́йм, на вко́лішках Геку́ба,
 Ш черво́ними від ре́вних сліз очі́ма,
 И ти, мій бра́те, из мечём добу́тим, —
 Ні щó не переб'є́ міні, не ви́инить,
 Хиба́ мене́ погу́бить.

Вертаецця Кассандра, с Приямом.

КАССАНДРА.

Вхопі́ ёго́, При́yme, мі́ццю вдéржуй.
 Він ко́стур твій: як ти ёго́ втери́еш,
 То й сам впаде́ш, оппéршися на не́го,
 И ми попа́даем с тобóю.

П р и я м.

Сі́ну,

Мій Ге́кторе, верні́сь. Бо Андромáсі
 Присні́вся сон лихій, и пані́мацці;
 Каса́ндра тож лихé щось пророку́є,
 И сам я, мов проро́к, натхне́ний з ра́зу,
 Кажу́ тобі: се бу́де день нещáсний.
 Прошу́ ж тебе́, верні́сь.

Г Е К Т О Р.

Ене́й вже в полі́;

А я дав мво́гим Кгрéкам че́сне сло́во
 Яві́тись в ра́нці.

П р и я м.

Та й не пі́йдеш, сі́ну.

Г Е К Т О Р.

Ні, я сво́єї віри не зламáю.
 Я був до тебе́, ца́рю мій, слухні́йний.
 Нехáй же я шанóби не нару́шу.
 Дозво́ль міні́, При́yme царю́вітій,

Твоім поважним го́лосом и сло́вом
Чини́ти, щò тепе́р міні борони́ш.

КАССАНДРА.

Не зго́джуйся, При́йме, о, не зго́джуйсь!

АНДРОМАХА.

Не зго́джуйсь, та́ту!

ГЕКТОР.

Андрома́хо,

Ти вра́жуеш мене́. Я закли́наю
Тебе́ твоїм коха́нням, йди додо́му. [Виходить Андромаха.]

ТРОІЛ.

Усі ці ви́гадки иду́ть од не́ї
Снові́дної, безу́мної шерéпи.

КАССАНДРА.

Проща́й же, любі́й Ге́кторе! Диви́ся ж,
Як ти вми́раєш! як побілі́в страше́нно!
Диви́сь, як з ран у те́бе кров дзю́ркоче!
Прислу́хайсь, як реву́ть усі Тро́йне!
Як ма́ти по то́бі голо́сить-пла́че!
Як вопіе́ тво́й неща́сна Андрома́ха!
Диви́сь, як біснува́ння, страх, роспу́ка
Стріча́юцца, мов наві́женні ду́рні,
И всі крича́ть: „Уби́то, вби́то, вби́то“!
Уби́то Ге́ктора... О Ге́кторе!

ТРОІЛ.

Геть зві́цці!

КАССАНДРА.

Проща́й... Ні! Ге́кторе, проща́й на віки!
Ти обмані́в себе́ и всіх Тро́ян с собо́ю.

[Виходить.]

ГЕКТОР.

Мій ца́рю, ти смуті́всь її взива́нням.
Иди́ розва́ж Тро́ян, а ми до бо́ю,

До діл хвалёбних. У ночі розка́жем.

Прия́м.

Проща́й. Неха́й тебе́ бо́ги боро́нять

[Росходяця різно Приям из Гектором. Трублять до Бою.

Троїл.

Ще́пи́лись, га!... Ти, го́рдий Діоме́де,

Зна́й и на́дїєсь, а́бо вте́рю ру́ку,

А́бо здо́буду на́ручня у те́бе.

Вєїхóдять Пандар.

Пандар. Чи чу́єш, кнїзю, чи чу́єш?

Троїл. Щò таке́?

Пандар. Ось лист прийшо́в от тієї о́дної дівчини.

Троїл. Прочита́ймо.

Пандар. Му́чить мене́ суха́ хіндя, суча про-
кля́та хіндя, та ще дурна́ во́ля сієї дівчини. Чи те,
чи се, а незаба́ром я вас поки́ну. А тут ще засту-
дїв о́чі, ко́беті міні так ло́мить, що ко́ли не від ле-
да́чого се чолові́ка ста́лось, не зна́ю, що́ й думати...
А що́ там вона́ ка́же?

Троїл.

Слова́, слова́, слова́, та й бі́льш нічо́го,

А се́рце оберта́ецця десь інде.

[Роздерши Лист.

Леті́, крути́сь и зра́джу́й вкúпі з ві́тром. —

Мою́ любóв году́є все слова́ми,

А ді́лом іншого́ ко́гось голу́бить.

[Росходяця різно.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

Між Троею и Кгрецьким Табором.

Трублять до Бою. Бзюцця. Вєхóдить *Өерзит.*

Өерзит. Знов почали духопелити одін одного. Пійду дивітись. Ехїдний та паскўдний той ледарь Діомед причепів до шолома нáручень такого ж дурного закованого паскўди Тройнця. Хотів би я подивітись, як вони зустрінущя. Колиб сей тройнський осел, що зніухавсь ис кўрвою, післав назад безруким оттого кгрецького курваля з нáрушнем до тієї нїцої шлїохи! А з дўтого бóку політика сих хїтрих обмáнщиків, того сухого, обгрізеного кускá сїру, Нестора, да того ліса Уліса, не стоїть, бачу, й ожїнної ягоди. У своїх мўдрощах, піццьковали вони того ублюдка пса Аїкса на такого ж погáною собáку Ахиллеса, и тепер ублюдок Аїкс пишаецця бїльше Ахїллового собáки, и не хоче вворужитись сєгóдні. Кгреки починаюсь накладати з вáрварством, и з політики рóбляцця дўрощі. Цить! ось нáручень и той другий.

Вєхóдить Діомед; *за ним жєнецця* ТРОІЛ.

ТРОІЛ.

Ні, не втекай. Я й черес Стике плістїму
Слїдóм...

ДІОМЕД.

О, ні! не помилайсь утєком.
Я тїлько штўчно вїрвався у поле
Из нáтовпу; тепер же стережїся!

Өерзит. Не попускай своєї кўрви, Кгрече!

Бійся за свою кърву, Тройнче!... Ось на́ручень!
ось на́ручень!

[Виходять Троїл та Діомед б'ючись.

Виходить Гектор.

Гектор. Хто ти такий, Кгрече? чи Гекторо-
ві рівня? Чи доброї, чесної крові?

Θерзит. Ні, ні, я ледящо; я скурвисін, пе-
рерікуватий плут, паскудна погань.

Гектор. Я й ба́чу... Живі. [Виходить.

Θерзит. Спасибі, що понів віри, и щоб тобі
скрутіли в'язи, що налякав мене! Що ж то ста́лось
ис погánими бабійми? Півно проковтну́ли одін од-
но́го. Посміши́ло ó мене́ таке́ диво; та блуд, півним
ро́бом, и сам себе́ жере́. Пошука́ю їх. [Виходить

С Ц Ё Н А П Я Т А.

Т а м ж е.

Вєхóдять Діомед та Слуга.

Діомед.

Возьми коня́ Троїлового, слуго,
Та одведи́ до гáрної Крессіди.
Вклонісь її вродливості від мене,
Скажи́, що я за лóбощі Тройнця
Провчів, як рицарю́ її годі́цця.

Слуга.

Иду́, мій па́не.

[Виходить Слуга.

Виходить АГГАМЕМНОН.

АГГАМЕМНОН.

На одсіч! одсіч! Поли́дми жоретóкий
Убів Менóна, а байстру́к Маркга́рель
Заполонів Доре́я,
И вéлетнем стоїть у полі с ќиєм
Нат тру́пами царів сою́зних на́ших,
Епістро́фа та Цеді́я. Убі́то
Поли́ксена, Амфи́маха, а То́я
Пора́нено на смерть. Патро́кла вбі́то
Чи взі́то, Паламе́да ж вельми т́ижко
Розда́влено. Страше́нний Сакгита́рий
Ляка́е на́ших. Шви́чче, Діоме́де,
Помо́жемо, а́то усе́ пропа́ло.

(Виходить Нестор.)

Идіть несіть до Ахилле́са ті́ло
Патро́кла, та скажі́те слимако́ві
То́му, А́йксові, що́б увору́живсь
Хоть ра́ди соромá.

Тут т́исячу ще
Нали́чиш Гекторів у чі́стім полі́.
То він коне́м Гала́том ви́гравáє,
То знов нема́ кривáвої робо́ти,
То б́ьєцця пі́шки, и вони́ вті́кають
Мов ті лушча́ті сонмища́ від ќита;
А ось він там, и Кгре́ків, мов соло́му,
Своім мече́м підрі́зує кривáвим,
Мов жне́ць на н́іві спі́лий ко́лос.
Там, тут и всю́ди ќидає й займа́є,
И хист ё́го так послу́хає во́лі,
Що робі́ть бі́льше, ніж згада́ти мо́жна,
А що́ зробі́в, зда́ецця немо́же́бним.

Виходить Улис.

Улис.

Царі й князі! спокійтесь, не лякайтесь.
Вворужуецця Ахиллес великий,
Ридає, лаєцця, готує помету.
Увесь порубаний Патрокл розбуркав
Їго сонливу кров, а тут каліки,
Безносі та безрукі Мирмидони,
Приходять с поля с криком та стогнаннем
И вопіють на Гектора. А слізень
Аякс, товариша втерівши, тож лютує,
И вже вворужуецця на Троїла.
Бо той сегодні мов скажений б'єцця,
Одважуецця в самий клекіт бою
И визволяєцця на вдивовижу,
С такою силою и занеобаннем,
Неначе доля, навпаки искуству,
Усе йому дає одолівати.

Виходить Аякс.

Аякс.

Троїле! гей, легкóдуху Троїле!

Диомед.

Сюді, сюді!

Нестор.

Ударимо всі вкуші.

Виходить Ахиллес.

Ахиллес.

А де тут Гектор? де хлòпячий вòін?
Виходь лиш, покажи своє обліччє!
Знай, щò се есть, россєрдить Ахиллєса!

Подайте Гектора, а більш нікого!

[Виходять.]

СЦЕНА ШЕСТА.

Друга Часть Поля.

Виходить Аякс.

Аякс.

Троїле! гей, легкбодуху Троїле!

А покажи нам свою голову!

Діомед.

Троїле!

Троїле, гов!

Аякс.

Про що тобі він здався?

Діомед.

Щоб проучить.

Аякс.

Колиб я був гетьманом,

Оддав би я тобі скорійше звёрхность,

Ниж сю проуку.

Гей, Троїле! чуєш?

Виходить Троїл.

Троїл.

О Діомеде зраднику! поглинь лиш

Фалшивими очима, ти, падлюко!

Ти за коня міні заплаатиш жізню.

ДІОМЕД.

А, ось де ти!

АЯКС.

Ні, я один из ним жадаю б'їтись.
Стій, Діомеде!

ДІОМЕД.

Ні, мой се здобич.

На вас див'їтися не х'очу з б'оку.

ТРОІЛ.

Об'їдва йдїть, ехїдні Кгр'еки. Я вас!

[Виходять б'ючись.

Веіх'одитъ ГЕКТОР.

ГЕКТОР.

Се ти, Троїле? Д'обре ти воюеш,
Мол'одший из моїх б'ратів.

АХИЛЛЕС.

А, ось ти!

Теп'ер ти мій, теп'ер тебе заст'укав!

ГЕКТОР.

Одд'їш поп'ереду, колі баж'аеш.

АХИЛЛЕС.

Не х'очу г'ордої твоєї л'аски.

Щаслив твій бог, що я одв'їкнув б'їтись.

Кор'їстуйся теп'ер з мого недбання,

Та ск'оро ти про мене знов поч'уеш.

Теп'ер иди, шукай собі удачи.

[Виходить.

ГЕКТОР.

Прощай. Я прибер'їг би с'їлу,

Колиб' тебе ждав.

Щ'о, мій б'рате?

Вєхóдить Троїл.

Троїл.

Аяке увів Енея. Як же можна
Нам попустити се? Клянуся
Небесним сявом, сего не буде,
Чи згину сам, чи вівволю Енея.
О доле, слухай! я про те не дбаю,
Що живнє моє сегодні закінчаю.

[Виходить.

Вєхóдить Один у пишній Збрóї.

Гектор.

Стій, Кгрече, стій! ти вельми гарна здобич...
Не хочеш?... Я твою вподобав збрóю.
Хоть позбиваю всі пражки из неї,
Аби́ добу́ти. Ти не хочеш ждати,
Звірятко боязьке? Біжи утеком,
А я такі твою вполюю шкуру.

[Виходять.

СЦЕНА СЕМА.

Там же.

Вєхóдить Ахиллес из Мирмидóнами.

Ахиллес.

Кругом мене постанте, Мирмидони,
И слухайте, що вам скажу. Ходіте
За мною всюди, и ні с ким не бийтесь,
Щоб не задихатись и не втомитись.
Як Гектора кривавого зустрінем,
Ви обгорніть його, мов палисадом,

И нападом жорстоким нападiте.

Ходiм; очей из мене не спускайте.

Великий Гектор мусить бути мертвим. [Виходить.

СЦЕНА ВОСЬМА.

Там же.

Виходять Менелай та Парис б'ючись; потiм ТЕРЗИТ.

ТЕРЗИТ. Рогач шчепивсь из рогоробом. Ану, воле, ану, псе! Тю, Парисе, тю! Ану ти, горобче двоєжѣнцю! Тю, Парисе, тю! Воляка одоливає, — ой, бережись рогів!

Виходить МАРКГАРЕЛ.

МАРКГАРЕЛ. Повернись, рабе, обороняйся!

ТЕРЗИТ. Хто ти такий?

МАРКГАРЕЛ. Боковий син Приймів.

ТЕРЗИТ. Я також собі байструк. Я байструків люблю. Я байструком родився, байструком виріс. Я байструк розумом, байструк хоробростю, та й по всьому незаконний собі. Ведмідь не куса' ведмѣдя, а байструкам чого гризтись? Остерегайся: сварка накличе на нас обох нещастє. Коли син курви б'єцця за курву, він спокушує суд. Прощай, байструче!

МАРКГАРЕЛ. Щоб тебе чорт узів, легкóдуху!

[Виходить.

СЦЕНА ДЄВЯТА

Друга Часть Поля.

Вєіхóдитъ Гектор.

Гектор.

Гнилий в середині, а звєрху гáрний,
Ти жiзню заплатив за пiшну збрóю.
Скинчив дневну́ роботу — передiшу.
Оддiш и ти: насiтивсь крóв'ю й смєртю.

[Здiймає Шолом и кладе Меча збоку.]

Вєіхóдитъ Ахиллес из Мирмидонами.

Ахиллес.

Глянъ, Гєкторе, як сóнце осiдає,
Як нiч гiдка хапáецця насунуть.
Помєркне, сумно закотiвшись, сóнце:
Погáсне день, и жiзнь твою́ скiнчиця.

Гектор.

Я не вворужений. Сорóмся, Кгрєче.

Ахиллес.

Рубáйте, козакi! Ђó й шука́в я. [Гектор падає.
Так пада́й, Илiоне й гóрда Трóе!
Тут сєрце полягло́ твоє и кóстi.
Гей, Мирмидóни! оглаша́йте всю́ди:
Потужний Гєктор пав од Ахiллеса.

[Трублять на Уступ.]

Щó се? на уступ на́шi Кгрєки трублять!

Мирмидони.

Так сáмо трублять и трóйнескi труби.

Ахиллес.

Вкривáє зємлю нiч дракóновими крильми,

Розвóдить во́їнство мов бунчуко́м гетьма́нським.

Не довечéрявши ляга́й, мій ме́чу, спа́ти.

Розла́сувався, ще ó хотів трапезува́ти. —

[Ховає Меча в Піхву.

Се тіло до хвоста́ конéві прив'яжі́те ;

Я хóчу по полю ё́го поволочи́ти.

[Виходять.

СЦЕ́НА ДЕСЯ́ТА.

Там же.

Ввiхóдять Акгамемнон, Аякс, Менелай, Нестор, Діомед
и *Інші Маршем. З за Сцени Гук.*

АКГАМЕМНОН.

Що́ се за гук та́кий ?

НЕСТОР.

Мовчі́те, тру́би !

Во́їни з за Сцени.

Ахи́л ! уби́то Ге́ктора ! Ахи́л ! гу !

ДІОМЕД.

Крича́ть, що Ге́ктора Ахи́л упóбрав.

АЯКС.

Ко́ли се пра́вда, не хвалі́мось ду́же.

Вели́кий Ге́ктор бу́в та́кий же во́їн.

АКГАМЕМНОН.

Иді́мо не хапа́ючись. Поклі́кать

Ахи́лла до мого́ на́мету за́раз. —

Ко́ли бо́гї нам се подару́вали,

Вели́ка Трóя впáла ; го́ді би́тись !

(Виходять Маршем.

СЦЕНА ОДИННАДЦЯТА.

Друга Часть Поля.

Виходить Еней из Троянським Військом.

Еней.

Стій, го! такі ми завладіли полем.

Останьмось на ніч тут хоть и голодні.

Виходить ТРОІЛ.

ТРОІЛ.

Убито Гектора.

Усі.

Храні нас небо!

ТРОІЛ.

Убито, и убийця, прив'язавши
Їго до кінського хвоста, волочить,
На сором нам, по боєвому полю.
Насунся ж небо, застрім грозами!
Богі! воссятте на свої престоби
Та усміхнітесь Трої. Пощадіте
Хоть тим нас бідних, щоб не довго ждати
Нам певної, нехибної руїни.

Еней.

Мій князю, ти засмучуєш все військо.

ТРОІЛ.

Не зрозумів мене, що так говориш.
Не втеки, страх и смерть на думці в мене.
Я ринуся у всяку хуртовину,
Котру богі и люде нам готують.
Поліг наш Гектор! Хто про се об'явить
Приймові або Гекубі? Де той

Міз нас, що не боїцца быть совбою?
„Убіто Гектора“! Страшнє се слово
Прийма в мёртвий камінь перевёрне,
Дівчат и молодіць троянських
Криніцями, Ніобами поробить,
А юношей — статуями німими.
Самá себє вжахнєцця наша Троя.
Ходімо: Гектора нема на світі.
И нічого казати більше. Стійте. —
О ви, гидкі, проклятіі намети,
Що гóрдо в на́шій Фрі́ккіі поста́ли!
Встава́й, Тита́не, ра́но, як посмієш, —
С конця́ в кіне́ць я пронесу́сь міз німи.
А ти, легко́духу широкоплéчий,
Нігдé тобі від мене не сховáтись.
Як грішна совієть, що марінне плóдить,
Я бóду гнáтись всю́ди за тобóю. —
Удáрмо гóлосно у тулумбáси,
Верні́мося з одра́дою у Трóю:
Я по́мстою скорбóту заспоко́ю.

[Виходять.]